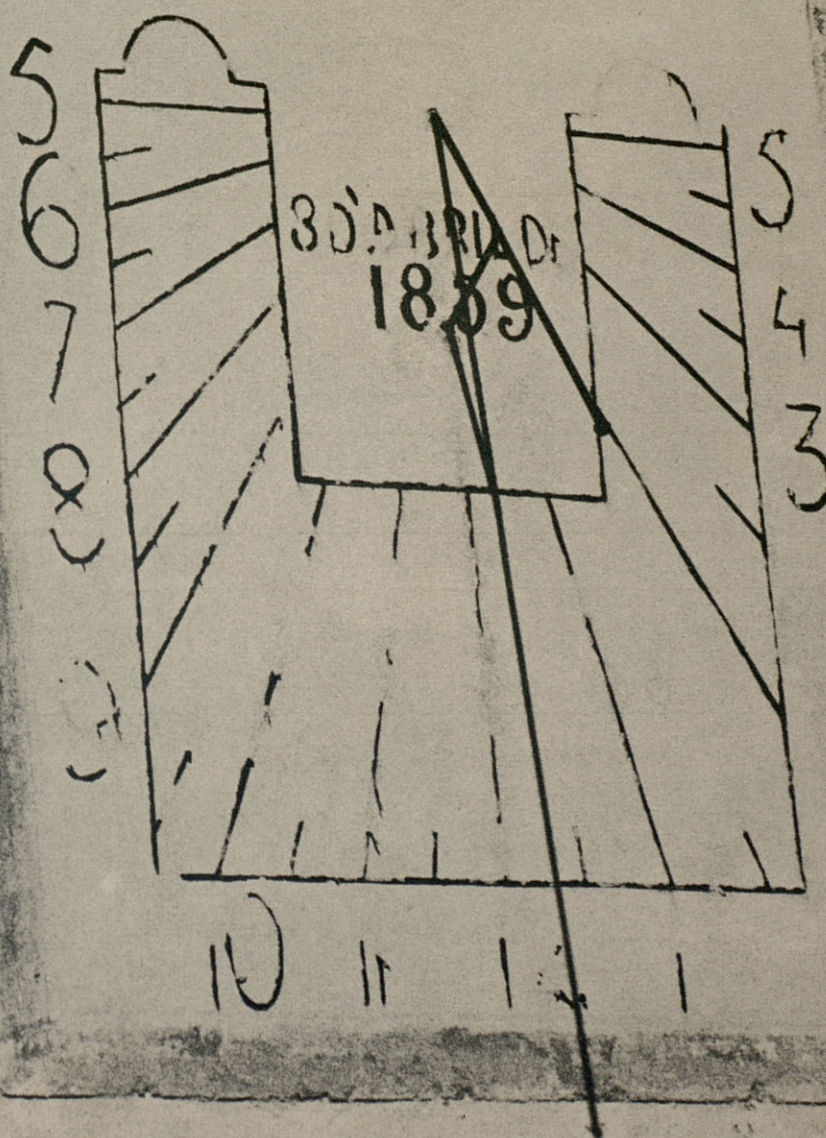

EL MIRALL

Març 1988

núm. 15

225 ptes.

Cinc Anys d'Estatut
Entrevista: Miquel Rayó i Ferrer
Sa Canova, Ravenna o Bahía Nova?

Litografia de Roca Fuster
Preu de venda: 18.000.- pts.
Per als socis d'OCB: 14.500.- pts.

EL MIRALL

Revista mensual
Març - 1988 núm. 15
ANY II

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR

Publica:
Associació EL MIRALL

Informació i Correspondència:
Apartat de Correus núm. 179
Telèfons (971)-72.32.99 / 72.59.37
07080 - Palma (Mallorca)

Delegació a Barcelona:
c/ Montcada, 20 (Palau Dalmases)
08003 - Barcelona

Delegació a València:
c/ Moratín, 15
46001 - València

Director:
Climent Picornell

Cap de Redacció:
Pere Estelrich

Secretari de Redacció:
Josep Mª Magrinyà

Consell de Redacció:
Miquel Cardell
Bernat Calafat
Miquel Company
Ramon Díaz i Villalonga
Francesc Farré
Antoni Ginard i Bujosa
Mateu Morro i Marcé
Antoni Nadal i Soler
Francesca Sastre
Gabriel Seguí
Gaspar Valero i Martí

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Coberta:
Fotografia de Vicenç Mates

Fotos: Ultima Hora

Producció, administració i publicitat:
c/ Imprenta, 1 - Pral. 2^a
07001 - Palma (Mallorca)

Fotocomposició:
«El Mirall»

Impressió:
Interior: OMNI S.A.
Gremi Ferrers, 42
Polígon de Son Castelló - Palma
Coberta: Xisco Arts Gràfiques
c/ del Baix Riera 1.A - Palma
Dipòsit Legal: P.M. 10-1987

Pàg. 5

CRÒNIQUES INGENÜES

Mateu Morro i Marcé

Pàg. 6, 7

Joan Mayol: Ravenna o Bahía Nova, qüestió de toponímia?

Pàg. 8, 9

URBANISME

El Departament de Ciències de la Terra de la U.I.B., contra el projecte de recobriment de la Riera

Pàg. 10, 11, 12, 13

ENTREVISTA

Francesc Farré Camps: Entrevista a Miquel Rayó i Ferrer

Pàg. 14

EXCURSIONISME

Benigne Palos i Vadell: No tots els qui van a la muntanya són excursionistes

Pàg. 15

EXCURSIONISME

Benigne Palos i Vadell: Breu semblança de l'excursionisme de muntanya

Pàg. 16, 17, 18, 19

ENSENYAMENT

Bartomeu Mulet i Trobat: El socialisme utòpic i l'educació. Els plantejaments educatius de Narcís Monturiol i Jeroni Bibiloni

Pàg. 20

ESTATUT

Jeroni Albertí i Picornell: L'Estatut punt de partida, no d'arribada

Pàg. 21, 22

ESTATUT

Gregori Mir: Els primers cinc anys d'aplicació de l'Estatut d'Autonomia

Pàg. 23

ESTATUT

Mateu Morro i Marcé: Cinc anys després

Pàg. 24, 25

Miquel Company / Miquel Grimalt: Recull: d'aquí i del món

Pàg. 26, 27

CRE-A-CIÓ

Pere Morey: Logografia d'un paisatge clàssic

Pàg. 28, 29

ART

Jaume Torres i Estradé: «Barceló, Barcelona» l'adoració dominical

Pàg. 29

TRIANGLE EFERVESCENT

Climent Picornell: A la normalització per la pela

Pàg. 30, 31

POLÍTICA

Joan Mir: L'esquerra i el nacionalisme perifèric

Pàg. 32, 33, 34, 35

LITERATURA

Josep M. Palau i Camps: Entorn de la Literatura de gènere

Pàg. 36

ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA

Miquel Ferrà i Martorell: La petjada templària i medieval d'Antoni Gaudí

Pàg. 37

LLIBRES

Gabriel Seguí i Trobat: Un nou testament per a les illes

Pàg. 38

Margalida Pons i Jaume: Narrativa de Jordi Viader

Pàg. 39

Jean Serra: Relectura de «El cop a la terra», de Marià Villangómez

Pàg. 40

SOCIETAT

M. Lluïsa Fuster Mascaró: L'escola-taller Molí de Santa Ponça: Escola de jardineria i de construcció

Pàg. 41, 42

LLENGUA

Antoni Mir: L'expolanguages de París

BÚSTIA

Sr. Director de "El Mirall"

No rebatré les desqualificacions de l'escrit publicat a la secció "Bústia" del darrer número de "EL MIRALL": tothom pot arribar a mostrar el llautó, embutar la patent o amollar el petit inquisidor o victimista que du dedins. Tampoc insistiré en la manca d'estil de la revista, que afecta a la seva Direcció, i que posa de manifest la publicació: sens dubte l'OCB haurà de dir la seva.

Simplement m'interessa, per als lectors de "EL MIRALL", deixar clar:

1) És bàsicament mentida dir que l'Obra no ha ajudat tot el que ha pogut, no només a pressionar per a la legalització de Ràdio Mediterrània, sinó per professionalitzar el projecte i la seva gestió. Ignasi Ribas podrà explicar, si vol, les hores, gestions, reunions i paciència que va dedicar a l'assumpte. Per la meua part, a una reunió el maig del 86, vaig establir amb els responsables de l'emissora un curs d'acció molt detallat, inspirat en el que es va fer amb TV3, per tal que, sota l'impuls d'OCB/Voltor, es reconduís el projecte de Promotora i s'aconseguissin els objectius essencials; tothom va dir que hi estava d'acord, i pocs dies després una carta de Promotora a l'OCB tornava a la situació anterior: només ens volien per aconseguir fort i no et moguis, i fos com fos, el permís per a emetre.

2) Això és un mal plantejament, i ho demostra l'experiència de Voltor, que va demanar l'atribució de freqüència *després* d'un llarg trajecte: pronunciamment favorable del Parlament Balear, informe jurídic exhaustiu de Josep Melià; capitalització de tota la fase substancial del projecte; estudi tècnic complet i acurat i direcció d'obra; suport massiu de personalitats, partits polítics, institucions, organitzacions professionals i cíviques; pla financer; adhesió de l'opinió pública a través d'articles i reportatges apareguts als mitjans de comunicació; escrit favorable del cap de llista del partit més votat a les eleccions generals, Gori Mir; etc; i abans de començar la recepció de TV3. Què hauria passat si haguéssim començat exigint la legalització? Que seguiríem sense veure TV3. Per això, insistesc, la legalització no és el fet prioritari, la condició "sine qua non" ni l'extrem més important; encara que hi tenim dret i a més a més se'ns va assegurar, això no ha impedit el suport oficial posterior ni les subvencions, que també es reclamen per a Ràdio Mediterrània. Idènticament es demanarà el permís abans de començar a emetre per als repetidors de Catalunya Ràdio i Catalunya Música, incloses al Projecte Proa.

3) A una recent reunió, el mes de gener, amb el Delegat del Govern Cen-

tral, vaig defensar amb molts d'arguments jurídics (i en català, per cert) que el marc legal per a la creació de mitjans de comunicació audiovisual a les Illes Balears no era únicament una llei ordinària de l'Estat, com la Llei d'Ordenació de telecomunicacions, que sembla que s'hi oposa, sinó lleis de rang més important, com la Constitució Espanyola, la Llei Orgànica del nostre Estatut d'Autonomia, o la nostra, bàsica, Llei de Normalització Lingüística. En una apreciació conjunta de la legalitat (la darrera paraula sobre la qual, a més a més, no la té l'Administració, sinó els Tribunals) no hi havia cap dubte de la procedència legal i necessitat d'aquestes emissores perquè s'assolís la voluntat de la Llei. Exposició que va ser assumida i agraïda pel nou President de Ràdio Mediterrània, allà present. I del proper Seminari sobre "Llengua i model de TV" que organitzam pel mes que ve, segur que aquest assumpte quedarà encara més clar, i, per tant, avançarem un poc més per aconseguir la legalització formal dels mitjans audiovisuals en català seriosos, plurals, participatius i amb la necessària i mínima professionalitat i qualitat.

MATIES OLIVER

Membre de la Junta Directiva de l'OCB
Accionista de Ràdio Mediterrània

L'ART A L'ABAST DE TOTHOM Litografies, Gravats Xilografies, Bibliofília

Obra de:

MAGÍ BALETA · MIQUEL BARCELÓ · JOAN BENNÀSSAR · ENRIQUE BROGLIA · MIQUEL BRUNET · RAMON CANET · PEP CANYELLES · MARIA CARBONERO · PEP COLL · ANA COMELLAR · CRISTINA ESCAPÉ · JOAQUIM ESCUDER · SOL FÀBREGA · ESPERANÇA GARCIA · JOAN GOMILA · ELLIS JACOBSON · RAFEL JUAN · ALEIX LLULL · MIRÓ LLULL · JULI RAMIS · J. CARLOS REGO · MANOLO REY · JOAN RIUTORT · ROCA FUSTER · HORACIO SAPERE · TOLO SEGUÍ · FEDERICO SOBERATS · ANTONI O SOCIES · ALICIA VELA · LUIS VIVES · XAM

EDICIONS **6a** OBRA GRÀFICA S.A.

Puresa, 8

Telf. 72 57 61

07001 PALMA

Estic interessat a rebre informació sobre l'obra editada, amb especials condicions de subscripció.

Nom _____
Adreça _____
Població _____ Telèfon _____

ARA, LA CANOVA

MATEU MORRO I MARCÉ

Periòdicament, en aquestes illes nostres tan "balearitzades", van apareixent batalles conservacionistes que enfronten dos sectors ben diferenciats: els partidaris de la urbanització incontrolada i els proteccionistes. Batalles com les de la Dragonera, Cabrera, el Trenc, etc., són ja fites històriques en el combat per evitar la destrossa absoluta de l'entorn illenc. El balanç haurà estat desigual; certament, no s'haurà pogut aturar el ciment i el quitrà malmenant el país, però cal admetre que a més d'impedir la destrucció irreversible d'algunes zones, la sensibilització d'un sector de població cap els temes ecològics ha estat important. Ara hi ha un altre nom a afegir a la llista: La Canova d'Artà.

Cal dir, en primer lloc, en contra de la confusionista campanya del grup urbanitzador, que la Canova no està urbanitzada. La Canova és un dels es-

pais més ben conservats del nostre litoral, amb uns ecosistemes més íntegres, i amb uns valors paisatgístics i ecològics més importants. La campanya realitzada als mitjans de comunicació, adreçada a demostrar que La Canova ja està coberta d'asfalt i plena de xalets, no fa més que demostrar l'escassa altura ètica d'aquesta gent, que fins i tot no ha dubtat a apropiarse l'eslògan dels proteccionistes "La Canova contra Ravena" per tal de confondre i desorientar l'opinió pública. L'únic que hi ha a La Canova és, com escrivia Miquel Rayó, la mostra d'un "fracàs empresarial i urbanístic" de fa 15 anys, i la mostra de la incapacitat dels que ho permeteren. Afortunadament, ara mateix, els mecanismes de funcionament de la nostra societat no són els mateixos que els del franquisme, i hem de reclamar a les nostres institucions que se salvi La Canova.

La proposició de llei presentada

pels grups parlamentaris UM, CDS i AP/PL, vergonyosa i vergonyant, planteja per a La Canova una important àrea urbanitzable, condemnada a degradar la zona irremissiblement. Aparentment, es passa la pilota a l'Ajuntament d'Artà, regit per una candidatura independent de signe progressista, però el fet és que el Parlament -en el cas d'aprovar aquesta llei-, deixant una àrea central de La Canova sense protecció, en pemetria la seva urbanització, i amb això la degradació de tota la zona. La irresponsabilitat del Parlament serà enorme si s'aprova una llei tan absurda, que presentada com a llei de protecció, el que fa és fer possible la destrucció de l'àrea.

Anau fins a La Canova. Si vos lleu, passejau per l'arenal i pels pins, i amb el Bec Ferrutx de fons, podreu pensar el que hi ha en joc aquesta vegada. Mentre els urbanitzadors fan càlculs i preparen les excavadores, podeu pensar en una illa on encara hi ha lloc per alenar, per caminar, per veure entre la pineda la Mallorca d'ahir i d'avui, la Mallorca de tots els temps. Plantejar la batalla s'ho paga.

Els conservacionistes, presenten el cartell de Miquel Barceló

CRÒNIQUES INGÈNUES

RAVENNA O BAHIA NOVA, QÜESTIÓ DE TOPONÍMIA?

JOAN MAYOL

Cal fer memòria? Aportem, en tot cas, un breu esbós del martiri d'una valuosa àrea natural: la Canova, magnífic bosc coster del terme d'Artà, cau en els anys 60 en mans d'especuladors. Es tramita una "patent de cors" urbanística: la declaració de "Centro de Interés Turístico Nacional" (hi ha expressions on la paraula nacional s'ha de dir en castellà, perquè no té el matís que a un li agrada trobar en el mot), i a les primeries de la dècada dels 70 s'inicien unes obres. La Canova es transforma en Ravenna. El promotor, un ciutadà estranger que ha vingut a enriquir-se ràpidament, és anomenat fill adoptiu del poble. Però l'empresa fa fallida, l'home desapareix i Artà passa l'equinocci de veure com el Fill Adoptiu de la vila és cercat per la Interpol: Ravenna formava part d'una estafa immobiliària. Les obres, naturalment, queden abandonades.

Passen els anys, i mentre el litoral illenc es balearitza, a les esplanacions creixen estepes i pinotells, s'hi tornen passejar tortugues i, a poc a poc, la Canova cicatritza les ferides. El temps i la natura esmorteixen el maquillatge de Ravenna.

Qui és, ara, el propietari de la Canova? Seria curiós seguir els tràmits d'hipoteques, de vendes i de divisions. Seria curiós veure la llista actual, que ningú no treu. Curiós i poc útil: el que interessa -mantinguem una higiènica ingenuïtat- són els fets, i no les persones.

Reneixen, repetides vegades, els rumors. La Canova es vol urbanitzar. A Londres, es fan promocions: tindrà dos ports esportius, una vila universitària i no sé quantes meravelles més. A final de la passada legislatura, els grups PSM-Esquerra Nacionalista i el PSOE proposen la seva protecció al Parlament de les illes Balears. No hi ha temps per parlar-ne: el Parlament es dissol.

Els promotors obren negocia-

El Parlament de les Illes Balears, també en venda?

cions amb l'Ajuntament d'Artà, que veu amb bons ulls el projecte. Els rumors d'obres pròximes són cada vegada més forts. Remor de bulldozers

(tan temible com d'altres).

Es constitueix el segon Parlament. Es repesca la proposició de Llei, i a la seva admissió a tràmit el CDS, àrbitre de la Cambra, parla d'una "estricta protecció dels valors ecològics de la Canova", juntament amb les necessàries mesures compensatòries per a l'Ajuntament d'Artà. Bé va, pensarà l'ingenu: es pot compensar l'Ajuntament afavorint la cooperació, o amb una futura llei general per a aquests casos, o establint meca-

nismes de reequilibri amb municipis pròxims que gaudeixen de la plusvàlua paisatgística i ambiental de la Canova, o amb altres iniciatives.

El final de la història és més pròxim i conegut: les esmenes astoren qualsevol persona de seny: hi ha qui proposa al Parlament conservar la Canova amb 30.000 persones, o amb 28.000, o amb 5.000. No es tracta, en el Parlament, d'un espai natural, sinó de metres quadrats o de places hoteleres. Es converteix el Parlament, se-

gons l'afortunada expressió del diputat Triay, en Llotja de Mercaders. Es substitueix un espai natural, de manera que podríem apuntar una altra metàfora pel que fa a la mutació de la Cambra Legislativa de les Balears.

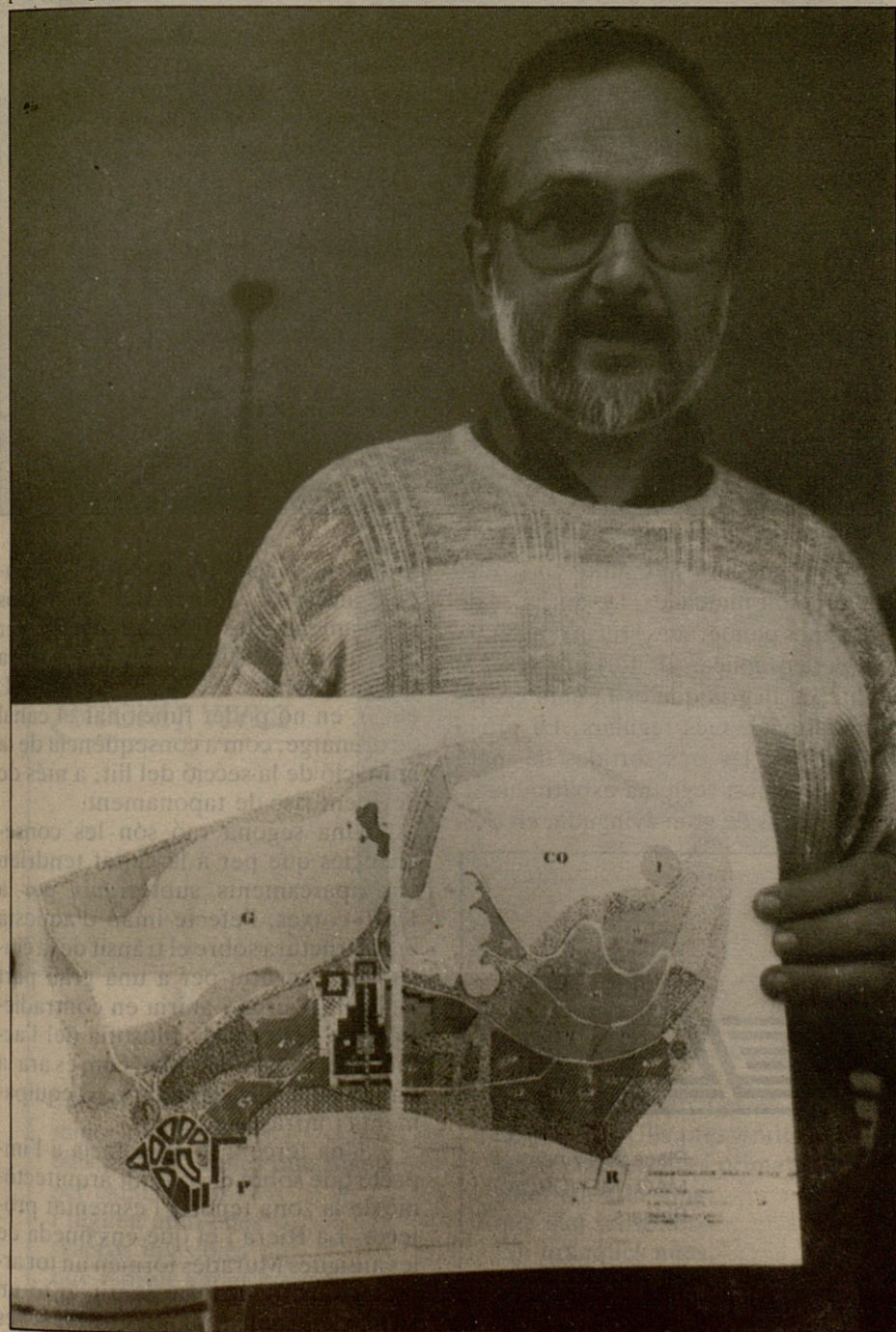
Perquè, fins i tot, hem de passar la vergonya de veure com cap grup ha desmentit els rumors publicats a la premsa d'operacions econòmiques vinculades a la llei de protecció de la Canova. Hi ha hagut, ai! l'home del maletí. I és cert que, abans de la seva presència física, en el to detensat que sembla més dubtes dels que elimina, un diputat de dreta-dreta ha quantificat les ofertes o donacions.

L'ingenu vol, ben sincerament, pensar que les dretes defensen un model i treballen pel país. Però les dretes i la realitat li ho posen ben difícil!

El darrer acte, fins ara, de la tragèdia, és la presentació d'una nova suposada llei de protecció, rebutjada la de les esquerres. Protegirem la Canova amb una urbanització de 3.000 habitants i un altre camp de golf. Aquesta vegada no hi ha ingenuïtat, hi ha hipocresia: no pot ser que ningú, ni els que firmen una tal proposició, cregui seriosament que així és possible conservar un espai natural.

L'estrabot del drama ha estat la campanya de premsa de Bahia Nova, el nom modern de Ravenna, o sigui, el de la urbanització que vol destruir la Canova. Primer, ens vol fer creure que ja està urbanitzada. Si és així, que la deixin fer. Nosaltres el que volem és que quedi com està. En realitat, a la Canova, hi ha ruïnes d'obres, fanals que mai s'han encès ni s'encendran, l'esplanació d'un dipòsit d'aigua on no n'hi ha haguda mai ni gota que no sigui de pluja, una casa i les restes del "xalet pilot". El mateix batle d'Artà ha denunciat aquesta campanya com a mentidera. I llavors ens diuen que Bahia Nova s'adhereix a la campanya de la Canova contra Ravenna. Aquesta maniobra de confusió és ben típica: les Covetes Foresta volia també conservar el Trenc, i Shangril·la era una ferma defensora de l'Albufera del Grao. Caldrà demanar als especuladors que demostrin més imaginació i originalitat.

En realitat, el que cal fer, el que cal continuar fent, és impedir que desfacin la Canova i altres indrets del nostre país.

Frank Rogger, representant dels promotors de Bahia Nova

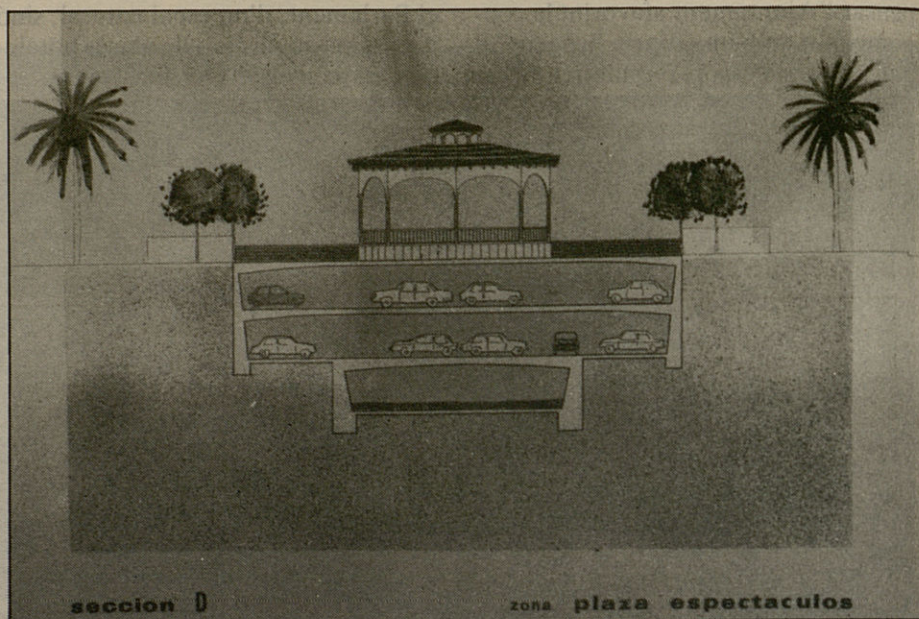
URBANISME

EL DEPARTAMENT DE CIÈNCIES DE LA TERRA DE LA U.I.B., CONTRA EL PROJECTE DE RECOBRIMENT DE LA RIERA

El Consell de Departament de Ciències de la Terra (U.I.B.), reunit en sessió extraordinària el dia 21 de gener de 1988, prengué l'acord per unanimitat de manifestar-se -com a col·lectiu que investiga des d'un punt de vista científic la dinàmica de la terra i més concretament, com ara és el cas, els fenòmens que ocorren a la seva superfície- totalment contrari al projecte que es debat aquests dies referit a la possibilitat de recobrir el darrer tram de la Riera.

Diverses són les raons que ens inducteixen a adoptar aquest acord. Cada una d'elles ja és per si mateixa important per prendre la decisió:

La primera raó que cal esmentar fa referència a la perillositat que suposa el cobriment. Efectivament, són quatre i no una les sortides de mare que en aquest segle ha experimentat la Riera (1902, 1934, 1937 i 1962). Malgrat se vulgui demostrar estadísticament la viabilitat i manca de perillositat de projecte (per l'obligat estudi a 500 anys vista), aquest incorporaria la falsedat per tal com no tendria en compte, correctament, el tipus de règim de la Riera. El nostre torrent, com tots sabem, però alguns volen oblidar, es comporta amb règim to-

Projecte del cobriment de Sa Riera

rencial mediterrani amb crescudes punta molt marcades, les mitjanes de màximes ponderades i recurrències no es poden aplicar als torrents amb la mateixa alegria que es fa amb els règims fluvials més regulars. La prova d'això són les tres sortides de mare que en aquest segle ha experimentat.

En cas de gran avinguda, els per-

judicis materials i econòmics quedarien ampliat, a més dels mateixos aparcaments i les àrees adjacents, per la inundació de tota l'àrea baixa de la Ciutat (Rambla.es Born, Jaume III, etc.), en no poder funcionar el canal de drenatge, com a conseqüència de la limitació de la secció del llit, a més de l'evident risc de taponament.

Una segona raó són les conseqüències que per a la ciutat tendrien uns aparcaments subterrànics per a 1.200 cotxes, l'efecte immanent d'aquesta infraestructura sobre el trànsit de la ciutat seria negatiu per a una gran part del tram urbà i aniria en contradicció amb l'encertada filosofia del l'actual P.G.O.U. de Palma, com és ara la limitació en la grandària d'equipaments i infraestructures.

Una tercera fa referència a l'impacte que sobre el conjunt arquitectònic de la zona tendria l'esmentat projecte. La Riera i el que ens queda de les antigues Murades formen un tot arquitectònic que no té sentit, o té un altre sentit, sense algunes de les seves parts. Acabar amb l'actual configura-

IAJES
MARTELL S.A.

Oms, 50-b P. O. Box 696
07003 PALMA DE MALLORCA
Balears

Carles III, 2-b
EIVISSA
Balears

Plaça del Príncep, 4
MAÓ - MENORCA
Balears

Tels. (9)71/71 13 46* - 72 38 42*
Tx. 68705 - 68714 bima E

Tels. (9)71/31 24 72 - 27
Tx. 69318 - 69015 bima E

Tel. (9)71/36 70 13
Telèx 69434 bima E

ció de la Riera suposa destruir un dels conjunts més característics i explicatius de l'evolució urbana de Palma. La nostra ciutat s'estructuraria de diferent manera si no fos per la Riera.

La Riera sempre ha estat present a Palma, sense ella la ciutat es veuria mutilada. Es una peça que li dona caràcter, ens ajuda a comprendre la Història de la nostra ciutat i marca encara amb força l'estructura urbanística, i n'impregna la futura evolució. Acabar amb la Riera és renegar de molts d'anys d'Història de Ciutat. Una part important de Palma seria una altra Palma sense la Riera.

El projecte de recobriment de la Riera és una passa enra en quant a les més modernes concepcions urbanístiques, vegem si no què es fa en aquest sentit a la resta de capitals de

l'Estat -i no confonem en absolut la Riera amb el Guadalquivir o el Túria-: avui en dia ja ningú no es planteja ocupar més espais públics; es tracta de recuperar-los, revitalitzar-los, posar-los en ús dels ciutadans, mai no ocupar-los per la seva explotació, mai no hipotecar-los per al futur.

És per totes aquestes raons i d'altres que ens manifestam públicament en contra del projecte i en coincidència amb l'informe de la Gerència d'Urbanisme de l'Ajuntament de Palma, que el desaconsella.

Volem fer constar també el nostre rebuig als arguments utilitzats a la premsa que s'ha orquestrat a favor del projecte:

-tècnicament l'opinió dels enginyers del projecte no ha estat ni tan sols posada en dubte en cap moment.

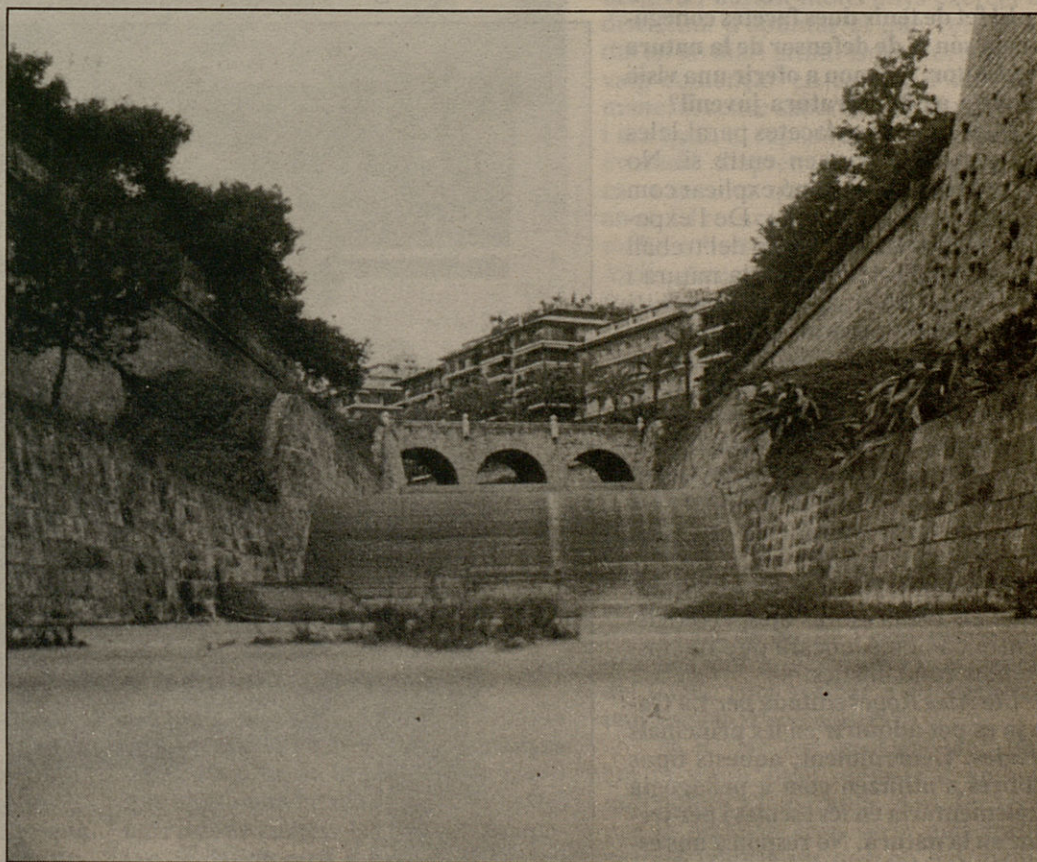
Quan una simple lectura de la premsa del nostre segle demostra que les aigües saben reeixir el llit actual. Malgrat que matemàticament es demostra que en 500 anys no poden passar més de 3 metres d'alçada d'aigua, l'experiència de tan sols de 88 anys ja presenta quatre excepcions a la suposada llei:

-no tots els ciutadans opinen que amb el cobriment es guanyarà més que no esperdrà. Els beneficis teòrics dels aparcaments tenen solucions alternatives, sense haver de destruir un element característic del nostre paisatge urbà, ni arriscar vides i propietats.

Per totes aquestes raons aquí breument apuntades, i en la nostra doble condició de científics i ciutadans volem fer constar el nostre rebuig al projecte de cobriment de la Riera.

LA MEVA RIERA

ANTONI J. VIVES

Soletat, increïble soletat,
remor de nostàlgies
dels plàtans, fulles que fugen
per camins d'or
i juguen amb elles
records invisibles
que flairen a mel boscana.
Reflexos purs

de llàgrimes marcides en l'adéu
de la pols. Ulls pressentits
blaus con finestres primaverals
somrient a la sang,
que cau sense fons.
Oh branques nues,
tirant bales destres par a l'ocàs
de confuses pàgines de marbre

que ja ningú llegirà!
Ànima suorosa
barallant-se amb un déu inclement
a la lissa envoltada d'obscures hores;
mentre guaiten els ponts
entre les mans,
disposats a llançar la seva por
com rams de ginesta o de roses.

ENTREVISTA

ENTREVISTA A MIQUEL RAYÓ I FERRER

FRANCESC FARRÉ CAMPS

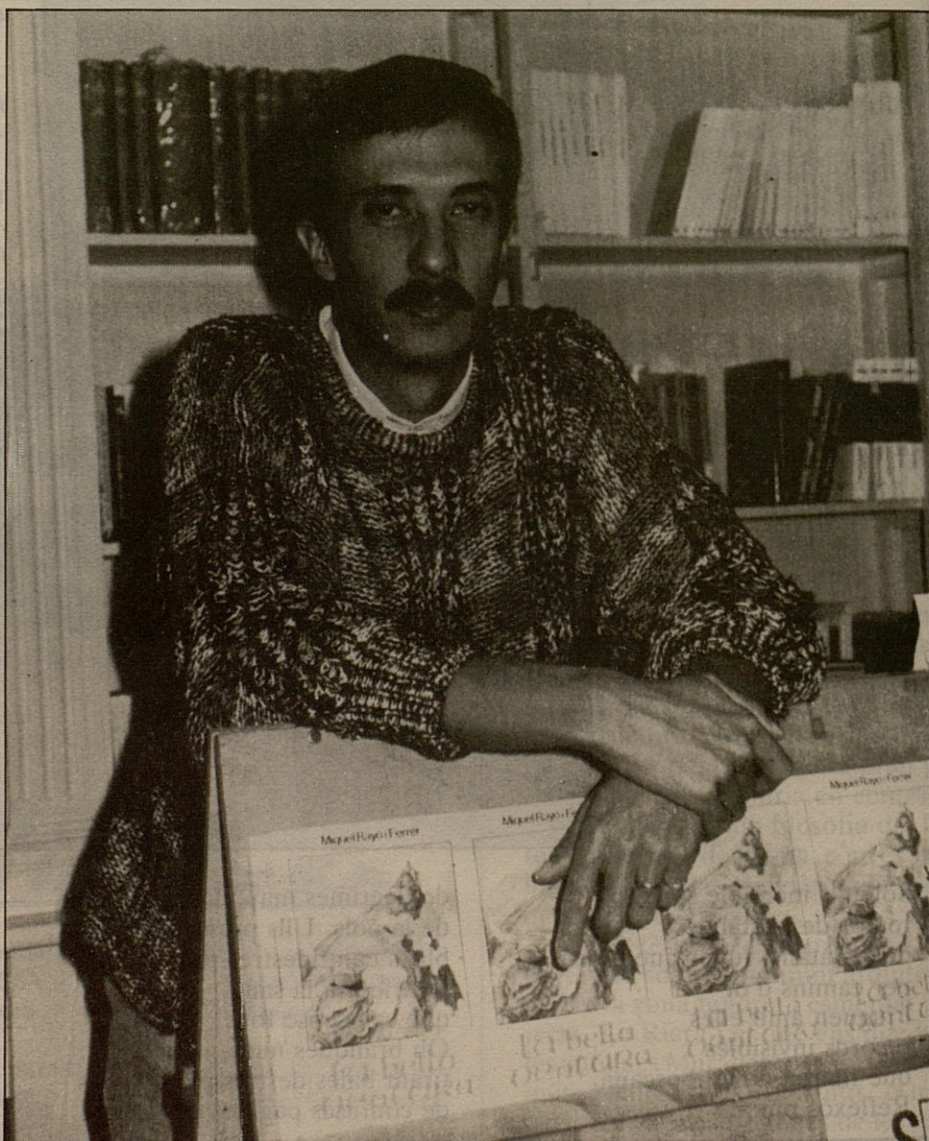
“*Les Ales Roges*” és el llibre de *Miquel Rayó* que surt al carrer per Sant Jordi i que ha estat premiat en la darrera Nit de santa Llúcia en la vint-i-cinquena edició del Josep Maria Folch i Torres a la millor obra de literatura juvenil i infantil. No és aquesta la primera narració premiada d'un escriptor aficionat al món rondallístic i de la mitologia popular per un públic jove. L'any passat la Generalitat de Catalunya paremiava Rayó per *La vella aventura*, i anteriorment *El Raïm del sol* i *la lluna* obtenia el premi Guillem Cifre de Colonya. El mes de desembre va suposar també per Rayó tornar a la presidència del GOB (el Grup Ornitològic Balear per la defensa de la natura). L'ecologia i la literatura són les dues facetes més apassionants d'aquest home que no renuncia a tenir temps per jugar amb els seus i que darrere de les seves ulleres veu una societat poc sensible per l'entorn natural. La culpa és de la gestió que fan els qui ens comanen amb el dret dels vots d'una majoria. La seva feina oficial és la de professor mercantil, ben lluny d'una feina sorda però persistent que qualifica de servei públic a una cultura i una llengua, que posa de manifest gràcies a la literatura i l'ecologia.

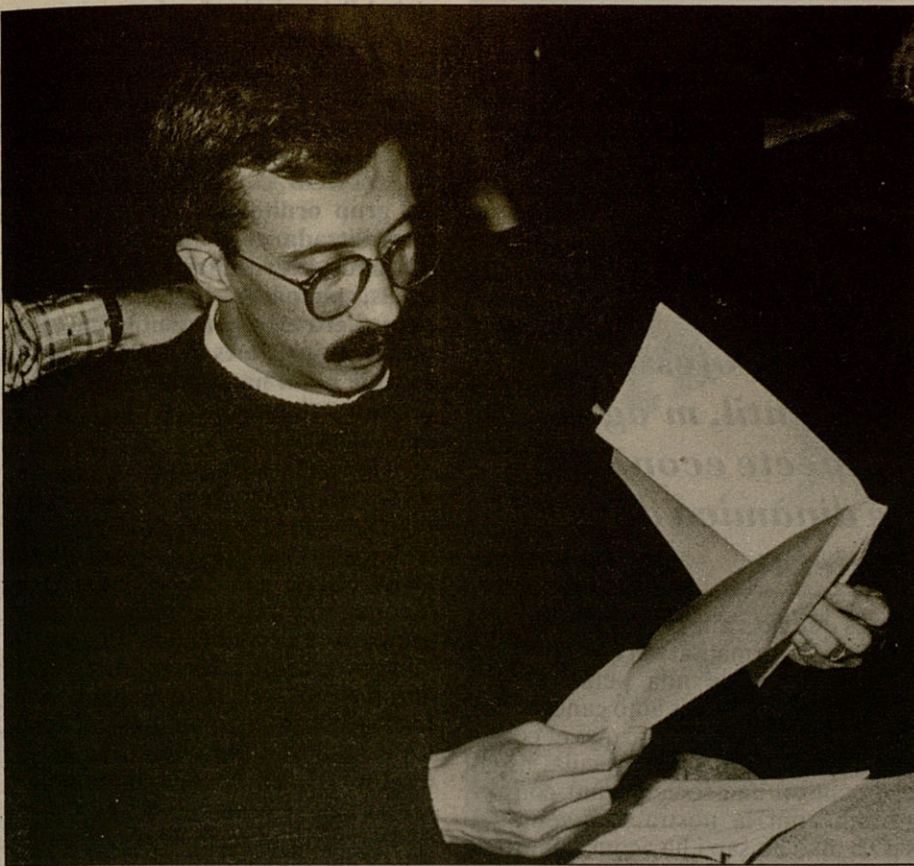
El fet de tenir dues facetes conegudes com són la de defensor de la natura i d'escriptor, ¿et mou a oferir una visió ecologista en la literatura juvenil?

M.R. Són dues facetes paral·leles però que es relacionen entre si. No pretenc fer doctrina, sinó explicar com veus les coses i com ets tu. De l'experiència personal en el camp del treball dels coloms, la defensa de la natura i l'ornitologia, ho traspasses a una història inventada però no com un pamflet, sinó com una història viscuda, transmetent el que ests, sempre ho relaciones amb fets reals com són les amenaces directes o indirectes que a través de processos i pressions urbanístiques hi ha sobre determinats espais naturals. Si transmetés una cosa que jo no sentís, faria doctrina i la faria malament. Jo sempre he considerat que els meus llibres eren ecologistes entre cometes, encara que tractassin temes rondallístics.

Les Ales Roges editada per La Galera ja es pot adquirir en les principals llibreries. Generalment, aquests tipus de llibres s'utilitzen com a pedagogia complementària en les escoles i per treballar en la natura. No respon a uns esquemes comercials, encara que Rayó ven llibres i en té alguns en segona i tercera edició. Un llibre infantil no es premia tant per la seva sortida comercial, sinó per la seva qualitat. El bessó d'aquest llibre té uns protagonistes juvenils i una denúncia d'especulació urbanística.

M.R. La trama de *Les Ales Roges* és molt senzilla, és la història d'una aventura d'uns nins que conei-

xen un determinat espai natural i que hi viuen unes vacances. En Jordi i n'Andreu s'adonen que hi ha una proposta urbanitzadora d'aquest terreny, que és una zona humida com podria ser l'Albufera d'Alcúdia, el Salobrar de Campos, o les Salines d'Eivissa. El nins treballen per aconseguir que aquesta urbanitzadora no penetri dins l'espai natural. En un dels capítols els nins es pregunten "Quí defensa els ocells?", evidentment són els ecologistes que ajudaran com a mínim a aturar la primera investida de les màquines. Això és una història molt senzilla, però que d'alguna manera es tracta de fer entendre als nins que aquest és un problema que existeix a la seva terra, no d'una manera doctrinària, sinó per una visió real.

Els constants esdeveniments que posen en perill la natura i els intents urbanitzadors d'espais naturals com la Canova d'Artà o els interessos turístics i hotelers per totes les Balears, ¿poden haver-te inspirat a centrar aquesta història en un fet concret?

M.R. Sí, però no ho puc dir, perquè si no la persona es pot sentir molt ofesa. Hi ha un batle d'un poble que insinua unes relacions certes, però no provades amb la urbanitzadora. Es un fet real que si ell ho llegeix, cosa que

pos en dubte, i és sentit aludit, m'agradaria que em posàs un plet. No es tracta d'entrar en aquesta història a posar en qüestió les lleis que perjudiquen la natura. És més simple, surt una platja i zones humides que jo conec. Una costa que tenia una cobertura natural, amb un bosc, una garriga, un pinar, amb una imatge molt preciosa de veure un catxalot mort amb una relació costa i marina, però no escric de legislació, sinó de sentiments, que és el que vull transmetre als lectors joves, sensacions i sentiments que provoquin que ells puguin revelar-se contra una situació que considerin injusta.

Miquel Rayó escriu des de fa molts anys. A l'any 1974 vas guanyar una rosa d'or de la pau per un escrit que era ja una rondalla, els contes, les narracions curtes, la mitologia popular, ja des de petit jugaves a escriure i fins i tot et vares iniciar amb un diari prsonal, escrivint de sempre en català sense tenir al principi uns coneixements gramaticals.

He fet una mica de tot, vaig fer unes novel·les que no estan publicades, poesia, algunes de dolentes, però que em van donar pràctica, després narracions curtes i finalment, com que els nins em demanaven que els explicàs contes i llegia molta literatura in-

fantil, la influència de Gabriel Jané i el fet d'estudiar pedagogia em van fer veure el conte popular com a instrument per sensibilitzar els nins i fer-los lectors. Record que van ser dos llibres els que em van fer descobrir la literatura catalana. Un d'ells va ser un recull de poesia de Costa i Llovera quan jo començava a sortir d'excursió, vaig trobar que reflectia molt bé els sentiments que jo experimentava d'alguna manera quan trepitjava els boscos i les valls. Llavors vaig saber que existia una poesia bella. Després la novel·la *L'abisme* de Janer Manila em va fer veure que es podia viure i expressar el que fins aquell moment havia llegit en castellà a excepció de les rondalles. Juntament amb aquest dos llibres, hi va haver un altre record que em va impulsar a expressar sentiments a través de l'escriptura. Jo era una persona que de jove i durant molts anys exercia la disciplina d'apuntar el que veia cada dia en un diari íntim. Em record que el vaig començar en català, a la meua manera, sense saber res de gramàtica, i ara quan el repàs veig com hi ha una evolució d'aprenentatge de gramàtica, a mesura que anaven passant els anys. El recurs de les rondalles l'utilitz molt, sobretot en el darrer llibre *La Vella Aventura*. Ja el mateix títol és tret d'una rondalla d'Antoni Maria Alcover com també el protagonista, Bernadet. En els contes meus hi ha animals mítics, excepte a *Les Ales Roques* que és un conte diferent, perquè és una història viscuda. Tot això ho faig perquè pens que el nin pot trobar referències, a través de dibuixos d'altres contes, d'expressions culturals. Ha estat una cosa paral·lela, molt lligada una amb l'altra, natura i cultura o natura i literatura.

El fet de fer de l'ecologisme una pràctica amb aquesta nova presidència del GOB, ¿pot arribar a etiquetar els teus escrits d'ecologistes?

M.R. No em molesta, sinó que em fa sentir molt identificat amb el que significa la paraula. Ara, fer sempre la mateixa cosa seria més fotut, perquè voldria dir que no has evolucionat. He estat 4 anys apartat de la vida pública del GOB i malgrat això

Nota

Per error, en el núm. anterior, l'article CONVERSES AMB ARQUITECTES, de Damià Ferrà-Ponç, va aparèixer sense el nom de l'autor.

no he deixat de sentir-me ecologista. No consider incompatible les dues feines, el que sí ho seria és la feina que cal dedicar a cada una de les dues facetes, ja que disposes d'un temps limitat. Una etiqueta pot arribar a ser una dificultat perquè no et reconeixin una feina literària, però sé que és un risc que assumeixes.

¿Com es pot arribar a ser un defensor de la natura en aquesta illa, que ha patit un creixement turístic tant fort? El fet que deixessis la gestió del GOB i que hi tornessis al cap d'uns anys, ¿vol dir que falta gent o que es tracta de continuar una feina que vares començar?

M.R. Probablement hi falti gent, especialment disposta i amb experiència, molta gent que ha passat pel GOB està ocupada en càrrecs de responsabilitat i no els pots utilitzar constantment. També és possible que es pensi que hi ha coses que s'han deixat de fer, però això no ho crec perquè en Xavier Pastor ha fet molt més del que jo m'hagués imaginat fer, no hi ha ningú imprescindible. El que es va produir va ser una sol·licitud de companys que m'animaren a tornar i perquè a mi també m'agrada aquesta feina. A ser un defensor de la natura, hi arribes amb una base una mica sensible, t'ha d'agradar contemplar els paisatges, caminar, i comparar els espais ocupats tradicionalment per l'home amb els paisatges verges. Aleshores reps una sensació que hi ha coses alterades i in-

Dos llibres em van fer descobrir la literatura catalana: la poesia de Costa i Llobera i "L'abisme", de Janer Manila

Com a professor mercantil, m'agrada l'aspecte econòmic i de dinàmica de la societat

tentes que no s'alterin o lluites per recuperar la normalitat del que està alterat. Jo crec que una persona amb aquestes percepcions amb ganes de fer feina ha d'assumir el risc que et considerin el dolent de la pel·lícula, especialment en una societat tant conservadora com la nostra. La gent del GOB això ho sap i ha aconseguit tirar endavant amb una sèrie d'objectius claus. La mateixa gent que fa 10 anys ens deia que era una animalada declarar l'Albufera d'Alcúdia parc natural, ara ens donen la raó aprovant-ho al Parlament. Això vol dir que la societat ha canviat i que ens donen una mica de

raó. M'agradaria destacar que tenim socis que no necessàriament han de ser d'esquerres, hi ha coses que no són propostes ideològiques sinó punts comuns com són la defensa de determinats espais naturals.

El GOB, com el seu nom indica, és un grup ornitològic, en una societat normilitzada es dedicaria a realitzar una feina d'investigació centrada en els ocells, com passa en altres països europeus. Però avui per avui la línia d'actuació és molt més general. ¿Això vol dir que no hi ha una altra entitat que tingui com actuació concreta la defensa de la natura?

M.R. Jo crec que no n'hi ha. Altres entitats toquen el tema ambiental d'alguna manera més o menys bé, com el GEM, o amb una perspectiva més científica, o La Societat d'Història Natural. Altres han nascut fa poc temps com l'INESE o Adena d'Inca, amb una altra perspectiva o en un àmbit molt local. Però una entitat que hagi aconseguit tenir una capacitat i un ventall pluridisciplinari en general és el GOB. En unes altres condicions d'educació ambiental o de protecció del territori no faria falta la feina que feim i ens dedicariem a fer una crítica a l'administració amb menys contundència, però continua existint una indisciplina urbanística i són vigents els tres principals objectius dels nostres estatuts, els quals són l'estudi de la natura, la divulgació de la bellesa de l'entorn natural i la seva defensa dins dels medis més lícits possibles. La tasca ornitològica no s'ha deixat però no és tant coneguda o reivindicativa; l'any passat, per exemple, vàrem anellar 10.000 ocells. Esper no haver d'escriure una novel·la d'una Mallorca sense arbres i plena d'hotels, primer perquè tenc ganes de canviar de tema, però també perquè som optimista i veig que la societat canvia. Les grans campanyes del Trenc, la Dragonera, l'Albufera, la cala Mondragó o Cabrera donen els seus fruits, encara que cal anar controlant la política poc proteccionista de qui governa. En el cas de Cabrera, esper que no s'hagi de comprar com s'ha fet amb la Dragonera per aconseguir un Parc Natural, ja que hi ha altres solucions, tant si és de propietat militar com privada. Mentrestant, han estat els militars el qui han fet alteracions puntuals i en èpoques determinades de l'any en el seu ecosistema, però no és tant greu com altres espais on la construcció urbanística és irreversible. Quan els militars deixin de

ASSESSORAMENT ALS SOCIS (RECEPCIO DE TV3 EN STEREO-DUAL)

A partir del 15 de març es rebrà a les Illes Balears la TV3 en stèreo-dual (bilingüe).

Permetrà escollir entre la versió en català i la versió original (anglès, alemany, francès, etc.) de pel·lícules, sèries, etc.

En benefici dels socis, i davant el gran nombre de consultes rebudes, OCB i VOLTOR creen un servei d'assessorament sobre totes les informacions relatives a aquesta notable millora de l'oferta de TV3.

TELS: 71.79.48 - 71.48.57
Matins de 10 a 12h.

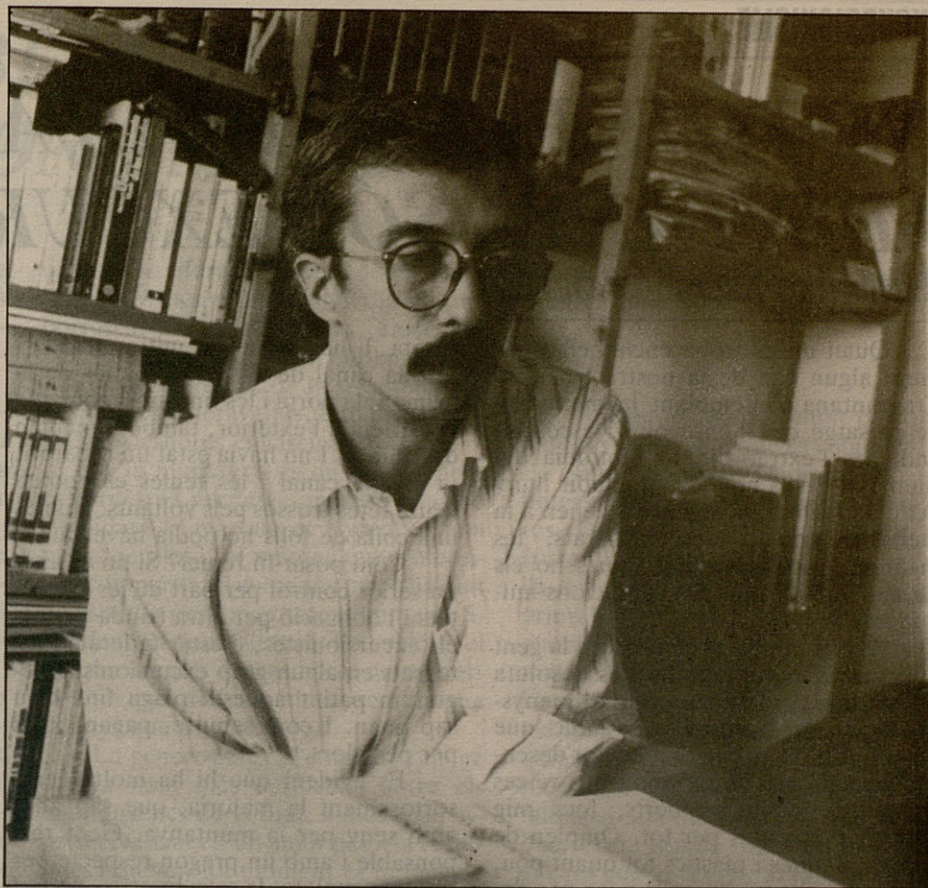
fer maniobres la situació serà reversible.

El GOB també dins de la seva defensa de l'entorn natural reivindica espais urbans com defensa d'un patrimoni cultural i ciutadà com es el cas d'una oposició al tapament de la Riera de Palma.

M.R. Des de sempre hem actuat en l'ambient urbà, hem demanat revisions del Pla General de Palma i creim que hi ha un altre disseny d'aquest espai que volen tapar amb ciment. La Riera està buida, però es pot omplir amb vegetació, amb passadissos per a la gent, glorietses per fer concerts i mantenir-la neta. Si es tapàs, seria un canvi de fesomia de la ciutat. A mi m'agrada veure que quan plou el torrent s'omple d'aigua i veig que la Serra s'està erosionant perquè l'aigua ve de color marró, preferesc aquesta visió a pensar que la Riera serà plena de 1.300 cotxes, quan a la ciutat li manquen molts altres serveis, especialment a les barriades més deprimides i no al centre. Defensar la Riera és defensar una qualitat de vida d'una ciutat que pateix una especulació sistemàtica del seu sòl. S'han destruït façanes i finestres barroques, renaixentistes o gòtiques, com també les muralles amb càrregues de dinamita; un ciutadà no pot permetre que aquests senyors dissenyin la seva ciutat. S'ha de dir no a deixar per al record la Riera.

La feina professional de Miquel Rayó no té res a veure amb la seva activitat coneguda, és professor d'institut de Formació Professional i com a professor mercantil fa classes de tecnologia administrativa. Però també ha estudiat pedagogia i en les passades festes de Nadal es va encarregar de fer un llibret de presentació dels nous gegants de CORT, com un tema relacionat amb el món de mites de tipus faulistic. ¿Com es pot compatibilitzar tot això amb una feina professional que et pot portar una manca de coherència?

M.R. Això és una esquizofrènia, tothom té la seva, jo he estat autodidàctic, però intentant seguir uns directrius acadèmiques. Com a professor mercantil, m'agrada l'aspecte econòmic i de dinàmica de la societat, però no m'agrada l'objectiu final de l'empresa que és guanyar doblers sense manies ni escrúpols la major part de les vegades. El dia té només 24 hores i ho vull fer tot, però si la presidència del GOB em dugués la pèrdua d'oportunitat d'escriure, ho deixaria; si no seria un suïcidi intel·lectual. No

obstant això, tenc clar que la meua activitat funciona com un servei públic, no dic mai "no" d'entrada a ningú, m'agrada col·laborar amb qui m'ho demana sense pretensions. Si s'aprofiten de la meua feina serà mala sort, això es un risc i una obligació que tenim. A la meua família no li dedico tot el temps que voldria, però puc jugar amb els meus fills. Sense el suport de la família i dels amics, no faria res, amb això som molt egoista.

Ets una persona molt activa que defenses una cultura pròpia i nacionalista, que et situes en una posició d'esquerres, però sense ser radical, és molt lluny la situació normalitzada i ideal d'aquestes illes?

M.R. Vivim en una situació molt ambigua, com sempre, amb gent amb ganes de fer feina per la seva cultura, però que és marginada pel poder polític i que negava fins fa poc la unitat de la llengua, aprovant una llei de normalització a darrera hora i perquè es feia un Congrés de la Llengua aquí. La gent no ho té clar, però el poder no es innocent, ho fa a posta. Per a mi, la situació ideal de cultura seria la que es dona en altres països normalitzats entre cometes, allà on els intel·lectuals fan d'intel·lectuals i se'ls deixa expressar les seves opinions i

que la gent faci la seva pròpia cultura, que no hagi de fer país perquè ja estigui fet.

El gran impediment per a la normalització és la situació política de la gent que mana i que tenim perquè l'hem votada. Jo em consider un nacionalista moderat, ja que no posaria una bomba per aconseguir una reivindicació. Som nacionalista i ho vaig dir quan l'any 1982 vaig votar al PSOE perquè s'havia de fer en aquell moment, com quan a l'any 1986 no els vaig votar, perquè crec que no s'havia de fer. Som d'esquerres i més dur en aspectes com la protecció del territori o el tema lingüístic, però no sortiria al carrer a posar bombes. En l'aspecte nacionalista, crec en els Països Catalans perquè és un fet cultural. A nivell polític, crec que el fet insular condiciona molt. Jo optaria per una espècie de federació, és a dir, que en qüestió d'ordenació territorial m'interessa que el govern d'aquí estigui a les Illes i no a la Península. Ara, en altres qüestions, que el govern estés a Barcelona em semblaria perfecte, perquè és una gran capital i pot juntar totes les arrels històriques i culturals del conjunt en el qual estam inclosos.

EXCURSIONISME

NO TOTS ELS QUI VAN A LA MUNTANYA SÓN EXCURSIONISTES

BENIGNE PALOS I VADELL

Quan un es troba encimbellat damunt algun cim de la nostra Serra de Tramuntana, contemplant la meravella de paisatge que l'enrevolta i escoltant endemés l'extraordinària simfonia del silenci que sols només pot gaudir lluny del desgavell urbà, sempre li vénen a la memòria aquells desconsiderats, les malifetes i incivisme dels quals no els permet captar aquestes sensacions anímiques.

És clar que faig referència a la gent que surt al camp amb la més absoluta manca de sensibilitat i un total menyspreu per la Naturalesa. L'únic que saben fer bé és el bugiot i, en llur desenfrenament, ho destrossen tot: reixes ròmputes, portells oberts, focs mig apagats i deixalles per tot. Omplen de pedres, llaunes i plàstics tot quant pou, safareig o abeurador se'ls posa per davant. Això sí, amb la música de fons d'un transistor a tot volum.

Tampoc se salven les teulades de les barraques. El seu esperit de "bulldozer" pot amb tot. És el plaer de fer mal. No és estrany que propietaris i pagesos vagin posant emperons. No els manca raó per fer-ho.

Si bé actualment és molt greu, els brètols no són un problema sorgit ara. Conservo unes fotografies de la Caseta Refugi situada dalt de las Talaia Vella (Valldemossa), fetes l'any 1953. A la

caseta, li havien desfet mitja teulada i tota la canal de zinc. Els fogons de la cuineta, la porta i les finestres, com una cisterneta a l'exterior, també remanien destruïdes. I no havia estat un robatori, ja que la canal i les teules es podien veure fetes trossos pels voltants. Només una colla de folls ho podia haver fet.

Com posar-hi remei? Si no és amb un seriós control per part de les autoritats i l'obligació per altra banda de tots els excursionistes, d'estar federats i integrats en algun grup excursionista, seguirem patint aquesta plaga fins Déu sap quan. I com sempre, pagant justs per pecadors.

És evident que hi ha molta gent, sortosament la majoria, que sap anar amb seny per la muntanya. Gent responsable i amb un pregon respecte per tot i que malgrat la seva bona fe, no pot evitar veure's passada per la mateixa rasadora.

El que més dol, és que amb tanta desconsideració i tant atropellament, la motxilla ha perdut aquella imatge d'abans que garantia l'homoní de bé de qui la duia. Crec que per recobrar-la cal ésser civilitzats tenint sempre ben present que el terreny que es trepitja, bé sigui de l'Estat o privat es mereix el nostre total respecte. Després mancarà que se n'assabentin els ases de dues cames que han motivat aquest comentari.

Caseta refugi (Valldemossa). Homenatge a Pere Darder, 15-11-1953

LEARNING ENGLISH

PERE ESTELRICH I MASSUTÍ

I.- El sorgiment d'escoles i acadèmies dedicades a l'ensenyament de l'anglès, ha estat gran al llarg dels darrers anys a Mallorca. Algunes, aprofitant la moda de "parlar anglès", hi han volgut veure un negoci més. D'altres, en canvi, han arribat avalades per un prestigi internacional i seguint un programa d'expansió. Serien una mica els casos de l'Institut Britànic i d'International House, escoles serioses i de categoria reconeguda.

Aquestes dues institucions, partint de la filosofia que tot idioma és també part de la Cultura, han desenvolupat (i continuen fent-ho) tot un programa d'activitats que va més enllà de les classes dins l'aula. Així per exemple: conferències, col·loquis, sessions de cinema, tallers, espectacles i fins i tot viatges de caire cultural. Els esquemes de simple escola d'idiomes han quedat una mica trastocats. Tota una passa més.

II.- En poc menys d'un mes, han tengut lloc a Ciutat tres representacions teatrals en anglès, dígides principalment als estudiants i al mestres de l'idioma. Una experiència que podem qualificar de nova entre nosaltres, però ja clàssica a altres indrets. He tengut ocasió d'assistir a una de les representacions del grup "English Teaching Theatre". Un espectacle prou interessant, creat, dirigit i representat per cinc actors especialistes en aquest tipus d'activitat. L'ETT, nascut el 1972 sota les direccions d'International House, ha recorregut el món "enseyant" l'anglès a través de l'escena.

L'obra, "Not the end of the world", era composta d'una sèrie d'sketches còmics, ens els quals es mostren situacions de la vida diària... a Anglaterra. El públic, naturalment, era format d'estudiants i de professors.

Activitats com aquesta converteixen l'estudi d'un idioma en una vivència de l'idioma.

BREU SEMBLANÇA DE L'EXCURSIONISME DE MUNTANYA

BENIGNE PALOS I VADELL

Dins l'ample ventall d'esports que es poden practicar a la muntanya, és l'excursionisme per ventura el més assequible, ja que no requereix d'una preparació especial tècnica o física.

Només s'ha de tenir present: comptar amb una constitució física normal i tenir especial cura de fer les primeres sortides amb algú experimentat i evitar de fer-ho per les bones.

L'excursionisme no és un simple anar a peu. És el gaudiment de no perdre detall de tot el que es pot veure i contemplar al llarg de la ruta que se segueix.

Ara bé, és molt important tenir un gran sentit de la companyonia i la generositat. Donar proves en tot moment d'un delicat civisme i, si es vol captar tota l'empremta, tota la bellesa i la poesia que brinda la Naturalesa, cal una gran sensibilitat que permeti experimentar l'emoció que suggereix la simple contemplació d'un paisatge.

L'afició a l'excursionisme és com un virus els efectes del qual gairebé no s'adverteixen fins que l'interès per la muntanya arriba a l'extrem d'atreuret sense importar-te gaire les condicions climatològiques no sempre favorables.

El camp, si bé a ple sol i llum és

quan se'ns ofereix en tot el seu esplendor, no és menys interessant durant una borrasca, amb molta boira, entre núvols, sota la pluja, i no en parlem si es té la sort de viure des de la seva iniciació l'espectacle meravellós d'una forta nevada. Aleshores és fascinant.

A la muntanya és on precisament es forja una veritable amistat. Mai no s'oblidarà la mà que et donen en una passa perillosa, el menjar que t'ofereixen compartir, el company que t'ha duit a l'espatlla per haver torçat un peu i finalment, el que crida més l'atenció és el fet que després d'unes hores de conversa amb qui camina amb tu, sembla que fa anys que us coneixeu.

La generositat i el companyonatge són la nota més destacada entre els muntanyencs de veritat, a més d'un esperit civilitzat i d'un amor per a la Naturalesa que en tot moment es fa palès.

Sens dubte, redescobrir tot l'encís que guarda gelosament la muntanya, compensa de debò qualsevol esforç o sacrifici que s'hagi de fer per aconseguir-ho, i al retorn d'una excursió, més viva la sang i amb la plaent sensació encara de l'aire pur que ha omplit els nostres pulmons, es tindrà l'íntima satisfacció d'haver viscut la veritable lliber-

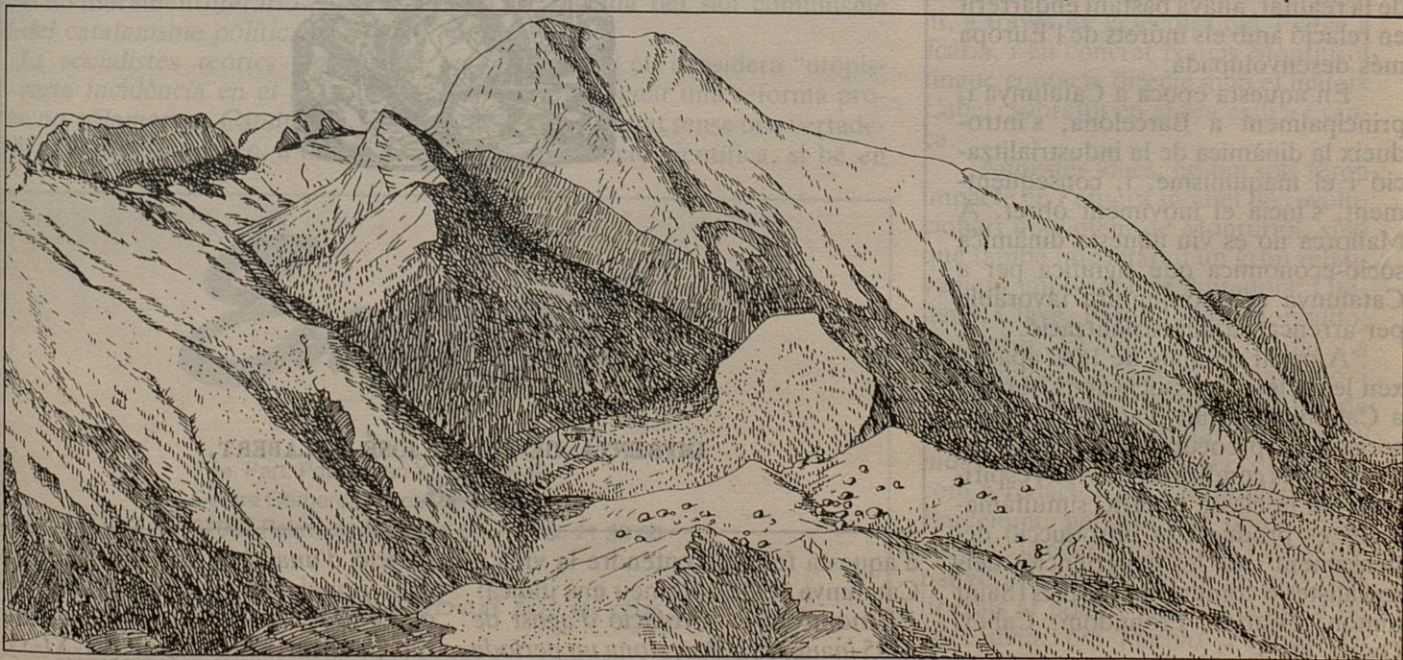
tat, ja que la voluntat d'un mateix ha estat el límit fixat.

L'equip

Aquest és relatiu i molt personal i per tant subjecte al que es vulgui gastar.

Bàsicament considerarem: unes botes de pell, fortes, còmodes i falagüeres. Dos números més del calçat usat correntment i que permeti dur dos parells de calcetins; uns de cotó, blancs i prims i uns altres de llana, gruixats. Un anorac de color clar i si és impermeable, molt millor. Un jersei de llana, gruixat. Una camisa també de llana o de franel·la de cotó i, si fa molt de fred, una bufanda i una gorra o un passamuntanyes no hi seran de més. Els pantalons si són de tela forta poden ésser qualsevol. També són bons uns texans, encara que jo aconsello uns bavaresos o uns knicker-bockers, ambdós donen una gran facilitat de moviment.

Ah!, i una motxilla no gaire grossa. Aquest equip com és lògic és per a l'hivern. A l'estiu, si un és agosarat per enfrontar-se amb el sol i la calor, les botes poden ésser les mateixes. Uns pantalons curts i una camisa de cotó de màniga curta poden ésser el complement.

El Puig de Massanella, a la muntanya de Mallorca

ENSENYAMENT

EL SOCIALISME UTÒPIC I L'EDUCACIÓ. ELS PLANTEJAMENTS EDUCATIUS DE NARCÍS MONTURIOL I JERONI BIBILONI

BARTOMEU MULET I TROBAT

Narcís Monturiol i Jeroni Bibiloni són dues figures bastant diferents, de mitjan segle XIX, introductors del socialisme utòpic a Barcelona i a Palma, i per extensió a Catalunya i a Mallorca.

Per situar un poc l'època que ens interessa delimitar com a inicial en uns canvis sòcio-polítics al conjunt de l'Estat espanyol, vull indicar que és a partir de la mort de Ferran VII (1833) quan s'inicien unes convulsions polítiques, econòmiques i socials, i que d'algun manera incideixen als plantejaments educatius, tant a nivell de política educativa, com a nivell de plantejaments educatius de diversos grups i personatges que entren en escena a la vida sòcio-política i cultural.

Una sèrie de persones que intenten dinamitzar la societat a favor d'un canvi són els socialistes utòpics, dels quals Narcís Monturiol i Jeroni Bibiloni en són un exemple.

També és veritat que a nivell global el sistema educatiu, des de l'anàlisi de la realitat, anava bastant endarrerit en relació amb els indrets de l'Europa més desenvolupada.

En aquesta època a Catalunya i, principalment a Barcelona, s'introdueix la dinàmica de la industrialització i el maquinisme, i, conseqüentment, s'inicia el moviment obrer. A Mallorca no es viu aquesta dinàmica sòcio-econòmica que significa per a Catalunya una conjuntura favorable per arrencar la industrialització.

A partir de maig de 1840 apareixen les primeres associacions obreres a Catalunya. Fruit d'aquest ambient sorgeix la preocupació pel millorament de les condicions de vida i espirituals de la classe obrera, simultàniament es produeix la introducció del pensament i de les experiències dels socialistes o comunistes utòpics (Saint Simon, Fourier, Prohudom, Cabet, Owen, etc.).

Però respecte a la introducció

CRISTIANOS-SOCIALISTAS.

POR EL PRESBITERO

Jerónimo Bibiloni.

PALMA.

—
IMPRENTA DE PEDRO JOSÉ GELABERT,
1848.

d'aquesta forma d'entendre la vida a Catalunya, Ollé i Romeu ens indica: El triomf de la revolució d'agost de 1835 inaugurà a Barcelona un període de llibertats polítiques que facilità l'a-

parició d'una sèrie d'articles influenciats principalment per les doctrines de Fourier i Saint Simon. D'un editorial publicat a El Vapor (21-XI-35), sembla deduir-se'n que les teories del

socialisme utòpic eren ja conegudes a Catalunya, però només gràcies a aquest procés revolucionari pogueren arribar amb facilitat a un gran nombre de lectors.(1)

A Barcelona es donaven unes circumstàncies diferenciades de la resta de l'Estat Espanyol i dels Països Catalans, per exemple Mallorca, que no vivia la dinàmica de la Revolució Industrial.

Entre els dirigents dels obrers podem esmentar Joan Munts i Abdó Terrades, entre els teòrics Francesc Pi i Margall (republicà federal), Narcís Monturiol (cabetià), el músic Anselm Clavé (cabetià i federalista), Pere Felip Monlau (liberal progressista), etc. Sense oblidar el mallorquí Jeroni Bibiloni (cabetià), o Fernando Garrido, Sixto Cámara, De la Sagra, Abreu, etc., de la resta de l'estat.

A Barcelona, que era una ciutat que lluitava també per la recuperació de la seva Universitat (1837), es mantienien l'Acadèmia de les Bones Lletres, representada pels sectors més cultes de la burgesia catalana, les escoles de la Junta Particular de Comerç, etc., conseqüència de la reacció davant la insatisfacció dels sectors culturals contra la manca d'atenció artificial a la cultura.

No hem d'oblidar les primeres passes de la Renaixença: Aribau (*El Vapor*, 1833, *Oda a la Pàtria*) (2), Joaquim Rubió i Ors (*El Brusi*, 1841, *Lo Gaiter del Llobregat*), amb una significació no merament literària-cultural, sinó del catalanisme polític. (3)

El socialistes teòrics tingueren una certa incidència en el moviment obrer no solament a Catalunya, sinó també que mantingueren, a través de

les publicacions, contacte amb altres socialistes i liberals radicals de la resta de l'Estat. (4)

Étienne Cabet (*Viatge a Icària*) va introduir el seu pensament educatiu a través de Narcís Monturiol. Cabet no es va limitar als plantejaments teòrics sinó que va possibilitar la praxis, per a la qual cosa fundà colònies a França i als Estats Units, en què participaren alguns catalans. Fins i tot, l'any 1849 va visitar Barcelona.

Cabet (1788-1856) al seu *Viatge a Icària* deia: *¿Qué entendeis por derechos naturales ó divinos? Aquellos derechos otorgados por la naturaleza o por la divinidad. ¿Y por derechos sociales ó humanos? Los derechos otorgados por la sociedad ó por los marginados por el hombre. ¿Cuáles son los derechos naturales? Los principales son los derechos de existir y de poder ejercitar las facultades físicas ó intelectuales.*

¿Qué entendeis por existir? Entiendo el derecho de usar todos los bienes creados por la naturaleza para sustento, el vestido y el alojamiento, y el derecho a defenderse contra la agresión...

¿Todos los hombres tienen los mismos derechos naturales? Sí, porque anejos a la calidad del hombre y todos los hombres son igualmente hombres. (5)

Aquests principis de Cabet resumeixen la seva forma de pensar, són el punt de partida del seu comunisme utòpic.

Karl Marx els considera "utopistes" per propugnar una reforma profunda de la societat sense una vertadera sistematització científica, si bé en

alguna ocasió adopta alguns dels seus punts de vista. (6)

Segons Desanti, Étienne Cabet, que el 1833 publicava *Le Populaire* en defensa dels drets dels obrers, sovint pensava en Jesucrist com a exemple de fraternitat comunitària. La fraternitat era definida per Cabet així: "Tots per a cada un, cada un per a tots"; sota aquest principi va fundar la societat fraternal, que el 17 de març de 1848 reunia dues-centes mil persones a una manifestació a París, la qual cosa confirmava el seu lideratge. (7)

Étienne Cabet defineix així els seus principis educatius:

- L'educació és la base i el fonament de tot el nostre sistema social i polític, i dels seus representants. És la base de l'home i de tota la comunitat. Les diferents espècies d'educació són: física, intel·lectual, moral i cívica. Tot designant per a cada una de les matèries d'ensenyança, temps i ordre dels estudis i mètodes d'instrucció.

- Tots els icarians, sense distinció de sexes i professions, reben la mateixa educació general o elemental.

- Tots els qui exerceixen una mateixa professió industrial o científica reben a més la mateixa educació especial o professional, que comprèn tota la teoria de la professió respectiva. (8)

Crítica l'educació aristocràtica, classifica el seu concepte d'Educació física, manual, professional, moral i intel·lectual.

Tots aquests pensaments influïren Narcís Monturiol i Jeroni Bibiloni, a través de la lectura del *Viatge a Icària*, i en concret Narcís Monturiol tingué contacte directe amb el mateix Cabet, sobretot en el seu exili a França.

Aquestes idees, no tan sols feren impacte en l'esperit inquiet de revolucionari no-violent de Monturiol, sinó que també impactaren un grup relativament important de lluitadors: Orellana, Clavé, Pere i Ignaci Montaldo, Columbri. El 1847 es va fundar *La Fraternidad*, setmanari d'educació i moral (9). Però la tasca periodística de Monturiol no es va limitar a *La Fraternidad*, ja que el 1842 havia col·laborat com a redactor a *El Republicano* de Barcelona, periòdic del poble, molt crític de la centralització de l'Estat Espanyol, imposada per la política dels liberals al poder. El 15 d'octubre de 1842 deia: *Oh Pueblo ¡Pueblo! Tú crees que los diputados van a Madrid*

Embat

llibres

Pge. Part. Papa Joan XXIII, n.º 5-E

Centre Comercial «Los Geranios»

07002 Palma de Mallorca

Tel. 71 33 50

El divendres obert tot el dia

ENSENYAMENT

EL SOCIALISME UTÒPIC I L'EDUCACIÓ. ELS PLANTEJAMENTS EDUCATIUS DE NARCÍS MONTURIOL I JERONI BIBILONI

BARTOMEU MULET I TROBAT

Narcís Monturiol i Jeroni Bibiloni són dues figures bastant diferents, de mitjan segle XIX, introductors del socialisme utòpic a Barcelona i a Palma, i per extensió a Catalunya i a Mallorca.

Per situar un poc l'època que ens interessa delimitar com a incial en uns canvis sòcio-polítics al conjunt de l'Estat espanyol, vull indicar que és a partir de la mort de Ferran VII (1833) quan s'inicien unes convulsions polítiques, econòmiques i socials, i que d'algun manera incideixen als plantejaments educatius, tant a nivell de política educativa, com a nivell de plantejaments educatius de diversos grups i personatges que entren en escena a la vida sòcio-política i cultural.

Una sèrie de persones que intenten dinamitzar la societat a favor d'un canvi són els socialistes utòpics, dels quals Narcís Monturiol i Jeroni Bibiloni en són un exemple.

També és veritat que a nivell global el sistema educatiu, des de l'anàlisi de la realitat, anava bastant endarrerit en relació amb els indrets de l'Europa més desenvolupada.

En aquesta època a Catalunya i, principalment a Barcelona, s'introdueix la dinàmica de la industrialització i el maquinisme, i, conseqüentment, s'inicia el moviment obrer. A Mallorca no es viu aquesta dinàmica sòcio-econòmica que significa per a Catalunya una conjuntura favorable per arrencar la industrialització.

A partir de maig de 1840 apareixen les primeres associacions obreres a Catalunya. Fruit d'aquest ambient sorgeix la preocupació pel millorament de les condicions de vida i espirituals de la classe obrera, simultàniament es produeix la introducció del pensament i de les experiències dels socialistes o comunistes utòpics (Saint Simon, Fourier, Prohudom, Cabet, Owen, etc.).

Però respecte a la introducció

CRISTIANOS-SOCIALISTAS.

POR EL PRESBITERO

Jerónimo Bibiloni.

PALMA.

—
IMPRENTA DE PEDRO JOSÉ GELABERT,
1848.

d'aquesta forma d'entendre la vida a Catalunya, Ollé i Romeu ens indica: *El triomf de la revolució d'agost de 1835 inaugura a Barcelona un període de llibertats polítiques que facilità l'a-*

parició d'una sèrie d'articles influents principalment per les doctrines de Fourier i Saint Simon. D'un editorial publicat a El Vapor (21-XI-35), sembla deduir-se'n que les teories del

socialisme utòpic eren ja conegudes a Catalunya, però només gràcies a aquest procés revolucionari pogueren arribar amb facilitat a un gran nombre de lectors. (1)

A Barcelona es donaven unes circumstàncies diferenciades de la resta de l'Estat Espanyol i dels Països Catalans, per exemple Mallorca, que no vivia la dinàmica de la Revolució Industrial.

Entre els dirigents dels obrers podem esmentar Joan Munts i Abdó Terrades, entre els teòrics Francesc Pi i Margall (republicà federal), Narcís Monturiol (cabetià), el músic Anselm Clavé (cabetià i federalista), Pere Felip Monlau (liberal progressista), etc. Sense oblidar el mallorquí Jeroni Bibiloni (cabetià), o Fernando Garrido, Sixto Cámara, De la Sagra, Abreu, etc., de la resta de l'estat.

A Barcelona, que era una ciutat que lluitava també per la recuperació de la seva Universitat (1837), es mantienien l'Acadèmia de les Bones Lletres, representada pels sectors més cultes de la burgesia catalana, les escoles de la Junta Particular de Comerç, etc., conseqüència de la reacció davant la insatisfacció dels sectors culturals contra la manca d'atenció artificial a la cultura.

No hem d'oblidar les primeres passes de la Renaixença: Aribau (*El Vapor*, 1833, *Oda a la Pàtria*) (2), Joaquim Rubió i Ors (*El Brusi*, 1841, *Lo Gaiter del Llobregat*), amb una significació no merament literàrio-cultural, sinó del catalanisme polític. (3)

El socialistes teòrics tingueren una certa incidència en el moviment obrer no solament a Catalunya, sinó també que mantingueren, a través de

les publicacions, contacte amb altres socialistes i liberals radicals de la resta de l'Estat. (4)

Étienne Cabet (*Viatge a Icària*) va introduir el seu pensament educatiu a través de Narcís Monturiol. Cabet no es va limitar als plantejaments teòrics sinó que va possibilitar la praxis, per a la qual cosa fundà colònies a França i als Estats Units, en què participaren alguns catalans. Fins i tot, l'any 1849 va visitar Barcelona.

Cabet (1788-1856) al seu *Viatge a Icària* deia: *¿Qué entendeis por derechos naturales ó divinos? Aquellos derechos otorgados por la naturaleza o por la divinidad. ¿Y por derechos sociales ó humanos? Los derechos otorgados por la sociedad ó por los marginados por el hombre. ¿Cuáles son los derechos naturales? Los principales son los derechos de existir y de poder ejercitar las facultades físicas ó intelectuales.*

¿Qué entendeis por existir? Entiendo el derecho de usar todos los bienes creados por la naturaleza para sustento, el vestido y el alojamiento, y el derecho a defenderse contra la agresión...

¿Todos los hombres tienen los mismos derechos naturales? Sí, porque anejos a la calidad del hombre y todos los hombres son igualmente hombres. (5)

Aquests principis de Cabet resumeixen la seva forma de pensar, són el punt de partida del seu comunisme utòpic.

Karl Marx els considera "utopistes" per propugnar una reforma profunda de la societat sense una veritable sistematització científica, si bé en

alguna ocasió adopta alguns dels seus punts de vista. (6)

Segons Desanti, Étienne Cabet, que el 1833 publicava *Le Populaire* en defensa dels drets dels obrers, sovint pensava en Jesucrist com a exemple de fraternitat comunitària. La fraternitat era definida per Cabet així: "Tots per a cada un, cada un per a tots"; sota aquest principi va fundar la societat fraternal, que el 17 de març de 1848 reunia dues-centes mil persones a una manifestació a París, la qual cosa confirmava el seu lideratge. (7)

Étienne Cabet defineix així els seus principis educatius:

- L'educació és la base i el fonament de tot el nostre sistema social i polític, i dels seus representants. És la base de l'home i de tota la comunitat. Les diferents espècies d'educació són: física, intel·lectual, moral i cívica. Tot designant per a cada una de les matèries d'ensenyança, temps i ordre dels estudis i mètodes d'instrucció.

- Tots els icarians, sense distinció de sexes i professions, reben la mateixa educació general o elemental.

- Tots els qui exerceixen una mateixa professió industrial o científica reben a més la mateixa educació especial o professional, que comprèn tota la teoria de la professió respectiva. (8)

Crítica l'educació aristocràtica, classifica el seu concepte d'Educació física, manual, professional, moral i intel·lectual.

Tots aquests pensaments influïren Narcís Monturiol i Jeroni Bibiloni, a través de la lectura del *Viatge a Icària*, i en concret Narcís Monturiol tingué contacte directe amb el mateix Cabet, sobretot en el seu exili a França.

Aquestes idees, no tan sols feren impacte en l'esperit inquiet de revolucionari no-violent de Monturiol, sinó que també impactaren un grup relativament important de lluitadors: Orellana, Clavé, Pere i Ignaci Montaldo, Columbri. El 1847 es va fundar *La Fraternidad*, setmanari d'educació i moral (9). Però la tasca periodística de Monturiol no es va limitar a *La Fraternidad*, ja que el 1842 havia col·laborat com a redactor a *El Republicano* de Barcelona, periòdic del poble, molt crític de la centralització de l'Estat Espanyol, imposada per la política dels liberals al poder. El 15 d'octubre de 1842 deia: *Oh Pueblo ¡Pueblo! Tú crees que los diputados van a Madrid*

Embat

llibres

Pge. Part. Papa Joan XXIII, n.º 5-E

Centre Comercial «Los Geranios»

07002 Palma de Mallorca

Tel. 71 33 50

El divendres obert tot el dia

ELS COMPOSITORS S'ORGANITZEN

PERE ESTELRICH I MASSUTÍ

Una mica a imatge i semblança de l'Associació Catalana de Compositors, nasqué, ara fa uns mesos, a Mallorca, l'Associació de Compositors de les illes Balears, que es presentà amb un cicle de concerts a l'Auditori.

Dic que va néixer fa uns mesos. I així és. Heus aquí la síntesi cronològica des dels inicis fins ara mateix:

Des de fa més de dos anys, uns quants músics inquiets, a modo de taller de composició, es troben setmanalment per posar en comú idees, tractar temes diversos, consultar-se experiments... Parlar, en definitiva, de les seves obres: algunes ja nascudes sobre el pentagrama o la cinta magnètica; d'altres, en canvi, només en la ment de l'autor.

El passat octubre, però, aquest grup d'artistes inquiets decidí organitzar-se sota un marc legal. Consultes, estatuts, recerques diverses... Tot el trull necessari per formar una Associació.

Evidentment, les maneres d'entendre la Música són múltiples i variades entre els membre del grup. Quasi diria que tantes com quinze, ja que aquest és el nombre del compositors associats fins avui. Uns tiraran més cap als indrets del dodecafonisme, altres se sentiran més identificats amb la tonalitat tradicional, uns altres estudiaran les relacions entre la Música i la Ciència a través de la Música aleatòria... Però el sentiment és comú: Crear. Aquest és l'objectiu de tot artista. Sense la creació no hi ha Art.

Per una altra banda, sembla que a part de tendències i d'estils, la jove generació de compositors mallorquins (o establerts a Mallorca, ja que n'hi ha algun que prové d'altres indrets) té algunes característiques prou definides per poder parlar d'una veritable generació: el risc, les ganes d'aventura, l'experimentació. Avui per avui, els compositors associats se senten músics/investigadors. I ho demostren les obres que sota el qualificatiu global de rigorosa estrena s'han mostrat al llarg de les sessions a l'Auditori, els darrers dies de gener.

I si encara és temps de rodatge, ja es preparen activitats que assenyalen el moviment: una presentació a Menorca i a Eivissa, cicles de concerts d'intercanvi amb associacions similars d'altres llocs, i un possible concert/mostra a Barcelona a principis del curs proper. Quasi res! De veritat, el grup necessita suport tant institucional com de part del públic. La Música d'avui és un llençatge dels nostres dies.

para mirar por tú bien; pero te engañas. En aquella corrompida Corte en todo se piensa menos en hacer felices a los españoles. (10)

O al suplement del 26 d'octubre, en què es carregava la monarquia com a forma política: ... los tronos son la ruína de los pueblos. Las Cortes españolas nada bueno pueden hacer. Partiendo de estos principios podemos decir que la España quedará arruinada si sus hijos no se unen ya a la bandera democrática 'abajo los reyes'. (11)

Però N. Monturiol a *El Republicano* no era més que un simple redactor, i el 1843 ja dirigia *El Centralista* a Girona, malgrat duràs molt poc, a causa de la persecució de què va ser objecte.

La seva maduresa periodística i ideològica comença pròpiament el 1846, quan fundà *La Madre de Familia* a Barcelona, i l'any següent fundà *La Fraternidad*, seguida de *El Padre de Familia*, el 1849, que va durar fins el 1850.

Aquesta publicació ens interessa pel seu caire cabetià i pel tema fonamental que tracta: la formació de les persones de manera progressiva.

El Padre de Familia fou un setmanari dirigit i imprès pel mateix Monturiol, s'inicià el 7 d'octubre de 1849: *hé aquí nuestras ideas relativamente á la familia -para nosotros la familia es lo mas sagrado, y lo mismo para los demás, es el arca santa que llevamos auestas procurando salvarla de todos los escollos y calamidades. En ella hallamos la mayor parte de nuestros primeros procedimientos, y en ella formamos nuestras primeras ilusiones...* (12)

Vist així no aporta gaire llum per al canvi de la societat, però ens demostra un interès per les qüestions socials, per la formació humana i de la moral: *Instruid, moralizad! porque los procesos civiles y criminales se cuentan por millares; los hospicios se llenan de espósitos; las calles de nuestras ciudades abundan en mugeres perdidas; las deudas aumentan extraordinariamente; el amor al dinero es una idolatria; el dulce placer de no hacer nada, la sensualidad, el lujo embriagan las mas nobles ambiciones, y la explotación del nombre, por otra parte, casi es solo caracter actividad presentan nuestras sociedades.*

Instruid i moralizad! Porque la familia, el único refugio, el sagrario de

los seres generosos, está invadido de los seres generosos, está invadido por la corrupción de las costumbres. El casamiento es una especulación, una venta; el matrimonio un yugo detestable, que constituye por la indiferencia, el adulterio ó el divorcio; entre hermanos ni siquiera existe la amistad! ¡Dichoso el corto número de familias que están bajo mejores condicones!

Instruid, moralizad! porque en medio de todos estos males se levanta el espectro de la miseria, con su sequito de enfermedades, de seres raquítics, de suicidios, de robos, estafas y asesinatos!

La moralidad es vida; la ilustración regenera. Y estos hombres insensatos se atreven a asegurar que inmoralidad y las preocupaciones son una herencia vinculada a la humanidad. (13)

Amb aquestes publicacions vol explicar quines són les relacions entre espòs i esposa, entre els germans, etc, i vol explicar també els deures entre governants i governats. La naturalesa física, moral i intel·lectual de l'home, les relacions amb Déu, etc (14). Com es pot veure era creent i projectava el seu pensament icarià a la crítica social.

Monturiol també teoritza sobre la criança física i moral dels nins. Quan analitza o planteja la possibilitat d'un principi de moral absolut, implica aspectes socials, expressa les obligacions de l'home: treball, estudiar, estimar. Aquesta és la condició imprescindible de progrés. L'amor és formulat com el precepte absolut de la moral. Una de les definicions que ens queden contemplades a *El Padre de Familia* amb més insistència és la d'intel·ligència: coneix, classifica, compara, dedueix i penetra.

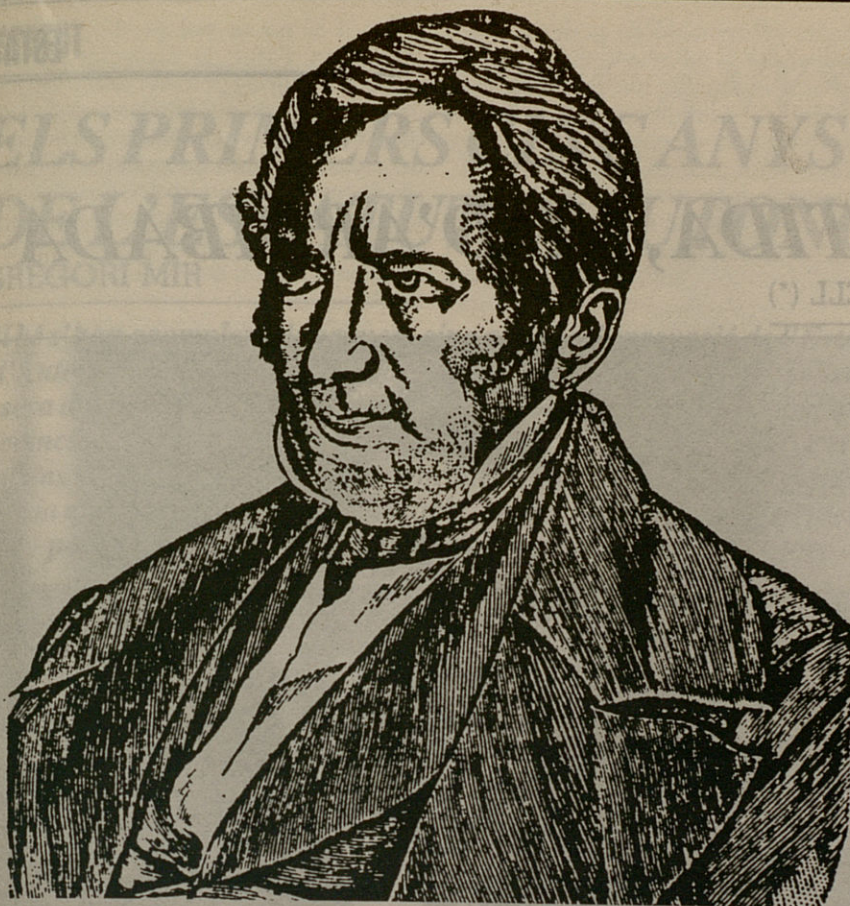
Les vies que seguirà la societat cap al comunisme queden expressades de la següent manera:

1.- Defineix l'individualisme com la primera època dels instints, base de la seva organització social.

2.- El socialisme serà la forma d'organització social, base de la segona època dels instints.

3.- El comunisme servirà de base a l'organització social de darrera època dels instints.

4.- La probabilitat de realitzar una part de l'ordre etern en aquesta vida està fonamentada en l'increment de què són susceptibles els sentiments

i el nombre de tresors de la intel·ligència. (15)

De Jeroni Bibiloni cal dir que era un personatge que tenia una influència més religiosa que la de N. Monturiol, i la seva trajectòria no és tan romàntica com la dels intel·lectuals i lluitadors catalans pel socialisme utòpic.

Per aprofundir els diversos aspectes de la seva vida cal consultar l'article de Gregori Mir i Mayol, *El Socialisme utòpic de Jeroni Bibiloni*, publi-

cat a la revista *Lluc* (16). I la comunicació a les setenes jornades de Història de l'Educació als Països Catalans de J. Llinares i Martorell, *El valor pedagògic de l'obra de Jeroni Bibiloni: Socialisme utòpic i pedagogia a la Mallorca progressista del segle XIX* (17).

Però ens interessa assenyalar la publicació de la seva obra *Cristianos-Socialistas* (18), el 1848, on troba que la reforma social no vendrà si no hi ha un exercici de l'amor i de la caritat fra-

ternal, segons les doctrines evangèliques.

Les seves idees són una expressió d'antiindividualisme i són a favor de la solidaritat com a fonament de la unió i concòrdia dels homes.

De l'educació obrera ens indica: *La sociedad tal como está constituida en el día, no existirá siempre. A medida que la instrucción se propaga entre las clases inferiores, éstas se discubren la llaga secreta que corroe el orden social desde que se organizaron las naciones; llaga que es la causa de todas las calamidades y de todas las agitaciones populares.* (19)

Estava a favor d'un desenvolupament de la intel·ligència per consolidar el progrés tècnic i social al servei de la llibertat i igualtat de l'home.

Per acabar, volem dir que la lluita d'aquests dos personatges va seguir durant molts més anys, però no varen veure complert ni el seu model educatiu ni el seu model de societat comunista.

Notes

- (1) Josep M^a. Ollé.- *Introducció del Socialisme utòpic a Catalunya* (1835-37). Barcelona, Edicions 62, 1969. pàg. 5.
- (2) Bonaventura Carles Aribau.- *La Pàtria a El Vapor*. 24 d'agost de 1833.
- (3) Joaquim Rubió i Ors.- *Lo Gaiter del Llobregat*, a *Diario de Barcelona*, 16 de febrer de 1839.
- (4) Josep M^a. Ollé Romeu.- *El moviment obrer a Catalunya. 1840-1843*. Barcelona, Nova Terra, 1973.
- (5) Étienne Cabet.- *Viaje a Icaria*. Traducció de J. F. Orellana. Barcelona, Imp. Oriental, 1848.
- (6) George Gurvitch.- *Los fundadores de la Sociología Contemporánea*. Barcelona, Hacer, 1984. pp. 16-17.
- (7) Dominique Desanti.- *Los socialistas utópicos*. Barcelona, Anagrama, 1973. pp. 379-380.
- (8) Cabet Op. Cit. pàg. 77.
- (9) *La Fraternidad*, microfilm a l'Institut Municipal d'Història de Barcelona.
- (10) *El Republicano, el periódico del pueblo*. núm. 7. 15 d'octubre de 1842. I.M.H.B. pàg. 1.
- (11) Idem. Suplement al núm. 12. 26 d'octubre de 1842. pàg. 1.
- (12) *El Padre de Familia*, núm. 1. 7 d'octubre de 1849. pàg. 1. I.M.H.B. 20 of 97 4^a. R. 1849.
- (13) Idem pàg. 2.
- (14) Idem. pp. 2-3.
- (15) Idem. Apèndix 20 d'abril de 1850. pp. 189-200.
- (16) Gregori Mir i Mayol.- *El Socialisme utòpic de Jeroni Bibiloni*. Rev. *Lluc*, núm. 618. Setembre de 1972.
- (17) Josep Llinares i Martorell.- *El valor pedagògic de l'obra de Jeroni Bibiloni: Socialisme utòpic i pedagogia a la Mallorca progressista del segle XIX*. Actes de les Setenes Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans. pp. 437-444.
- (18) Jeroni Bibiloni.- *Cristianos-socialistas*. Palma, Imp. de José Gelabert, 1948.
- (19) Idem. pàg. 11.

SUPERXANSAS

Carrer Major, 27 - Telèfon 58 16 18

FELANTX

L'ESTATUT: PUNT DE PARTIDA, NO D'ARRIBADA

PER JERONI ALBERTÍ I PICORNELL (*)

L'ESTATUT, ha d'ésser considerat com a *punt de partida*, no d'arribada. Això significa que els cinc anys que ens en separen de l'aprovació històrica, el 1983, no són més que una etapa necessària en el procés d'*ampliació i consolidació* del projecte autònom de tots els mallorquins, menorquins, eivissencs i formenterencs.

L'experiència de cinc anys ha de servir per a esmerar els errors comesos i evitar-ne la repetició en el futur. Es necessari que tots plegats avancem units per tal d'aconseguir l'ampliació de competències que situï la nostra Comunitat en una categoria de "sostre alt" dins l'Estat espanyol.

Es fa necessari aconseguir entre tots un clima d'estabilitat política de les institucions en el qual quedin al marge les disputes i els enfrontaments personals, que només poden conduir cap a un distanciament progressiu de la classe política respecte de la societat, a la qual ha de servir.

Hem de fer un gran esforç per a aconseguir que la nostra autonomia funcioni, que funcioni amb el cost econòmic més baix i que proporcioni els serveis públics de manera àgil i eficaç. No resulta possible traslladar a les Balears els esquemes típics de la política estatal, basats en la discussió poc fructífera. Hem de fer un gran esforç perquè les institucions funcionin, i funcionin bé. Un objectiu tan senzill és difícil que compti amb l'opció de qualsevol força política.

Autonomia no és només poder polític, sinó també capacitat per a dirigir els nostres propis destins, per a establir el sistema de finançament més adequat a la nostra estructura econòmica i disposar les despeses públiques per tal de satisfer les principals necessitats dels nostres ciutadans, per a aprofitar el poder econòmic de la nostra activitat principal, el turisme, i permetre'n el transvasament a la resta de l'economia. Si un sistema d'aquestes característiques es consolida en el temps, estarem en condicions de definir una via de creixement econòmic estable per a les nostres Illes. Els principals estudis de prospecció econòmica existents, realitzats amb l'horitzó fixat en l'any 2000, assenyalen que un dels sectors amb major futur en els pròxims anys és el turístic, que ha estat un dels que han posat en pràctica més innovacions tecnològiques durant els darrers anys.

El nostre Estatut no és només un text que recull les competències amb què compta la nostra Comunitat. Es, per definició, un element diferenciador de la nostra Comunitat Autònoma en relació amb la resta de les de l'Estat espanyol, i, al mateix temps, ens delimita en els nostres aspectes essencials: la

Jeroni Albertí, president del Parlament de les Illes Balears

insularitat i la presència dels Consells Insulars. I si l'Estatut suposa diferenciar-nos de la resta dels espanyols, per a tots els habitants d'aquestes Illes ha d'ésser un punt de referència cap al qual adrecem les nostres aspiracions legítimes d'ésser un poble. En el nostre Estatut, no només s'hi recullen les competències polítiques i administratives que ens atorga l'autonomia i reconeix la Constitució, sinó que hi apareixen les nostres *senyes d'identitat*, és a dir, allò que ens uneix, que representa la nostra cultura, les nostres arrels ancestrals, la nostra idiosincràsia, l'herència dels nostres pares que hem de transmetre als nostres fills, intacta i millorada.

Diversos investigadors socials i polítics han exposat recentment que l'Europa del futur ja no serà l'Europa de les Nacions-Estat del segle XIX, sinó l'Europa de les Regions del segle XXI. No és només a Espanya que s'avança en el procés de descentralització de l'Estat heretat del passat. A tots els països europeus, els habitants de regions amb identitat pròpia hi demanen quotes creixents d'autonomia i capacitat de decisió. I si aixeixes aspiracions són basades en una identitat nacional, diferenciada de la de l'Estat que integra cadascuna d'aquestes regions, és ben cert també que hi ha, a més, raons derivades de la major eficàcia en la prestació dels serveis públics que hom obté amb governs descentralitzats, més pròxims als ciutadans, que les avalen.

Les Autonomies suposen una major proximitat del governant i de l'administrat, i això obliga el primer a ésser més respectuós amb les necessitats socials i permet al segon efectuar un control més directe sobre la gestió política. Partint d'aquest principi, els governs europeus han transferit a les regions parcel·les creixents de competències en la prestació de serveis públics d'alt contingut social (educació, obres públiques, sanitat, cultura). Per això, les autonomies espanyoles han d'ésser conscients de la necessitat absoluta de respectar l'Estat constitucional, i cadascuna hi ha d'aportar aquells valors més positius de què disposi perquè l'intercanvi en sigui favorable.

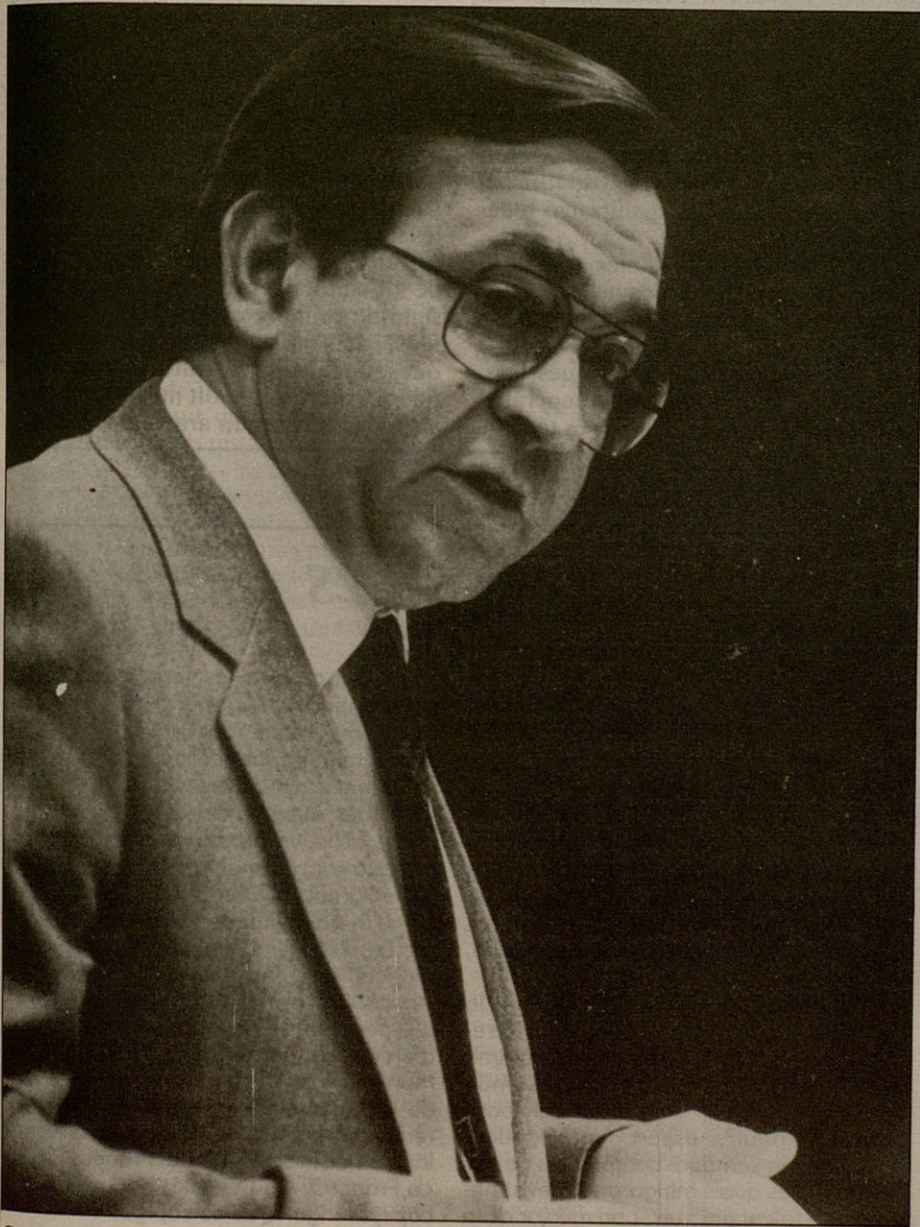
La nostra Comunitat ocupa, certament, un lloc privilegiat dins l'Estat espanyol. Pel seu nivell de renda, de benestar, de qualitat de vida, per la seva cultura, el seu paisatge i el seu medi natural, les Illes Balears defineixen un entorn difícil d'assolir a qualsevol altra banda del món. No entendre que aquest factor diferenciador és el nostre avantatge principal i que l'hem construït entre tots, fent-nos costat uns als altres, significa negar les evidències de la nostra història recent. Hem de sentir-nos orgullosos d'aqueix espai privilegiat que ocupam dins l'Estat espanyol i en el continent europeu. I, aqueix orgull, l'hem de canalitzar cap a la recerca de solucions efectives per als problemes que es plantejaran en el futur.

(*) *President del Parlament de les Illes Balears*

ELS PRIMERS CINC ANYS D'APLICACIÓ DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA

GREGORI MIR

Si bé s'han acomplert els primers cinc anys de l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de les illes Balears, crec que qualsevol reflexió sobre la seva aplicació ha de tenir en compte dos períodes ben diferents, que coincideixen amb la primera legislatura i l'inici de la segona. Però, abans d'entrar en el tema que se m'ha proposat, vull fer una reflexió prèvia que consider del tot necessària, contràriament els problemes no podrien ser ni correctament plantejats ni entesos del tot.

Gregori Mir, historiador i polític

La qüestió prèvia no deixa d'ésser realment paradoxal. L'actual Estat d'Autonomia, inicialment va ésser un projecte d'UCD, que de bell antuvi tingué una aferrissada oposició d'AP, i que un tercer partit, el PSOE, es va veure obligat a defensar malgrat que el seu projecte era diferent; però la conjuntura (23 F., LOAPA, etc.) obligà consensuar-lo. El lector, doncs, ha de tenir present que AP va guanyar les eleccions de 1983 i aplicà un Estatut amb el que no creu (dos vetos a la totalitat); UCD ha desaparegut del joc polític, i el PSOE, que va fer un gran esforç per tirar-lo endavant, resta a l'oposició. Tot un "quadro", com dirien els del teatre regional...

Hi ha altres factors previs a tenir en compte, alguns d'ells d'evident transcendència. Per exemple, que el PSOE i UM no poguessin assolir els acords necessaris per formar el primer govern de la Comunitat Autònoma. En definitiva, UM representava un important sector de la desapareguda UCD. La lògica política conduïa a fer possible aquells acords en tant que aquelles dues forces eren les que havien propiciat l'Estatut. Però, no sempre en política la lògica inspira les accions. Aquest va ésser, també, el cas de les dues crisis del Govern d'AP, que no foren aprofitades per crear una nova majoria i que significaren reforçar aquell partit, tal com va quedar demostrat en les eleccions de 1987. Hi ha molts d'altres factors a tenir en compte que expliquen la situació actual, que ve definida més per allò que no saberen fer els partits de l'oposició que per allò que va fer el primer Govern autonòmic.

El període de la primera legislatura es caracteritza per la inseguretat i l'ambigüitat, que deriven de tres circumstàncies molt precises. La primera, del fet de la correlació de forces en el Parlament, on AP és la minoria majoritària. La segona, pel fet que AP, que ha combatut el model autonòmic constitucional i el mateix Estatut d'Autonomia de les Balears, es veu obligada a aplicar unes normes amb les que no creu, o no hi creu suficientment. En tercer lloc, pel fet que el Govern central inicia una política que havia de significar congelar el

desenvolupament de l'Estat de les Autonomies.

En aquest context realment complicat, per posar en marxa l'organització autonòmica de les Balears s'exigien unes virtuts que el Govern d'AP poques vegades va saber lluir: voluntat política, imaginació i prudència. La voluntat política neix o sol néixer d'un projecte polític, però com que AP tenia un projecte polític prou diferent al plasmat en l'Estatut, durant molt de temps (fins que no va copsar la importància de l'autonomia) va donar la impressió que no sabia on anava i més aviat els seus plantejaments semblaven els que es feien quan existia la Diputació Provincial.

Tampoc no va demostrar imaginació. Es sabut que els bons polítics són aquells que saben superar les dificultats amb pocs mitjans i sense abusar massa de donar la culpa als altres. Es de tota evidència que l'Estatut de Balears és de tercera categoria, però amb imaginació és un instrument de primer ordre per a fer coses creatives, car obre les portes a moltes possibilitats. Però, és clar, aquestes possibilitats existeixen o poden existir en la mesura que hi ha projecte polític existeixen o poden existir en la mesura que hi ha projecte polític, uns horitzons polítics.

Per últim, la prudència política no sempre ha prevalgut. En l'ordre polític la prudència de vegades es confon amb la timidesa o la covardia, i això no és cert. En aquell ordre, la prudència política significa saber marcar les prioritats possibles alhora que disciplinar els agents socials, coses aquestes que no es feren així com pertocava.

No obstant això, l'Estatut es va posar en marxa. Una marxa ambigua i insegura que va donar lloc a les següents circumstàncies:

1.- Falta de coordinació entre l'administració pública autonòmica i la municipal, especialment greu en el cas de l'Ajuntament de Palma. Aquesta coordinació era realment necessària en tant que potenciava, en favor del ciutadà, les possibilitats de fer coses i de fer-les millor. Els interessos de partit prevalgueren per sobre les necessitats col·lectives.

2.- No haver definit el model intern de l'autonomia. L'Estatut té dos models possibles. El primer, significaria potenciar els Consells Insulars en detriment del Govern de les Illes. El segon, tot el contrari. A hores d'ara, encara no sabem la direcció que finalment s'imposarà, que necessàriament haurà de crear mecanismes de coordinació.

3.- No haver entès que allò que dóna força legitimadora a qualsevol

procés de recuperació de poder polític (auto-govern) és posar en marxa polítiques d'auto-estima de totes aquelles característiques diferenciadores, que en el nostre cas són essencialment la llengua i la cultura pròpies. No haver dur a terme, amb més energia i convenciment, una política de normalització lingüística és no haver entès que en la mesura que es marquin les diferències col·lectives es tindrà més capacitat de pressió davant el Govern central.

La defensa a ultrança de la llengua i cultura pròpies té molta més força que qualsevol dictamen d'il·lustres catedràtics, que, per suposat, també són necessaris, però no suficients. Ja sabem el que sol passar amb els dictamins: L'Estat, que té molts i bons tècnics al seu servei, pot fer-ne d'altres que diguin tot el contrari. En canvi, l'Estat mai podrà evadir-se de la realitat d'una comunitat geogràficament, històricament, culturalment, lingüísticament i econòmicament diferenciada.

4.- No haver sabut posar en marxa altres formes de finançament de l'Autonomia, per exemple l'impost turístic, practicat en països d'organització federal o regional.

5.- No haver estat més decidits i crítics davant les insuficiències o deficiències dels serveis que depenen de l'Administració central. L'excusa que no tenen competències, en aquest cas, no serveix. En un sistema democràtic, la competència moral sempre es té i mai

se perd si no se vol perdre. Insalud, transports, l'atur, la seguretat ciutadana, etc., haurien d'haver estat objecte de grans debats a iniciativa del Govern de les Illes. Les conclusions, en forma de *recomanacions pregades*, s'haguessin pogut enviar al Govern Central, que moralment no en podia defugir. D'altra banda, els ciutadans de les Balears, haurien entès un poc millor què és això de l'autonomia.

Podria adduir altres circumstàncies que perfilen la primera etapa d'aplicació de l'autonomia, però crec que les esmentades són les que millor la defineixen. La segona etapa, la que s'inicia amb la segona legislatura, per ara presenta característiques prou diferents. AP de Balears se sent més segura de si mateixa, i de l'ambigüitat ha passat a tenir un projecte polític, que fatalment xocarà amb el del Govern Central, que es manté en la política de congelar la profundització de l'Estat de les Autonomies. En un sistema democràtic, la confrontació i la tensió són fets normals que no han de preocupar gaire al ciutadà; però, i per tractar-se del bé superior de l'autonomia de la nostra terra, crec que les forces polítiques majoritàries han de fer un esforç per consensuar la reforma de l'Estatut d'Autonomia per tal que sigui de primera categoria. Les nostres illes, per raons històriques, geogràfiques, lingüístiques, culturals i econòmiques es mereixen molt més d'allò que es va poder aconseguir ara ha fet cinc anys.

COLONIALS I ULTRAMARINS

DUES VISITES RE(I)ALS

ROBERT MOSQUERA

Madrid, 7 de febrer. Ha expirat una ombra anomenada Carmen Polo. Espectres de l'aviar en vetllen el cadàver, aclamen un nou cabdill fantasmal i sospiren per un lloc devora els marquesos o a l'ombra d'algun colpista d'honor. Es en aquest regne de tenebres on ses majestats han de suportar amb estoïcisme les proves que el cel envia. I hi passen de puntetes, amb la satisfacció del deure acomplert, ràpids perquè un altre regne, ara d'aquest món, espera.

Navarra, 9 de febrer. Mentre la reina visita un centre de paralítics cerebrals, don Joan Carles s'entrevista amb representants de la patronal i dels sindicats. Més tard, l'esport rural basc (basc?, rural?, esport tal vegada?) arrenca un somriure comprensiu de ses alteses, les quals mitigarán la seva moderada talent amb un sobri menjar de la

terra. Cal reparar les forces perdudes per continuar suportant amb rostre serè, amb rostre august, les ofenses d'una minoria pertorbada. Encara hi haurà més disminuïts, més balls regionals, més menges del terror, i algunes copes de cava català, que carall, que per això som germans en aquest projecte comú cap a Déu.

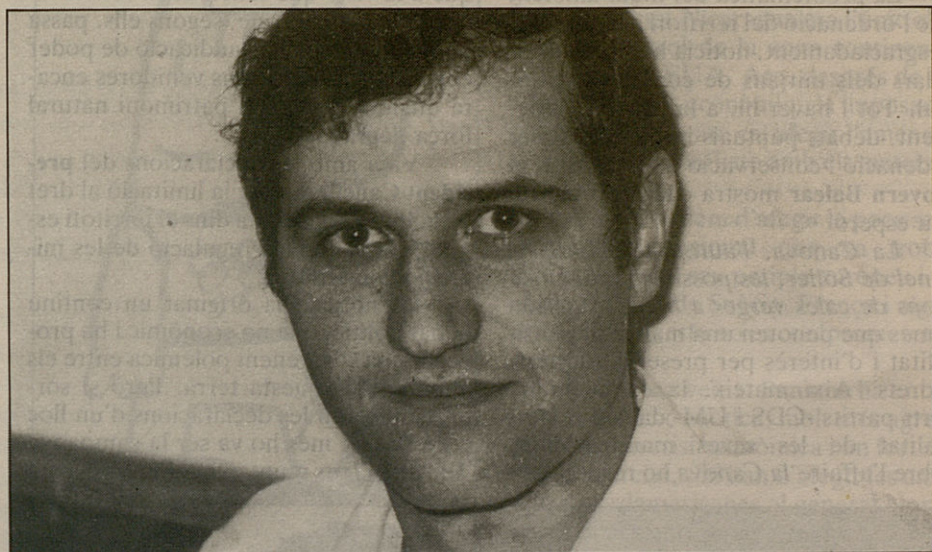
Tot un aguiat de comprensió política, de visió històrica, d'integració patriòtica, es cuina rere les bambolines. No és moment d'intransigències, sinó d'esperança, sembla que diuen els cors d'arcàngels. Mestrestant, allà dalt, damunt els nostres caparrons, en un núvol de cotó blanquíssim, impol·lut, virginal, reneix, amb maternal dolçor, el finisecular cant de la sirena viuda: Franco, Franco, Franco... Cau el teló; cau, però no copeja ningú. Que se sàpiga.

Els nacionalistes varem entendre els estatuts d'autonomia com un pacte institucional entre les nostres nacions i l'estat espanyol. Partiem de la necessària restitució dels drets històrics dels nostres pobles, conculcats pel dret de conquesta i l'ocupació militar, de la necessària recuperació de les nostres institucions i de la nostra identitat nacional. Per a les forces centralistes es tractava, únicament, de trobar una sortida a un dels problemes més greus de la transició espanyola: la vertebració d'un nou estat capaç, a través d'un procés "democràtic", d'esdevenir un estat-nació homologable als altres models europeus. Com assenyalen Antoni Nadal i Robert Mosquera (1): "Allò que era un dret irre-nunciabile passà a convertir-se, un cop aprovada la Constitució de 1978, en una gràcia concedida des del poder centralista". Pels nacionalistes es tractava d'obtenir un instrument apte per a fer un país modern, per a transformar la nostra societat a través de la seva reconstrucció nacional. Sabíem que els estatuts no podien satisfer totalment les aspiracions d'autogovern, però creïem que podien ésser eines per a fer possible un avanç democràtic cap a la plena sobirania. Per a les forces centralistes es tractava tan sols d'assegurar la governabilitat de l'estat i de dur a terme una certa descentralització administrativa. L'1 de març de 1983 el BOE publicava el text de l'Estatut de les Illes Balears, amb el nostre ja sols restava el de Castella-Lleo. Semblava que se'ns concedia l'Estatut tan sols per a completar el mapa. Obteníem així un estatut de mínims, producte dels criteris restrictius dels grups aleshores hegemònics (la UCD de Jeroni Albertí i el PSOE de Felix Pons), fet sota la influència de la LOAPA i al marge de la via de l'article 151.

Però malgrat tot, teníem un estatut; disminuït i pobre, però que com a mínim era un punt de partida cap a una major vertebració del país. Calia desenvolupar totes les possibilitats, dotar les noves institucions d'un programa de govern, i fer-les arrelar entre els pobles de les illes. Malauradament, la dreta en el govern no havia de seguir aquest camí. Des de l'esquerreta nacionalista ja es va analitzar el que podia passar. A una editorial de "Mallorca Socialista" de maig de 1982 es deia: "L'autonomia és una arma. A mans del nacionalisme significaria la defensa del territori, el recolzament de la cultura autòctona, la normalització lingüística, la creació d'unes institucions operatives. A mans de la dreta d'UCD no serà -no és ja!- altra cosa que l'avinentsa de planificar el pillatge i la destrucció de Mallorca des de Mallorca mateix. Això sí, amb el permís de Madrid."

CINC ANYS DESPRÉS

MATEU MORRO I MARCÉ

Mateu Morro, secretari general del PSM

Cinc anys més tard, encara que les sigles de la dreta hegemònica hagin variat, el nostre poble poca cosa ha pogut verificar de l'autonomia. Les institucions han afavorit, sobretot, l'especulació i el clientelisme, escàndol darrera escàndol (cosa que no ha impedit una nova victòria electoral de la dreta). I no ens ha d'estranyar massa que la consciència autonòmica de la gent d'aquest país no hagi augmentat gaire. Certament la nostra dreta provincial aviat va aprendre a usar un discurs de "lo nostro", per a després parlar de "regionalisme", i finalment, ja en plena eufòria del cinisme verbalista, parlar fins i tot de "nacionalisme", però alhora es desprestigiaven les institucions transformant-les en focus generadors de política caciquil i es combatia la nostra cultura i la nostra llengua.

Es ver que el PSOE en el poder aviat es revelà com el més ferm convençut de salvar les prerrogatives de l'estat espanyol front a la "disgregació autonòmica", no dubtant en acudir a recursos ideològics tan tèrbols com el lerrouxisme en el seu esforç per desqualificar el nacionalisme i presentar-lo com a un element insolidari. Però la dreta illenca no pot defugir les acusacions de profunda incapacitat, de no haver sabut desenvolupar les potencialitats que ofereix el marc estatutari, de no haver sabut plantejar un marc de finançament adient, d'haver produït una administració burocratitzada, de no haver trobat una solució a la qüestió de l'articulació interna de la Comunitat a través d'una Llei de Consells Insulars, etc.

A Albertí i Cañellas els ha sobrat Estatut. Evidentment, l'autonomia d'aquests senyors no és la mateixa per la qual van lluitar els autonomistes.

Fins i tot han fet actuals algunes reflexions de Gabriel Alomar i Alexandre Jaume sobre la possible instrumentalització de l'autonomia de banda del caciquisme. Quan aquests senyors parlen de reformar l'Estatut és legítim pensar que en lloc de repartir un talonet als clients electorals els volen repartir un taló més gros, que encara volen engrandir més la burocràcia inútil, que encara volen tenir més diners per enclimentar i destrossar el territori.

Cal, per descomptat, lluitar -seguir lluitant- per un altre Estatut, dotar les nostres institucions de majors recursos i competències, fer que el Parlament de les Illes Balears exigeixi el que constitucionalment li correspon. Però també cal lligar aquesta demanda a un canvi en la gestió i en els objectius del govern autònom, que en lloc de servir els interessos de l'especulació irresponsable i depredadora, en lloc de desnacionalitzar la nostra cultura i degradar les institucions, es posin al servei d'augmentar el grau d'autogovern per a dur una transformació progressista de la societat. I això és el que no faran mai les forces girades de cara al poder madrileny. Sols ho podrà empènyer el creixement de la consciència de poble, consciència nacional en definitiva, expressada en el sosteniment actiu de formacions nacionalistes.

(1) Antoni Nadal i Robert Mosquera *Cròniques de l'autonomia balear (1983-1987)* Fundació Emili Darder: Ciutat de Mallorca, 1987. (Quadrerns Emili Darder.2).

RECULL: D'AQUÍ I DEL MÓN

MIQUEL COMPANYY / MIQUEL GRIMALT

La problemàtica del medi ambient i de l'ordenació del territori a les illes és, desgraciadament, notícia habitual als titulars dels mitjans de comunicació social. Tot i haver-hi, a la seu del Parlament, debats puntuals i polèmics sobre ordenació i conservació de la natura, el **Govern Balear** mostra cada cop més el seu esperó.

La Canova, l'autopista d'Inca, el túnel de Sóller, les possibles urbanitzacions de cales verges a Menorca... són temes que denoten una manca de sensibilitat i d'interès per preservar aquests indrets. Així mateix, la conducta de certs partits -CDS i UM- davant la parcialitat de les seves manifestacions sobre l'afaire *la Canova* no respon més

que a la visió que tenen de la conservació de la natura i que, segons ells, passa per la confusió i la claudicació de poder ensenyar a generacions venidores encara qualche tros d'un patrimoni natural força degradat.

Vaja amb les declaracions del **president Cañellas** sobre la limitació al dret de la lliure residència dins el territori estatal i, per tant, la regulació de les migracions interiors.

La notícia ha originat un continu debat polític, que no econòmic i ha provocat una sorprenent polèmica entre els habitants d'aquesta terra. Però si sorprenents eren les declaracions d'un lloc o de l'altre, més ho va ser la campanya *Terra de Tots* muntada pel PSOE, com

a reacció a les declaracions del President.

No obstant això, el que crida més l'atenció és que, evidentment, les illes travessen un enèssim boom econòmic reiniciat el 1986 en què *el turisme continua enregistrant notables increments i en el que el sector de la construcció -com a conseqüència d'aquest augment- està disparat i, a més, propiciat per la possible aplicació del Decret Cladera*. Aquesta conjuntura afavoreix l'afluència d'emigrants. Aquesta senzilla tesi no és més que l'exageració econòmica i ecològica d'un intercanvi desigual, en el qual la política econòmica del Govern Balear, per un costat, i els emigrants i la destrucció de la natura, per un altre, són els exponents del procés.

La Universitat ha fet 10 anys. 10 anys i com diu l'slogan: "l'autonomia avança".

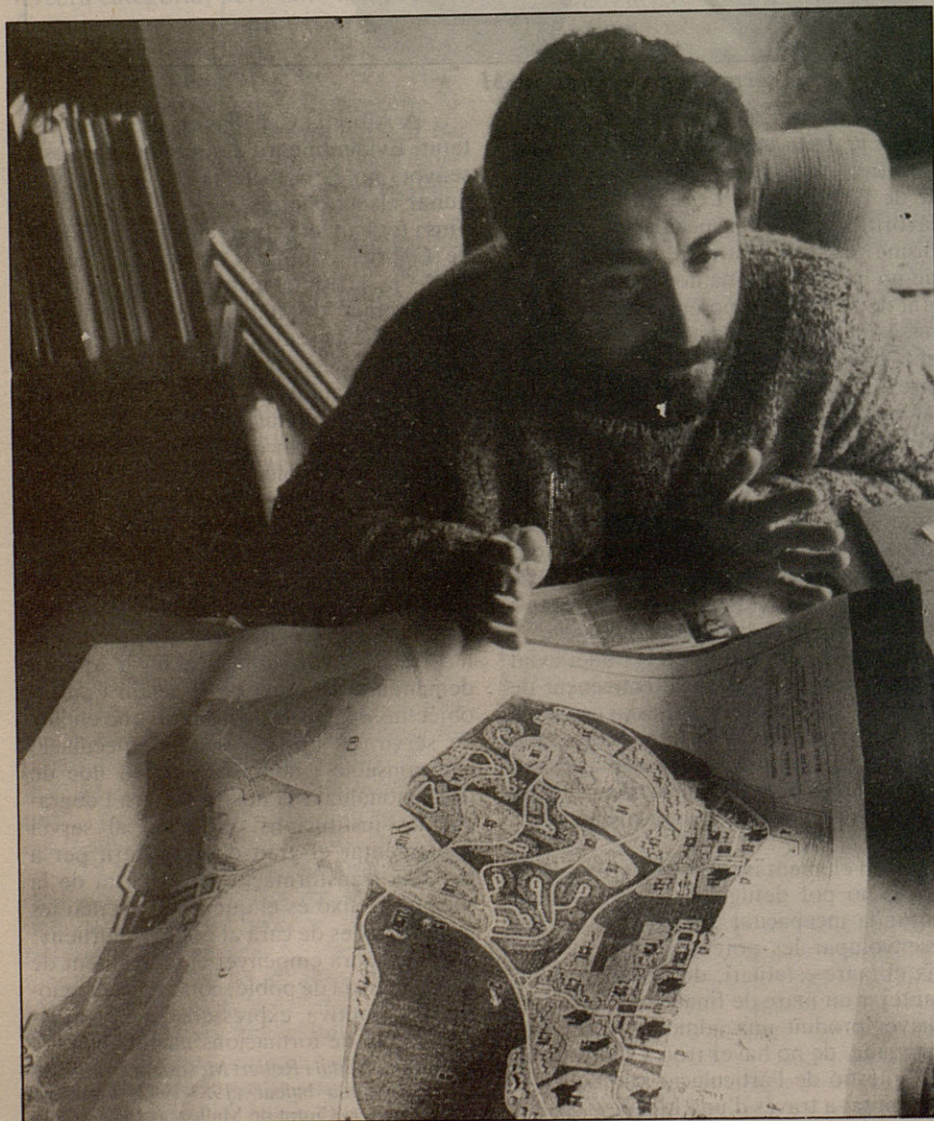
Precisament aquesta és la idea sintètica d'aquests 10 anys d'Universitat: en un principi i paral·lelament al moment polític que vivia, la Universitat complia el seu paper dins el context general de la *societat civil*. Al llarg dels anys ha especialitzat el seu compromís científic cap a un nivell superior. A partir d'aquí, s'introdueix en la societat -una societat civil, en alguns casos tancada i reaccionària- que no comprèn què és i què significa poder gaudir d'una Universitat que tindrà, aviat, prop de 10.000 alumnes.

Una altra efemèride que s'ha celebrat ha estat la del **5è aniversari de l'Estatut d'Autonomia**.

La reticència a fer coses i la passivitat a exigir disponibilitats al Govern Central no ens ha permès satisfer aquelles aspiracions polítiques que s'han realitzat a altres nacinalitats. De totes maneres, el període de sessions al Parlament s'iniciarà amb una gran acumulació de qüestions pendents: 8 projectes de llei i proposicions de llei i, sobretot, el debat sobre **Política General d'Ordenació del Territori**.

DE FORA: DE L'ESTAT

La conflictivitat social que cada any per aquestes dates agafa importància: educació (EGB, BUP a tot l'estat, Universitat a alguns indrets), policia, treballadors del tèxtil a Catalunya, hosteleria a les zones turístiques de les illes. Ad-

El batle d'Artà i el projecte d'urbanització de Ravenna a la Canova

ministració Autònoma, INSALUD,
Ensenyança privada...

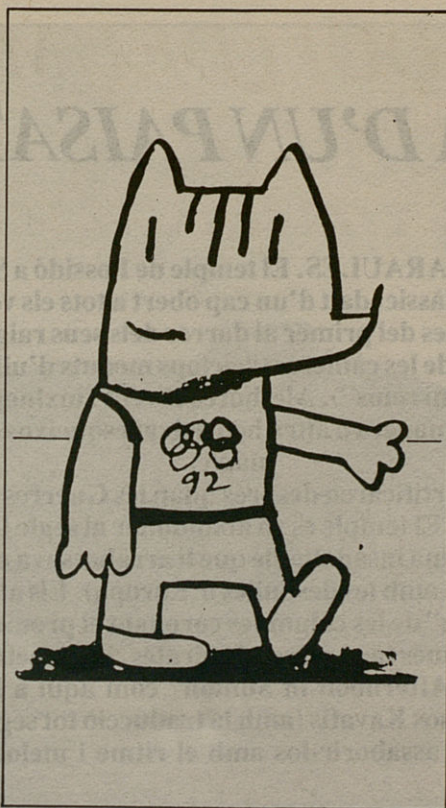
La cimera entre **F. González i F. Mitterrand** al parc Nacional de Doñana ha passat desapercebuda. Les aproximacions entre els dos caps d'estat sobre col·laboració antiterrorista no tenguin més novetats que les que ja es preveien. No obstant això, algú ressaltava la cimera en aquest indret per pressionar els agricultors acusats de la matança d'aus amb productes insecticides, perquè actuïn amb més seny per preservar les marismes. La possibilitat que, en pròximes vegades, el casal de Doñana pugui servir d'hostatge a cimeres entre mandataris és cada cop més versemblant.

Les declaracions de Mariscal i el programa televisiu de Gurruchaga en el qual intervenia Boadella pariodant tres símbols catalans protagonitzaren reaccions diverses segons quin era l'objectiu. El que sembla clar, és que els intents per intoxicar Catalunya -políticament parlant- vénen dirigits molt sovint des de fora, el que és simptomàtic que les eleccions catalanes són prop.

Pel que fa l'skecht de Boadella, en el programa de Gurruchaga, era força exagerat i, sobretot, mal contextuat. No hem d'oblidar que Boadella necessita a Pujol o un govern nacionalista per fer paròdia del que és català; un Boadella sense Pujol seria un Boadella seriós. Sabeu què hauria passat si el programa s'hagués emès per TV3?

DE FORA: INTERNACIONAL

Es evident que la informació internacional passa en aquests moments per conflictes interns, els quals es produeixen

El problemàtic ca olímpic de Mariscal

xen a les àrees geogràfiques de més
 valor estretègic mundial.

Un d'aquests conflictes -in eternum- és la de **a lluita del poble palestí** per adquirir l'estatus de nació sobirana, i al qual ningú no vol. Israel, els seus veïnats de Síria, Jordània, no volen saber res del reconeixement del poble palestí, tot i que la repressió per part dels jueus és contínua i violenta.

Ni el pla de pau elaborat pel gabinet nordamericà és acceptat. Un pla que preveu retornar -a llarg termini als palestins les regions de Gaza i Cisjordània. Isaac Shamir ha afirmat que de cap

de les maneres es poden fer concessions d'aquesta mena, ja que això donaria lloc a una excessiva influència a l'URSS dins la zona.

*Un altre focus de conflictivitat social i militar és el volcà centreamericà. En un principi, **Nicaragua** era l'únic obstacle al control de la zona continental per part dels EUA. Ara, després de les fortes sancions econòmiques imposades pel govern Reagan, cal afegir l'amenaça d'un possible conflicte amb els mateixos EUA.*

A això, hi hem d'afegir la poca solidaritat internacional que va trobar D. Ortega en el seu periple europeu i en el qual, llevat de Suècia, França i algun altre país, la resta no es comprometeren a res.

Ara el seu veïnat **Panamà** ha entrat en una situació caòtica, molt més agreujada. A una crisi econòmica i un fort dèficit comercial, s'hi han d'afegir les amenaces nordamericanes al general Noriega, al qual sembla que tothom, fins i tot, els seus amics d'Esquípulas II, volen veure fora del Panamà.

La situació a **Irlanda del Nord** continua essent de tensió. A la notícia de la mort de tres membres de l'**IRA** a Gibraltar hi ha hagut una reacció de la comunitat catòlica de Belfast, la qual ha manifestat contínuament el seu rebuig a la presència de les tropes britàniques en territori irlandès.

Aquesta situació de *rebuig l'exèrcit britànic* ha tingut repercussions econòmico-socials, per la qual cosa els indicadors de benestar social reflecteixen una baixa renda per càpita i un elevat índex d'atur. En aquesta dialèctica, l'IRA és per a la comunitat catòlica de l'Ulster -a més d'una alternativa patriòtica i de defensa- una alternativa violenta a la situació de crisi.

A la Mar Mediterranea, herencia de la Cultura de la
insularidad, llegamos a la Isla de Mallorca. El sea maravilloso
de la tranquilidad da una sensación que no tienen los mares
de otros lugares. El mar es un espejo, un espejo de la vida.

Jaume Mesquida

VINYES I BODEGUES A PORRERES (MALLORCA) Tel. 971/647106

VENDA DIRECTA A LA BODEGA

LOGOGRAFIA D'UN PAISATGE CLÀSSIC

PERE MOREY

LOGOGRAFIA: RETRAT AMB PARAULES. El temple de Possidó a Sùnió és segurament el lloc on més fonaments es pot sentir l'esperit clàssic: dalt d'un cap obert a tots els vents, envoltat per la nostra mar, amorosament acarolat pel pare sol des del primer al darrer dels seus raigs, resulta d'un especial patetisme al crepuscle, quan minva la cruixidissa de les càmeres ("cíclops menuts d'ull de vidre") i els darrers bàrbars se'n tornen als autocars ("naus sense veles ni rem"). Aleshores el vent xiuxieja secrets irrepetibles, i la nit es pobla amb les ombres desl homes que d'una manera o altra hen deixat esqueixos dels seus esperits entorn d'aquest lloc màgic:

Els àtics que l'aixecaren primer i el fortificaren després quan les Guerres del Peloponès, el conflicte més trist i lamentable de la Història d'Occident. El temple es va abandonar al segle II, quan Grècia ja sols era una ombra d'ella mateixa, expoliada per una Roma insadollable que li arrabassava els bronzes i marbres per decorar els jardins dels patricis (com ara Amèrica amb les despulles d'Europa). Els almogàvers de Roger de Flor degueren veure, astorats, la "diadema trencada" de les columnes coronant el promontori alterès de Sùnion, i el seu port fou llarg temps escala de mercaders, més tard refugi de pirates, i ara meta de peregrinacions dels turistes que s'apunten a l'"Afternoon in Sùnion" com aquí a les barbacoes.

He inclòs dos versos de Konstantinos Kavafis (amb la traducció tot seguit) en l'idiom original per tal de permetre als lectors que sabin grec assaborir-los amb el ritme i melodia amb què els concebé son autor.

Pere Morey Servera

Lira de pedra polsada pel vent
plant desolat d'unes tristes donzelles
sols abillats els seus cossos pels plec
llargs, verticals i severs de llurs peples

```

      o==o
      11
Mort caste 11
      aixe 11 ada
      orone 11 a
ossamenta d'un cos que fou be 11
      ===
      ! !
      ===
  
```

diadema trencada al front
impassible del vell del trident
antiguissim pastor de les ones
verdigrises i blanques, anyells
sense edat, amb les llanes de vidre

I de sobte
escoltes
un clam:

"Es que els bàrbars arriben avui!"
I es senten arreu els lladrucs
que vomiten llurs boques maldestres:

bar-bar-BAR
bar-bar-BAR
com ramats
de cavalls
galopant
per la vall.

Formiguegen obscens coloraines
escarnint ta blancor ennoblida
descabdellen impies rialles
-dins un temple, o deus, dins un tem-
ple!-
tot fiblant-te a petites picades
dels seus negres insectes mecànics
com a cíclops menuts d'ull de vidre
insistents, remolests com a tavecs
amb els quals ells pretenen xuclar-te
un poc més del teu ser, de la imatge
i mostrar triomfants tes despulles
de retorn a llurs terres paganes
tan alluny de ta llum, tan enfora...

van xisclant, molt amunt, dirs sarcas-
mes:
en llur vella saviesa elles saben
de trirremes de veles obscures

```

      1~      +
      /!      1
      e lb    1
      / le    1
de x lc s i galeres sobtades
      \-----/      \\\\\\\
      ~~~~~~          ~~~~~~
  
```


dels severs cascs de bronze d'Esparta
d'elms de Roma, de roges crineres
dels ferrenys catalans d'almogaver
punxaguts de Venecia, els rondons
de Bizanci, els turbants de Turquia...

I avui, els barrets impossibles
dels darrers hiperboris que en naus
sense veles ni rems, totes vidre
i acer, carros llargs sense poltres

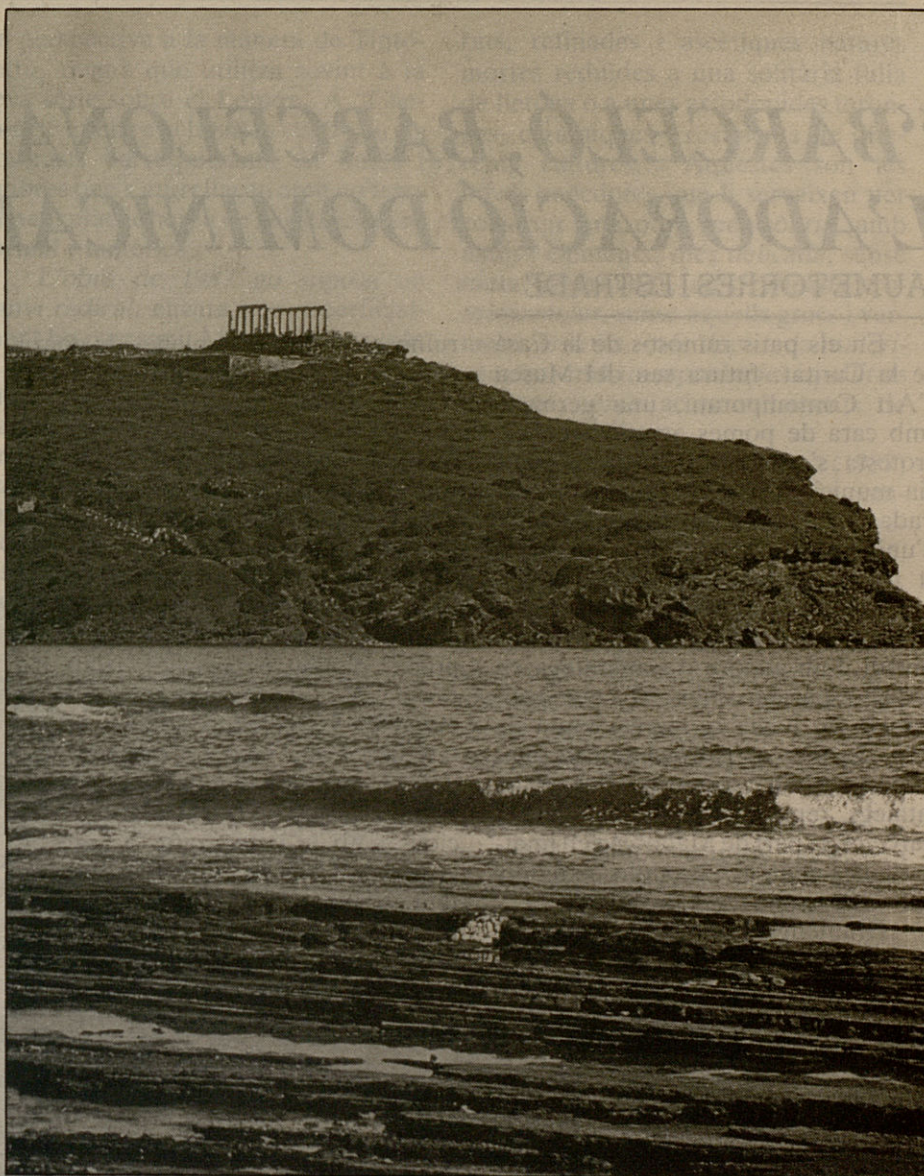
desembarquen,
cabdills
te'ls afuen
roca amunt
com a ones
s'enfilen

A la fi ve el reflux i tu quedes
-potser si un poc mes vell, amb mes na-
fres-
sospirant quan l'allau es retira
i acalant el teu cap dins la fosca
tu enyores la gloria perduda
sents cremar molt endins la vergonya
de la teva esqueixada nuesa.

Ten coratge, empero! Malgrat tot
"no per 'xo es moren els deus"
Possidó, d'aquí dalt be vigila
el blanc iot que a ton port proa enfila
i el vent de la nit te du encara
perduts ecos de cants, del Pean
i dels sistres, d'encems l'antic flaire...

I dins l'ombra evoques liturgies
que tu en temps conegueres, oh Su-
nion!

Grecia, Octubre 87
Cites de C. Kavafis

El Temple de Poseidón a l'illa de Sunion

CLÍNICA DENTAL

DR. FRANCESC A. PÉREZ PASTOR

Metge Estomatòleg

Pròtesis dentals

CONSULTA: Hores concertades

Av. Arquitecte Bennàssar, 16-1r.-1.ª - Tel. 29 26 39 - PALMA

"BARCELÓ, BARCELONA" L'ADORACIÓ DOMINICAL

JAUME TORRES I ESTRADÉ

En els patis ruïnoses de la Casa de la Caritat, futura seu del Museu d'Art Contemporani, una gernació amb cara de pomes agres xiuxiueja, protesta, s'enfronta a un solitari guàrdia municipal que els impedeix l'entrada a l'exposició de Miquel Barceló. L'uniformat i únic enemic acaba engolit per la riuada que creix i creix. Aconseguit el propòsit, la multitud s'esmuny pels passadissos, s'arraïma davant d'un quadre o s'amuntega en tots els espais possibles. Mai una inauguració no havia congregat tanta gent. El pintor, gairebé transformat en una estrella cinematogràfica, signa catàlegs, rep salutacions, riu... El tot Barcelona i part de Mallorca ven imatge, llança allargassats ooohs, exhibeix màscares i somriures profiden.

Diumenge matí. Torn a l'exposició per poder contemplar tranquil·lament totes les obres. Les sales

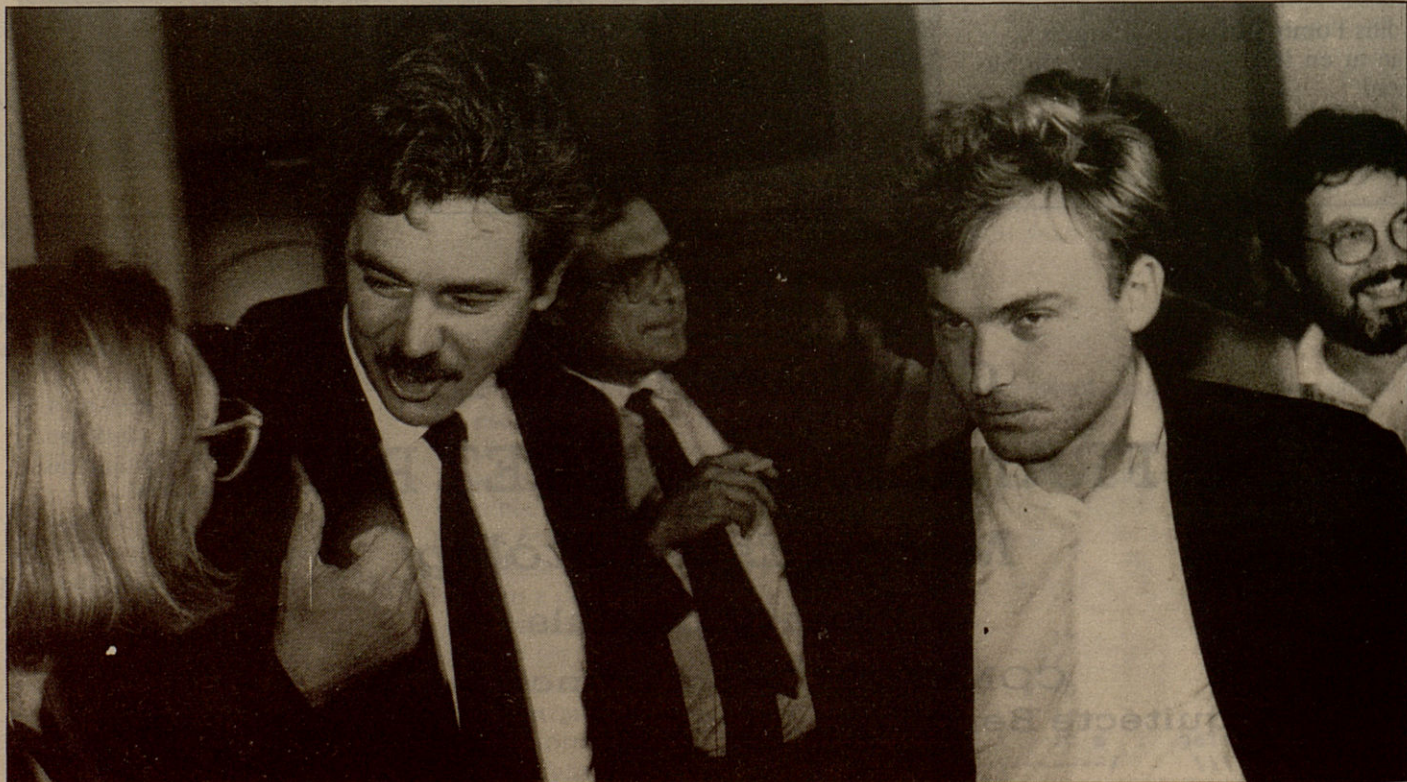
ruïnoses de bell nou plenes de gom a gom: parelles d'ex-progres que culturalitzen els infantons, estols de la tercera edat que es passegen cansadament, adolescents que riuen i gisquen, solitaris que amaguen l'aïllament, tots units en aquesta espècie d'adoració religiosa dominical.

L'exposició s'estructura en dues parts. En la inferior, s'hi pot veure, al costat d'algunes teles de Barceló, un grapat d'objectes artístics, triats pel propi pintor als diferents museus de la ciutat de Barcelona. Aquests objectes, des d'una màscara púnica i una gerra romana a una menina picassiana i una escultura de Miró, guarden relacions amb la iconografia o amb els gusts personals de l'artista. Tot un intent de lligar l'obra del ja consagrat Miquel Barceló amb el món cultural de Barcelona, ciutat que representà un esglaió important dins la seva for-

mació. El joc de paraules que encapçala la mostra, és del tot simptomàtic. Sense voler caure en xovinismes de coca amb verdura i "lo nostro", desgraciadament tan de moda, convendria no oblidar que Miquel Barceló també és una part del patrimoni cultural mallorquí o balear.

En el pis superior s'han col·locat les obres datades principalment al 1987 amb alguns antecedents de 1985 i 1986. Una selecció de tal casta permet de seguir l'evolució i el canvi d'un artista que, malgrat la posició que ocupa, no es dorm en la reiteració i còpia del propi estil o segell, sinó que cerca i treballa.

Teles com "Ink" (1986) encara conserven la temàtica autobiogràfica i narcissista tan específica del Barceló dels darrers anys: el dels estudis del pintor, el de les biblioteques, el de les barques, etc. L'artista capcot crea

Miquel Barceló i Pasqual Maragall, batle de Barcelona, a la inauguració de l'exposició

arraconat en un angle, submergit entre enfilalls de papers, el propis dibuixos, que s'acaramullen en prestatges.

Unes altres pintures conserven l'agressivitat en el traç, l'amuntegament matèric amb inclusió de tot tipus de deixalles (espines, lloques, taps de coca-cola), la vivesa i violència del color, els trets formals genuïns de la seva etapa immediatament anterior. "El ca del poeta" (1985) i "Restaurant chinois avec grenouilles" (1986) serien exemples il·lustratius d'aquella manera de fer.

Unes altres presenten la mescla de tradició i d'avantguarda que també l'ha caracteritzat. A "Le debut du film" (1985) juga amb una estiragassa-

da perspectiva a la manera de Tintoretto, recurs que utilitza sovint a la seva sèrie sobre el Louvre. A "Chemin de lumière" (1986) se centra en els contrastos barroquitzants de llums i ombres que s'entrellacen amb un tractament plàstic hereu de l'abstracció informal i matèrica.

L'obra de 1987 no suposa un canvi radical, encara que superficialment ho paresqui. Molts dels recursos i elements anteriors afloren d'un mode més subtil. El component més narcissista desapareix per donar pas a una temàtica basada en la natura i la cultura. El paisatge, el bodegó, el saber humà continuen com motius bàsics dels quadres de Miquel Barceló. Estranys paisatges llunars amb fo-

rats, refinades i ascètiques natures mortes reduïdes a una solitària fulla de lletuga o a unes arrodonides taronges, ceràmiques i recipients de diferents cultures... Aquestes són les noves anècdotes que li serveixen per construir una obra més sobria, amb menys elements, més delicada, sense tanta agressivitat, més refinada cromàticament, sense aquells grocs i vermells violents, més depurada matèricament, amb transparències i qualitats aquoses, sense acaramullaments de pasta i deixalles.

Obres com "Fifteen holes" (1987) redueixen en un principi tota la complexitat compositiva i temàtica anterior a quinze formes geomètriques, quinze cercles, quinze cràters per ventura, que suren en un espai ric en textures. A "Eight poles" (1987) vuit línies, vuit diagonals, vuit pals sorgeixen dels cercles-cràters deixant fonedisses ombres sobre una superfície que sembla recentment banyada per la pluja. A "Sístole Diàstole" (1987) el reguitzell de formes ovalades que es disposen sobre l'estrany, delicat i aquós espai-paisatge esdevé gerro, àmfora, copa, cultura, arqueologia.

Pareix que Barceló no pot escapar-se de la nova moda neogeomètrica que triomfa a Nova York i que ja s'estén per tot el món occidental. Però darrere de l'aparent simplicitat i geometrització guaiten tots uns altres recursos extrets tant de l'avantguarda com de la tradició clàssica: gust per les textures i transparències, interès pels volums i les perspectives.

TRIANGLE EFERVESCENT

A LA NORMALITZACIÓ PER LA PELA

CLIMENT PICORNELL

Jo era a Prada i ho vaig sentir. Tomeu Penya va dir més concretament: "Som un català de l'altre costat de la mar". Ara bé, a Prada, amb l'onejar de senyeres i amb la gent calenta d'orella, és ben fàcil el contagi repentí. No em puc estar d'alabar Tomeu Penya com a músic, dins el seu estil m'agrada. I encara més, com a músic que ho fa en català quasi de manera inconscient, quan abans ho havia fet en castellà o en anglès. És evident que un fet normal hauria de ser que la gent empri el català sense que, per força, hagi de ser ni un teòric ni un militant catalanista.

Però el cas de Tomeu és diferent. És un home públic i havia manifestat -supòs que li feren veure la imprudència- el seu anticatalanisme ("prefiero ser cojo y mallorquín que rey y catalán", havia dit). Supòs que ho degué fer d'una manera tan impensada com ho fa un contingent gros de mallorquins. Però això és una altra història a contar un altre dia. En Tomeu rectificà i ben bé. També va dir -a Prada- acaronat per la gent que cridava ("Tumeu! Tumeu!") visquen els països valencians!! Ves a saber què volia dir.

Una altra de les nostres figures que es normalitza és Lorenzo Santamaria. Lorenzo assolí una certa

fama, fa anys, a partir de fer de vocalista amb el conjunt Z-66 (la gent comentava que abans repartia sífons pels pobles i ara sortia per televisió). Això fa més de vint anys, després cantà tot sol i poc a poc la seva fama anà minvant, fins que el poguérem veure, posteriorment a Barcelona fent cinema.

Ara prepara una sèrie de ciència ficció per a TV-3 de molts de capítols. I seguint la màxima de "qui dona pa, mai té mal any" en Lorenzo ha esdevingut en Llorenç de Santamaria. Una lectura apressada voldria suposar que bé, que on hi ha diners hi ha canvis d'opinió o per ventura, que la reflexió ha duit Llorenç a retrobar les seves arrels santamarieres.

La meua opinió és més senzilla: es tracta d'un camí més cap a la normalització i un camí tan bo com qualsvol altre. No és el camí de la resistència sinó el de l'expansió. Qui ens ho havia de dir que la normalització lingüística del català donaria duros qualche dia!

No cregueu que hi ha cap mena de ressentiment, ni quantre Llorenç, ni quantre Tomeu, ans el contrari, els consider dues figures ben entranyables de la mallorquinitat. I, tanmateix, ningú no neix ensenyat.

**Llibreria
Jaume de Montsó**

Passatge Joan XXIII, 1-B

«Los Geranios»

Tel. 72 19 31

07002 PALMA DE MALLORCA

POLÍTICA

L'ESQUERRA I EL NACIONALISME PERIFÈRIC

JOAN MIR

A l'hora d'identificar-nos amb un determinat partit o, simplement, de votar-lo, no podem ser excessivament exigents amb el seu ideari perquè, en aquest cas, mai no militariem enlloc ni aniríem a votar. Però, d'altra banda, allò que exigim d'un partit per mostrar-nos-hi fonamentalment d'acord té també, lícitament, uns mínims necessaris sense els quals la identificació esdevé frivolitat.

Els requeriments mínims

En un inventari personal i urgent dels requeriments que no pot passar per alt un nacionalista aquí, jo assenyalaria, en primer lloc, per la precarietat de la seva supervivència i pel seu paper simbòlic, la llengua que serveix per identificar-nos.

De sempre, la nostra gent ha anomenat "forasters" els qui "parlen foraster". Aquesta imbricació sociolingüística, que no es dona a molts de llocs, a Mallorca converteix en especulació teòrica de dubtosa eficàcia qualsevol intent de vertebrar moviments nacionalistes més sobre bases econòmiques que sobre la diferència cultural.

Si el principal criteri d'identificació del grup és la llengua, el seu àmbit geogràfic (la nostra frontera cultural i històrica) esdevé el marc d'actuació i la referència nacional dels seus membres. Curiosament, ni el gonellisme més salvatge no ha gosat proposar que els mallorquins estenguem el qualificatiu de foraster a catalans i valencians: ningú mai no ha dit d'un català ni d'un valencià que parla foraster. Els Països Catalans existeixen fins i tot per als qui no hi creuen.

Els regionalistes o els autonomistes que aprecien la llengua com a localisme diferenciador només poden sentir-se identificats amb aquells que comparteixen els seu dialecte; els nacionalistes anam una mica més lluny i consideram que els catalans del Principat i del País Valencià són connacionals nostres. Per dir-ho ben clar: els

nacionalistes mallorquins no tenim altra referència que els Països Catalans, la Catalunya Gran o, simplement, digueu-li Catalunya.

D'aquests dos requeriments definitoris -la llengua com a símbol d'identificació i el seu àmbit com a marc geogràfic de referència-, se'n deriven molts d'altres que completen i fan consistent l'ideari i la praxi nacionalista. La política d'aliances dels partits, per exemple, no pot privilegiar cap altre factor per damunt de la germanor inter-regional: si les organitzacions regionals no han arribat, cosa que seria desitjable, a constituir-se en un sol partit d'àmbit de Països Catalans, els vincles que les uneixin haurien de ser molt més forts que les relacions de solidaritat o de conveniència que estableixin amb partits d'altres nacionalitats (i no ho diguem, si es tracta de partits espanyols!).

Tampoc no seria gaire coherent que el nacionalisme -que no fa sinó traduir a projecte polític un sentiment d'afecte i estimació per la nostra terra i la nostra gent- no mentengués postures progressistes quant al respecte al paisatge, a la puresa de l'ambient, a les relacions laborals, econòmiques i socials, a la solidaritat amb altra gent oprimida o menesterosa per qualsevol concepte, al perill de destrucció que l'armamentisme i la política de blocs represen, etc... i tots els etcèteres que serien necessaris per convertir aquest recurs retòric en un programa polític.

El fet, però, és que cap partit mallorquí no respecta escrupolosament

ni un dels requeriments bàsics que he marcat com a definitoris d'un nacionalisme consistent: respecte a la llengua, claredat en la definició geogràfica de la nació i, per tant, distinció neta entre partits polítics germans (aquells que comparteixen el nostre projecte social i nacional al Paísos Catalans), partits amics (com els anteriors, però d'una altra nacionalitat), adversaris (contrincants en el model social, però coincidents en l'esforç de recuperació nacional) i enemics (inexorablement, ara per ara, tots els partits espanyols).

Per això la militància activa provoca íntimes violències, de vegades -com en el meu cas- insuportables.

El santuari català

En els Països Catalans, el nacionalisme perifèric és molt més precari que en el Principat, cosa que dona als nacionalistes d'aquí i del País Valencià dret a exigir la tutela i la col·laboració del nacionalisme central. Si no s'assumeix aquesta responsabilitat -i fins ara no s'ha assumida-, el desànim provocat per la migrada incidència electoral de les organitzacions nacionalistes regionals (UPV i PSM, respectivament) dona arguments als partidaris de pactar amb partits centralistes espanyols, malgrat la incoherència que això implica. Si no vol acabar desvirtuat, l'única sortida del nacionalisme perifèric català és fer-se sucursalista de la mateixa manera que són sucursalistes les organitzacions regionals de partits nacionalistes espanyols. El senyor Guerra ho diu ben clar: ningú no s'ha de moure si vol sortir a la fotografia. En el nacionalisme perifèric català, en canvi, ben poques dotzenes de patums poden continuament sortir retratats tot i que sembla que tenen el ball de sant Vit.

Això s'ha d'acabar. La recuperació dels Països Catalans com a nació és

massa important per permetre el campí qui pugui de les organitzacions regionals i el desinterès del Principat. No són deu mil vots de més o de menys els que decidiran el futur de la nostra nació. Sobretot si s'han d'aconseguir a costa de moltes claudicacions.

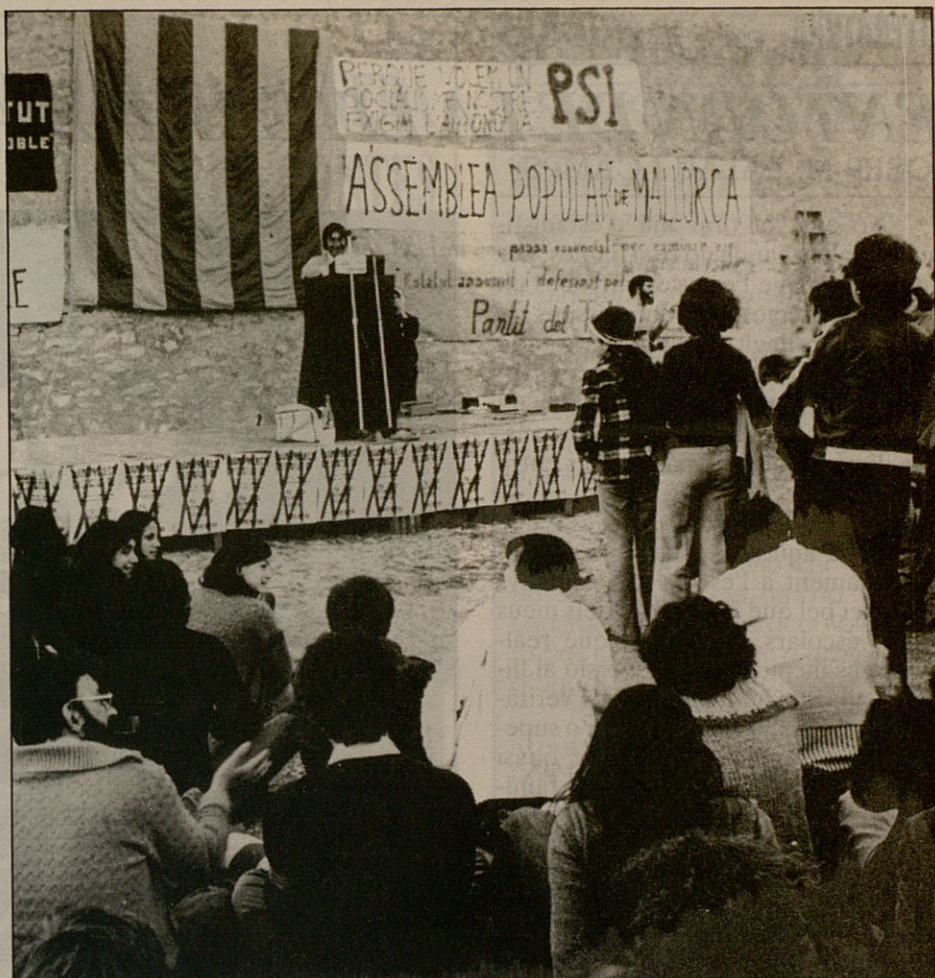
El Principat ha de ser el santuari de tots els nacionalistes perifèrics. Ha d'arribar a ser, de manera simbòlica o real, una zona alliberada. Això implica vèncer abans moltes dificultats estructurals.

L'estructura política del Principat.

El Principat encara no és un país políticament normal. Ni tan sols tan normal com el País Basc. Al Principat, els partits dels forasters encara guanyen eleccions; encara, a l'hora de la veritat, les batalles electorals es dirimeixen amb un esquema eixorc: no hi ha lloc per a la confrontació ideològica entre catalans perquè hi ha la sensació, justificada, que no es poden dividir les forces del catalanisme. En canvi, per poder qualificar la situació de normal, els partits espanyols haurien de quedar reduïts a un testimonialisme migrat, amb els catalans alternant-se en el poder.

Aquesta situació desitjable només es pot donar si es consolida un partit català que sigui capaç d'acostar al seu projecte nacional i social aquelles capes d'immigrants madures per a la integració i decisives a l'hora de reduir el protagonisme dels partits espanyols. Això descarta qualsevol partit dretà i limita les possibilitats a un Esquerra Republicana que mantengui i reforci la credibilitat esquerrana i nacionalista que encara no ha perdut i dugui a la pràctica la vocació d'estructurar-se a nivell de Països Catalans en una maniobra que l'enfortiria dins el Principat i limitaria la responsabilitat dels nacionalistes perifèrics a la magnitud de les nostres forces en cada contrada.

No veig moltes més possibilitats a l'hora de cercar un liderat per al nacionalisme progressista que sigui el contrapunt normal del catalanisme conservador. Per una part, no sembla que el PSC pugui recuperar el projecte catalanista inicial ni la independència del PSOE. Per l'altra, no seria realista

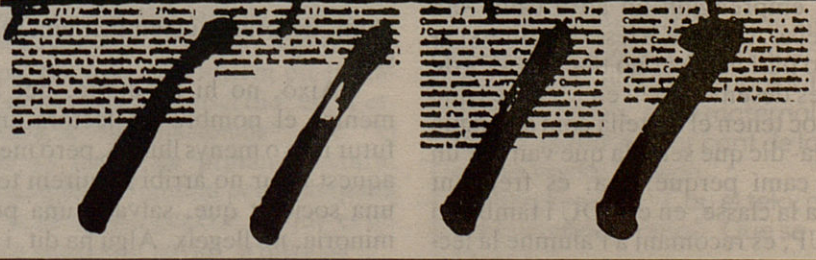

esperar que els partits que ja han aconseguit estendre's més enllà del Principat -com el PSAN- puguin superar el seu actual testimonialisme perquè no compten ni amb els cent mil vots i escaig que hi té segurs l'Esquerra Republicana.

La coherència del nacionalisme als Països Catalans i la normalització política del Principat no sembla que puguin venir més que d'un nacionalisme alternatiu a l'actual dreia catalana, i la seva expansió a les Illes i al País Valencià.

«EL MIRALL» amb el suport:

fundació congrés de cultura catalana

LITERATURA

ENTORN DE LA LITERATURA DE GÈNERE

JOSEP M. PALAU I CAMPS

No ens cal tirar mà d'estadístiques, d'altra banda no sé si fiables, per adonar-nos que l'estat espanyol és un estat sense lectors. Són moltíssims els que no han llegit un llibre en tota la seva vida i molts també els que arriben a comprar, potser, un llibre a l'any, el "Dia del Llibre". El vici de llegir no és, que diguem, un vici massa estès entre nosaltres.

Segurament una de les causes que han dut a aquesta situació és un mal plantejament a l'escola car, almenys fins ara i pel que jo recordo dels meus temps escolars, l'escola el que realment ens inculcava era l'aversion al llibre. Calia que hom tingués una veritable afeció al llibre i a llegir per a superar aquest trauma. Afeció que, quasi sempre, provenia de l'ambient familiar i així els lectors provenien -i encara provenen- quasi sempre- de famílies en les quals la lectura era, o és, un hàbit i que posseïen, o posseeixen, una més o menys nodrida biblioteca.

Les assignatures diem-ne literàries que s'estudiaven a l'escola, es limitaven a ficar dins el cap de l'alumne una sèrie de noms i títols que mai no eren llegits ni comentats i que, quasi sempre, eren dedicats al "siglo de oro" de la literatura castellana, i no cal dir que les literatures altres que la castellana, eren absolutament ignorades en els plantejaments de l'ensenyament.

Mai no es va ensenyar a "llegir", mai no es va mostrar a l'alumne el plaer que un llibre, correctament llegit, pot aportar i aquest plaer, si un arribava a descobrir-lo, ho havia de fer per si mateix, sense cap mena d'ajuda, a no ser aquella que, com ja hem dit, podia trobar a la pròpia llar.

Aquesta és la situació que heredarem i no altra. Avui, sembla que les coses emprenguin un altre camí -em refereixo, sempre, a les comunitats catalano parlants, car no tinc cap idea de com es desenvolupen en les altres que tampoc tenen el castellà com a llengua pròpia- dic que sembla que van per un altre camí perquè, ara, és freqüent que, a la classe, en el COU i també en el BUP, es racomani a l'alumne la lectura d'un determinat llibre i se li de-

mani, després, que en faci una recensió.

Això, no hi ha dubte, pot augmentar el nombre de lectors en un futur més o menys llunyà, però mentre aquest futur no arribi seguirem tenint una societat que, salvada una petita minoria, no llegeix. Algú ha dit, i potser amb una certa raó, que els únics

lectors són els escriptors que es llegeixen l'un a l'altre. Això, és clar, és una exageració, però una exageració que no s'allunya gaire de la realitat.

Per altra banda cal tenir en compte que hi ha lectors que mai no arriben a adults, com a tals lectors vull dir. És molt corrent trobar-se a la platja, al tren o a l'autobús amb homes i dones

ELISABET ABEYÀ LA BRUIXA QUE VA PERDRE LA GRANERA I ALTRES CONTES

IL·LUSTRACIONS: LUÍS JOVER

que, ja passada la quarantena, segueixen llegint el que, per entendre'ns, anomenarem "tebeos", sense arribar a passar mai d'aquest estadi de lectura; alguns arriben a un escaló més amunt i llegeixen "còmics" o alguna novel·leta de l'oest, però mai no arriben a fer el pas definitiu cap a lectures de més alt propòsit literari.

Els "tebeos" i les novel·letes de l'oest poden ser, i d'això no hi ha dubte -i jo diria que "han de ser"- com una mena d'entrenament per passar a lectures més serioses, més "literàries", si se'm permet. L'infant necessita llibres il·lustrats que l'ajudin a comprendre el que llegeix; l'adolescent vol llibres d'acció i d'aventures i un tant per cent molt elevat d'adults, ai las, en queden en adolescents per a tota la seva vida.

Això determina, pels llibres, un tiratge limitat, i encara més quan la llengua emprada és una llengua minoritària que, fins ara, mai no havia estat ensenyada a l'escola. Això encareix el llibre i el preu és una altra trava. Tots sabem que els llibres de text per a EGB, o per a qualsevol altra mena d'estudis, son molt més cars en català que en castellà. I suposo que el mateix deu passar amb l'euskera o el gallec.

Sembla, doncs, que ens caldria cultivar, especialment, la literatura dirigida als infants i als adolescents a fi d'anar-los preparant per tal que, en arribar a adults, fossin uns lectors diem-ne normals.

Hi ha, també, altres factors que cal tenir en compte. És veritat que, per una cultura minoritària, tenen gran importància les traduccions, i la traducció d'obres d'altres llengües al català no va ser autoritzada fins l'any 1963. En aquell any es publicaren 131 traduccions, que el 1966 pujaren a 207. La censura de l'antic règim, doncs, ha estat determinant en quant el nombre de llibres publicats, el tiratge de les edicions i el creixement del nombre de lectors.

Un altre dels condicionaments que ha influït en què el nombre de lectors estigui per dessota el desitjable, en una demografia com la nostra, és l'absència quasi absoluta, fins fa poc temps, del que en podríem dir literatura de masses. Gramsci diu, en "Letteratura e vita nazionale" que "el poble és lector de primera lectura, acrític, que es commou per la simpatia vers la ideologia general de què el llibre és expressió sovint artificiosa".

Cal reconèixer que la literatura

COLONIALS I ULTRAMARINS

DUES VISITES RE(I)ALS

ROBERT MOSQUERA

Madrid, 7 de febrer. Ha expirat una ombra anomenada Carmen Polo. Espectres de l'aviar en vetllen el cadàver, aclamen un nou cabdill fantasmal i sospiren per un lloc devora els marquesos o a l'ombra d'algun colpista d'honor. Es en aquest regne de tenebres on ses majestats han de suportar amb estoicisme les proves que el cel envia. I hi passen de puntetes, amb la satisfacció del deure acomplert, ràpids perquè un altre regne, ara d'aquest món, espera.

Navarra, 9 de febrer. Mentre la reina visita un centre de paralítics cerebrals, don Joan Carles s'entrevista amb representants de la patronal i dels sindicats. Més tard, l'esport rural basc (basc?, rural?, esport tal vegada?) arrenca un somriure comprensiu de ses alteses, les quals mitigaran la seva moderada talent amb un sobri menjar de la terra. Cal reparar les forces perdudes per continuar suportant amb rostre serè, amb rostre august, les ofenses d'una minoria pertorbada. Encara hi haurà més disminuïts, més balls regionals, més menges del terror, i algunes copes de cava català, que carall, que per això som germans en aquest projecte comú cap a Déu.

Tot un aguiat de comprensió política, de visió històrica, d'integració patriòtica, es cuina rere les bambolines. No és moment d'intransigències, sinó d'esperança, sembla que diuen els cors d'arcàngels. Mestrestant, allà dalt, damunt els nostres caparrons, en un núvol de cotó blanquíssim, impol·lut, virginal, reneix, amb maternal dolçor, el finisecular cant de la sirena viuda: Franco, Franco, Franco... Cau el teló; cau, però no copeja ningú. Que se sàpiga.

popular ha estat subestimada, tant pels escriptors com pels editors catalans. Triadú deia: "Cap dels nostres editors no es dedica a publicar novel·les que no tinguin un alt propòsit literari, encara que després no passin d'això, del propòsit".

Aparentment, en l'actualitat això ha sofert algun canvi, i ara hi ha col·leccions policíiques -poques- edicions de llibres d'aventures, etc. però és encara, potser, prest per a fer-ne una valoració, i és una llàstima perquè això, aquesta literatura popular per la seva manca, provoca una retracció d'un ampli sector de públic que, a partir d'aquest tipus de lectura, estaria en condicions de passar a instàncies superiors de lectura.

De totes meneres la nostra situació, en quant al nombre de lectors, és més o menys satisfactòria ja que, com diu Triadú en "La literatura", els tiratges en català "es coloquen més amunt del nivell *normal* en altres literatures, puig que si hi ha al món sis milions de persones capaces de llegir el català, aquesta xifra de 3.000 exemplars equival a 90.000 en francès i a 300.000 en anglès: en català són abundants el tiratges de dos i tres mil exemplars i les reedicions són, cada dia, més nombroses.

Podríem dir que, ara, la literatura infantil és florent, que es publiquen molt i bons llibres per a infants i amb excel·lents il·lustracions. Gairebé estam, en aquest camp, en una situació de quasi normalitat -tot és relatiu, és clar- en el que es refereix a les primeres lectures.

Però, i pels adolescents? No vull dir que no es faci res, alguna cosa es fa i el que es fa és de qualitat -i volem recordar aquí l'esforç continuat, sobretot, de Joaquim Carbó i algun altre-. Però n'hi ha prou? Jo penso que, en aquest camp, caldria encara una més decidida empena, tant per part dels escriptors com dels editors.

Posats a no tenir, no tenim literatura de ciència ficció, no tenim novel·la rosa i tenim poca novel·la de "lladres i serenos", encara que aquest gènere, i gràcies potser a la dedicació de Jaume Fuster, ha rebut, darrerament, una gran empena... però no, encara, una empena suficient a parer nostre.

Hi va haver una època -almenys al Principat de Catalunya i abans de l'ensulsiada de 1936- en la qual la

novel·la rosa escrita en català era popular i foren molts els nois i noies que, gràcies a Josep M. Folch i Torres aprengueren, llegint les seves novel·les, a llegir en català. Folch i Torres, des de les seves col·leccions "Biblioteca Patufet" i "Biblioteca Gentil", va formar un públic lector nombrosíssim guanyant-lo per a la lectura en català. Entre aquest públic no em fa cap vergonya de comptar-m'hi encara que s'hagi acusat Folch i Torres de sensibleria.

Com hem vist, el gran públic lector en català -gran, no cal dir-ho en relació amb la demografia del país- va ser conquerit amb novel·les rosa i novel·les d'aventures, i crec que caldria que ens fixéssim en aquest fet.

Hi ha, penso, uns certs passos que el lector cal que faci per tal d'aficionar-se a la lectura i per tal d'arribar a lectures de més alt propòsit literari, per arribar als clàssics tant antics com moderns, i un d'aquests passos és el de la literatura de gènere, de la literatura que Folch i Torres, si exceptuem la novel·la negra, va escampar per tot Catalunya en el seu temps.

Ara bé, és possible repetir aquell fenomen ara i aquí? Jo penso que sí, que almenys la literatura que en diem de gènere pot fer que augmentem el nombre de lectors en català. No és, és clar, el remei que farà el miracle, però si que, n'estic segur, pot ser una gran ajuda en allò que voldríem per a la nostra literatura.

Necessitem revistes esportives -com aquell "Xut" d'abans de la guerra que confeccionava Valentí Castany- necessitem revistes de cinema, còmics, revistes de les anomenades "del cor" i, fins i tot, si m'apureu, revistes pornogràfiques. I per la mateixa raó, per tal d'atreure un públic que ara tenim oblidat, i sense descuidar les obres de propòsit diem-ne literari, necessitem, també, i potser més, novel·les de gènere. Jo diria que necessitem, per a la formació de veritables lectors en català, novel·la rosa i novel·la de lladres i serenos, com li agrada a Jaume Fuster que es digui. Penso, però, que aquest tipus de novel·la potser l'hauríem d'anomenar d'una altra manera perquè, si bé això de "lladres i serenos" té una bona tradició al Principat de Catalunya, a Mallorca, per exemple, ningú no sap què és -o què ha estat- un "sereno" i cal que no oblidem que les nostres terres,

a més de dividides entre dos estats veïns, a l'estat espanyol, amb la qüestió de les autonomies, foren fragmentades en tres comunitats, i aquesta divisió, és clar, nosaltres no podem acceptar-la i ens caldria, per anomenar aquest gènere, una denominació que pogués ser compresa a les tres comunitats autònomes.

Novel·la negra? Novel·la policíica? No ho sé. Però si que sé que ens cal un nom que pugui ser comprès i acceptat per tots els catalans parlants.

La "novel·la de lladres i serenos" crec que té les qualitats necessàries per atreure el lector, tant el lector adolescent com l'adult que, adés i ara, necessiten una lectura que els distregui de les seves càbories o dels seus problemes i que els faci passar una estona entretinguda i divertida.

Aquest gènere, fins fa poc temps, ha estat poc conreat pels nostres escriptors i, si exceptuem alguna incursió de Rafel Tasis i, més tard, de Manuel de Pedrolo el gènere, a casa nostra, hi ha estat present a base de traduccions; primer de les novel·les europees, començant per Conan Doyle i seguint per Agatha Christie i altres i, més tard, amb traduccions d'autors americans des d'Edgar A. Poe fins Ross Macdonald o Dashiell Hammett.

La col·lecció "La cua de palla", dins la qual han estat publicats la majoria de títols en traducció catalana, ha estat, potser -i encara és després d'haver travessat una certa crisi- la que ha obert el camí en els dies de la post guerra. Sembla que ara l'editorial "La Magrana" és en camí de treure una col·lecció destinada fer conèixer

PAPERS PINTATS I PINTURES

MARCS I MOTLLURES

*Casa
Domar
Flores*

ARTICLES PER A ARTISTES

Sant Miquel, 77 - Tel. 72 14 83
07002 PALMA DE MALLORCA

al públic els autors dels països catalans que, justament ara, cultiven aquest gènere.

La novel·la negra, doncs, i gràcies a l'empenta que li ha comunicat el nostre amic Jaume Fuster, està envaint el marcat i són ben freqüents les reedicions -o edicions- de títols de Jaume Fuster, Antoni Serra, Mª Antònia Oliver, Ferran Torrent i, també, de mi mateix.

Això ha despertat l'interés de les editorials i la majoria d'elles inclouen, en les seves col·leccions, títols de novel·la negra i algunes han arribat a crear col·leccions especialitzades en el gènere.

Per altra banda, l'èxit de públic ha despertat l'interés dels autors i ja són molts els que intenten el gènere. Si es pogués millorar la presentació del llibre i, també, la seva distribució, estem plenament segurs que la novel·la de "lladres i serenos" podria contribuir, en gran manera, en la formació de nous lectors i, en conseqüència, en l'augment dels tiratges que, si fos significatiu, podria influir, també, en el preu del llibre.

No ens hem d'enganyar, però, i hem de ser conscients que els tiratges ens venen condicionats per la demografia del país. La nostra és una llengua minoritària i, més, sense un estat darrere, i això comporta algunes limitacions. Creiem, però, que una comunitat de catalans parlants pels voltants dels deu milions de persones, pot donar molt més de sí, si es promou la lectura popular i si, amb ella, es creen nous lectors.

El fer llegir i comentar llibres a les aules de català ja ha determinat que molts, d'entre els alumnes, descobrisin el plaer de la lectura i d'això, no cal dir-ho, se'n beneficiaran, a mig termini, tant els autors com els editors.

Sembla, doncs, que la continuïtat de la novel·la negra està, almenys de moment, assegurada que l'interés del públic lector, dels autors i de les editorials sembla haver connectat i que no es tracta d'una moda efímera.

Un altre gènere que hem citat al començament és la novel·la rosa. Es tracta d'un gènere dirigit, especialment, al lector adolescent -encara que també hi ha lectors adults que s'hi interessen- i jo diria que, en particular, femení. Aquest gènere, però, no ha tingut la sort de la novel·la negra i em penso que no m'equivoco si dic que

això ha estat perquè no ha sabut evolucionar.

Ja hem dit que la novel·la rosa en català, i gràcies sobretot a Josep M. Folch i Torres, va tenir uns moments d'auge quan, en els anys vint, l'autor citat va crear la "Biblioteca Gentil" els llibres de la qual pràcticament totes les nostres companyes d'escola llegien i que va proporcionar al català d'un nombrós públic lector juvenil i femení.

La joventut actual, però, és molt diferent d'aquella, de la de cinquanta anys enrera, i la novel·la rosa, si es vol introduir en el marcat, i amb èxit, caldrà que sigui menys rosa.

Avui la idealització i el romanticisme de Folch i Torres possiblement no interessaria a la nostra joventut femenina, en canvi uns certs tocs d'erotisme en la novel·la rosa potser podrien fer que aquest gènere tornés a revifar i pogués aportar-nos nous lectors.

Em sembla equivocat considerar la novel·la que, per entendre'ns, anomenem de gènere, com una subliteratura. La novel·la de gènere, com qualsevol obra literària, pot estar ben es-

crita o mal escrita, i això, al fi i al cap, és la única cosa que compta i, això sí, cal que tant la novel·la rosa com la de lladres i serenos siguin ben escrites. Només això podrà iniciar més gent en lectura i, a més, podrà esperonar el lector a arribar a consumir literatura d'èlite.

L'experiència que desenvolupen els "Seminaris de Català" dels instituts, dintre els programes de BUP, sembla molt positiva i els alumnes, en la seva majoria, quan descobreixen, mitjançant llibres pensats per a la seva edat i que el professor els proposa llegir i comentar, s'afecten a la lectura, almenys gran part d'ells.

Amb tot el que hem exposat, no volem dir que la novel·la de gènere sigui la solució definitiva, però sí que creiem que pot beneficiar, en certa manera, tant els editors com els autors tot fent que el vici de llegir s'extengui més entre la nostra gent.

Sé que no us he dit res de nou, però penso que aquest és el repte que ara mateix se'ns presenta i que val la pena de recollir. La nostra literatura i el nostre país ho necessiten.

ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA

LA PETJADA TEMPLÀRIA I MEDIEVAL D'ANTONI GAUDÍ

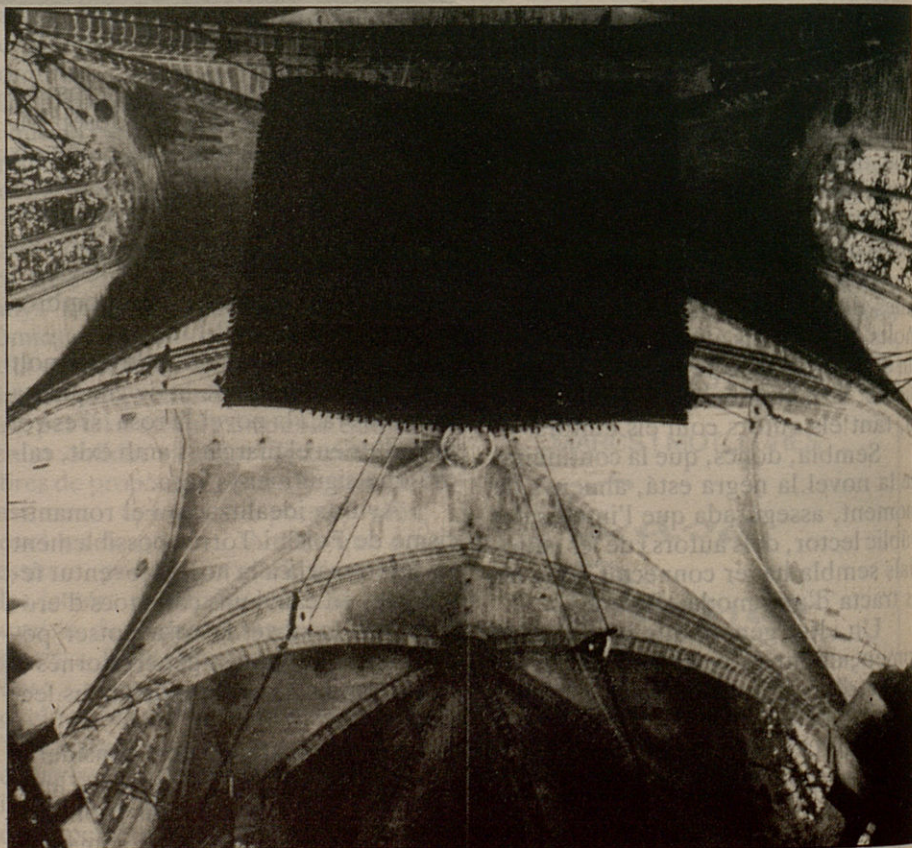
MIQUEL FERRÀ I MARTORELL

Joan Llarch ha estudiat la biografia del gran arquitecte del modernisme Antoni Gaudí des de perspectives que van més enllà de la crònica de vivències íntimes i públiques. Un sondeig en la que podríem dir la seva biografia màgica, la que cerca i recerca significats d'alta transcendència espiritual en els detalls de probable missatge que la seva obra comporta. Es tracta de tot un llenguatge de símbols i d'ornaments que, segons sembla, vénen de la més llunyana Edat Mitjana. El que sí és cert, i això és d'agrair en aquests temps que corren, és, valgui la redundància, la conjunció inequívoca en la tasca gaudiana del goticisme o art ogival i la natura o geologisme arquitectònic. Joan Llarch ha sabut veure també en l'art de Gaudí tota una herència feta de pedra i que llegaren als estudiosos els Cavallers del Temple i els membres d'altres ordes medievals d'alta significació en aquest país com són els de San Joan de Malta o la Calatrava. I amb tota la seva càrrega de motius goticistes i naturalistes, llenguatge d'una mena de religió paral·lela a la qual servia fent catedrals, esglésies o palaus de Bisbat, es presentà a Mallorca el 1887, rera un periple per Astorga, León, Comillas, Burgos, Salamanca, Santiago de Compostela i Madrid, llocs on contacta un cop més amb la seva curulla embeguda en els misteris dels dies medievals. A la Ciutat de Mallorca treballarà a la Seu, fent reformes tan originals com polèmiques, però sempre amb una clara obediència a la simbologia ocultista ja tan amplament manifestada en el temple de la Sagrada Família, en el Parc Güell i en altres edificis barcelonins. Però, quina és aquesta simbologia que el geni de l'arquitectura va repetint profusament ací i enllà?

La creu del Tau, la creu helicoidal, la salamandra, les torres de blat de moro, la tortuga, l'estructura alquímica, les palmetes, el calàpet, els caragols, l'estel de les vuit Beatituds i de la Regeneració... Cal afegir que la tasca gaudiana es perllongà aquí, a l'illa, en la persona del seu més fidel deixeble, Joan Rubió i Bellver, que treballà especialment a Sóller, on desenvolupà sense limitacions tota la teoria ornamental del mestre.

Els immobles de l'Església Parroquial de Sant Bartomeu, del Banc de Sóller i de Can Prunera, en el carrer de sa Lluna, són obres fetes en el més pur estil gaudià. Tot l'encís d'aquesta vibració biològica, de la qual parlen el entesos i que no manquen a tals edificis no és altra

cosa que la dissimulada interpretació en pedra de la barreja de mites, supersticions i signes ocultistes que marcaren de manera tan decisiva el pas de la Baixa Edat Mitjana, amb arrels, mai mortes, de precristianisme. Les formes caragolades dels balcons de l'edifici mercantil abans esmentat, la pedra quasi verge, la forma cavernosa de finestrals i portalades, els motius vegetals en el malabarisme curvilini de Can Prunera i la màgia de la façana parroquial, amb estels, florons, una creu helicoidal que demana restauració i altres simbolismes, ens denuncien un mestre i un deixeble que coneixien, sens dubte, el secret d'una època obscura i cavalleresca mai no del tot explicada.

El baldaquí d'Antoni Gaudí a la Seu de Palma

UN NOU TESTAMENT PER A LES ILLES *

GABRIEL SEGUÍ I TROBAT

El propassat dia 28 gener es va presentar a la sala d'actes del Seminari Major de Mallorca una edició especial del Nou Testament per a les diòcesis de Mallorca, Menorca i Eivissa, la primera que s'ha fet amb una atenció especial a la nostra realitat dialectal.

No cal dir que és una fita importantíssima en la història de la llengua catalana de les Illes perquè suposa un aprofundiment en la normalització de la nostra llengua i un monument literari ben digne d'estudi perquè recull tota la saba dels mots nostrats. I, en aquest sentit, no és gens casual que, en la presentació d'aquest Nou Testament, dissertàs Josep M. Llompart.

Aquesta versió de l'Escriptura recull substancialment les variants dels textos litúrgics que s'empren a les Illes i també incorpora, quan falten aquests textos, les variants del text del NT de la traducció interconfessional publicada al Principat. Des d'aquest punt de vista, el text és el resultat de la confrontació del lèxic comú a les tres illes, gràcies a l'esforç de Mn. Pere Joan Llabrés, de Mallorca, de Mn. Miquel Anglada, de Menorca, i de Mn. Joan Marí, d'Eivissa, amb introduccions bíbliques dels professors de Sagrada Escriptura del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca, P. Llorenç Garí, Mn. Teodor Suau i Mn. Llorenç Tous.

El criteri lingüístic d'adaptació és el que don Francesc de Borja Moll va marcar quan l'any 1.966 es varen elaborar les versions litúrgiques postconciliars, tot i que ara s'ha eliminat dialectalismes com el *lo neutre* i la locució adverbial *baix de*, però s'ha mantingut, tal vegada innecessàriament, el dialectalisme *sebre*.

Hem de felicitar tots els qui han contribuït a fer possible aquesta en-

NOU TESTAMENT

tenedora versió del NT, que és una prova del compromís de l'Església de les nostres illes amb el redreçament cultural i nacional del nostre poble, seguint una llarga tradició de valorament i de conreu literari de la nostra llengua, amb totes les clapes negres que vulgueu, dins la realitat eclesial nostrada. En aquest sentit, aquesta versió és un fet que depassa l'àmbit d'allò que és purament eclesial per esdevenir un fet cabdal en l'esforç per recuperar la nostra llengua i la nostra cultura.

També s'ha de destacar el suport econòmic de la Conselleria de Cultura del Govern Balear i de La Caixa, que permetrà vendre cada exemplar a 300 ptes. un preu veritablement popular.

* *NOU TESTAMENT*. Diòcesis de Mallorca, Menorca i Eivissa. Publicacions del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca. 4. Editorial Claret. Barcelona 1.987 (1^a) 12.000 exemplars

LA MOGUDA PLANETÀRIA

DEL FUMAR I DE LA FUMERA

ANTONI GINARD

Confés i reconec per escrit que som fumador. Tot i això, pens també que som tolerant amb els no fumadors i amb els fumadors. Encara que hi ha hàbits almenys tan dolents com el de fumar, per als de la tropa del cigarret les coses es posen brutes. Arreu dicten lleis que ens podrien fer empassar els cigarrets sencers.

Aquestes mesures no ens han de venir de nou als fumadors. Als nostres avantpassats del segle XVI que treien fum pel nas com el dragó de Sant Jordi hi havia alguns estats que els volien matar. Al segle XX hem salvat la vida, però ens volen fer els pets endins.

Com sempre, els governants creuen que tot s'arregla amb la repressió i no per la convicció. O són uns genis, o no en saben més. Els possibles cent milions de sanció em

semblen una vertadera exageració, que de por que fa, fa rialles; asseguraria que les sancions per contaminació no són tan fortes. També es podria analitzar el que en resultaria de la prohibició de la venda de tabac als menors de setze anys.

Mentre esperam a veure el que passa, els devots de santa nicotina sempre poden pensar que val més morir fumant que de fumera, com deu pensar en Tola quan s'emet el Pirulí. Sigui com sigui sempre ens morirem amb endarrers.

Ara bé, tornant a la llei, més que proposar la creació de la unió internacional pro-tabac, vull afirmar que estic completament d'acord a no fumar, a condició que no fumi ni Déu. Tot començant pels *Cohiba* del senyor González Márquez. Si fóra així n'estaria content pels fumadors i pels no fumadors.

NARRATIVA DE JORDI VIADER

MARGALIDA PONS I JAUME

"El meu cor, és realment un cor?. O és un tambor de música martellejant?", es demana, celles alçades, Fred Astaire a *Swing time*. Brillant, retruny la música. El mateix es devia preguntar, passats quaranta anys, el senyor Valldonzella quan els metges li comunicaren que patia una arrítmia rítmica o, en lleguatge planer, que el cor li batejava amb ritme de salsa. Així ens escomet *Ni Espanya, ni França, País Italià* (Pòrtic, col.lecció "el brot", Barcelona 1987), recull de contes del barceloní Jordi Viader.

La història acaba bé després d'una successió d'escenes finals (fuga, agressió al capellà de la clínica) dignes d'una novel·la d'acció; així i tot, el ràpid desenllaç no acaba de lligar amb la resta de la narració: i potser és precisament en el contrast entre el ritme lent dels mesos passats a l'hospital i la sobtada evasió (amb imatge a Perpinyà inclòs), on resideix la gràcia del conte... Viader cerca la clau de l'humor pel camí de les situacions absurdes; qualsevol fet quotidià pot albergar el misteri o bé la meravella. I, encara que l'autor ha procurat despul·lar-se de l'amargura, aquest sentiment sura amb freqüència al mig de la ironia, fet que recorda la inconfundible manera de fer de Pere Calders: l'arrítmia del senyor Valldonzella, seguint amb l'exemple inicial, evoca el cas de l'home que guarda la vida en el puny clos, malalties inexplicables que es resolen amb *happy end* en una ocasió, tràgicament en l'altra; per altra banda, la "Reivindicació d'en Josep Camarassa i Tamarit", escrita en un llenguatge entre periodístic i didàctic, a la manera de les antigues enciclopèdies escolars, té un plantejament simi-

lar a "Filomena Uatrell (1916-1962)".

Al pròleg, Pilar Rahola s'esforça per fer entendre que *Ni Espanya, ni França, País Italià* no és solament literatura "d'entreteniment", que "la literatura no té una definició única ni una única cara, sinó totes les cares del monstre, i que pot estar darrera de cada tema, de cada situació, darrera de cada abisme"; "alguns amics creuran que estan davant d'una bona broma i no davant un fet literari", afirma preocupada, i més tard arriba a la tranquil·litzadora conclusió que l'obra "és un treball seriós de narrativitat". M'imagín que aquestes consideracions o justificacions són fruit de la perplexitat que produeix a qualsevol lector la fase intermèdia entre la ironia crítica i l'humor. Viader no arriba a triar cap d'aquests dons extrems (o, dit d'una altra manera, els mescla), navega entre dos llenguatges, i això dóna al llibre un to d'indefinió: resulta doblement interessant, però també és doblement incomplet. Si *Ni Espanya, ni França, País Italià* no és una anàlisi seriosa i constructiva de la realitat, tampoc no es pot llegir com un discurs merament humorístic: bé ho demostren la crítica de la buidor ideològica dels partits polítics a "l'inventor insòlit", la consciència de l'amenaça nuclear a "El conservador universal" o la befa de la lluita irracional contra les fronteres opressores a *Ni Espanya, ni França, País Italià*; aquest darrer relat, que dóna nom al llibre, recorda -amb el seu títol absolutament antiestètic- els comentaris que feia Quim Monzó sobre els italians a "Bilingües? Quadrilingües!" (El dia del senyor, Barcelona 1984):

"Aquest és l'any dels italians. Barcelona n'està absolutament ocupada. Te'ls trobes amb tota mena d'autos i motos. Genovesos, milanesos, napolitans, romans, veronesos... (...). Vet aquí una bona ocasió per recuperar els segles perduts i refer els lligams amb una cultura que és ben a prop de la nostra, i practicar l'italià que hores i hores d'audició del festival de San Remo van deixar impregnat en la nostra pell de fills dels cinquanta". El mateix Viader fa dir al nou president de la República Italo-Catalana, a una proclama que imita magistralment l'estil oratori dels nostres polítics: "D'acord amb el president de la República Italiana senyor Mauro Trabuccelli, amb el qual hem rectificat els acords presos en el pacte de San Remo..."

En tots els casos, però, la crítica es fa a través de l'escriptura assossegada i plena d'intenció, lluny del to abrupte dels pamflets. Alguns relats són marcats per la tendresa (*L'inaugurador, Sorpresa!, Quan va dir-m'ho no m'ho creia*). La petita misèria quotidiana esdevé paraula de bellesa, i això constitueix, en definitiva, una altra denúncia de la manca de sensibilitat que sovint comporta el progrés barroer i mal planificat, de l'enfebliment de les relacions humanes a causa de la massificació i la política -pel que he llegit tema "favorit" de l'autor- amb pocs escrúpols.

El present recull de Jordi Viader és, en resum, un llibre atractiu i intel·ligent, que es fa llegir. Podem fer-li, tanmateix, l'únic retret que, tot i comptant amb idees originals i amb una bona tècnica narrativa, no resulta tan innovador ni tan espectacular com seria d'esperar.

Mallorquidea

"Prêt a porter"

Velázquez, 6 tel. 722198

Avda. Compte de Sallent, 12 - Blanquerna, 3

tel. 756745 - PALMA

RELECTURA DE 'EL COP A LA TERRA', DE MARIÀ VILLANGÓMEZ

JEAN SERRA

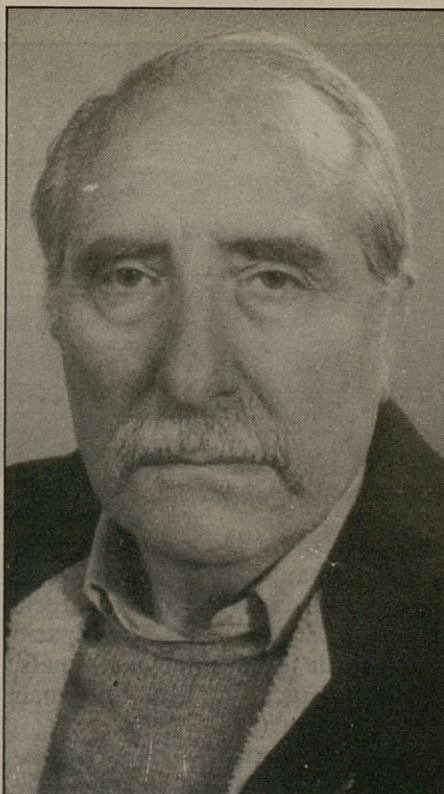
L'any passat assistírem a un esdeveniment literari de primer ordre. Ens referim a la publicació de l'OBRA POETICA de M. Villangómez Llobet. Edicions del Mall iniciava, així, la "Biblioteca M. Villangómez Llobet", que s'ha de completar amb els llibres de versions, el teatre i l'obra en prosa.

A l'edició de l'OBRA POETICA (en la qual ha col·laborat la Caixa de Balears "Sa Nostra"), hi manca un estudi crític preliminar, tan oportú en ocasions com aquesta. Tanmateix, editar la poesia completa té la importància que cal remarcar: s'ha fet en vida del seu autor; les Pitiüses veuen com una expressió poètica tan elevada com la de Villangómez assoleix un ampli reconeixement per part del món literari, atès que tota edició d'obra completa el suposa; finalment, els qui admirem i estimem aquesta poesia i hi trobem ressons universals, podem gaudir-ne, ara reunida en els tres volums en què es presenta, amb les belles il·lustracions del benivolunt pintor Vicent Calbet.

Però no és l'OBRA POETICA, allò que motiva la redacció del present article, sinó la recent reedició en solitari d'un llibre important en la bibliografia dels anys seixanta, a més de ser el més unitari - juntament amb SONETS DE BALANSAT- de Villangómez. Acabat d'escriure el 1956, va aparèixer a la Col·lecció Balanguera, de l'Editorial Moll, el 1962, amb un pròleg de Josep M. Llompart. Després, encara, Villangómez l'inclouria, sencer, a ANTOLOGIA POETICA (Editorial Selecta, 1969). Lògicament, figura a l'OBRA POETICA.

L'actual edició, a la curosíssima Editorial Columna -que dirigeix Alex Susanna, on ell mateix ha publicat l'interessant PALAU D'HIVERN-, suposa, també, un reconeixement. Enmig de l'OBRA POETICA, es difumina en el conjunt; però editat exclusivament, destaca amb la seva fesomia pròpia, i el lector, sense escampar-se, pot aprofundir-hi.

Allò que singularitza aquest llibre és el fet que Villangómez pren una te-

màtica exclusiva: la terra nadiua i la gent que hi viu, la desenvolupa en extensió i profunditat, sense deixar fora les preocupacions que transpuen en tota la seva poesia:

"Contemplaré, diré, per terres sempre vistes,
tothora amb mi des del començament,
els homes que hi recullen una ciència antiga
-aquesta vida, aquesta lluita,
aquesta mort-
són, gosaré dir-ho, jo mateix o el meu somni."
(de "La poesia")

El vers lliure, el to narratiu, tan escaients a la necessitat expressiva que sura en aquests poemes, fan, potser, que EL COP A LA TERRA sigui el llibre més transparent de Villangómez, que mai no fa concessions de cap mena. EL COP A LA TERRA neix des del mateix amor i des de les mateixes exigències que l'obra sencera. De fet, podem considerar Villangómez

autor d'un sol gran llibre total, on, en una part -sigui EL COP A LA TERRA, SONETS DE BALANSAT o ELEGIES I PAISATGES- hi trobem els ingredients i registres del tot.

Cercats a l'atzar, podem llegir els versos següents, extrets del seu primer llibre, ELEGIES I PAISATGES:

"Rera les seves mules, el pagès,
ferm el braç al matí, la roja terra,
ja amb pluges, va llaurant."

O aquests d'ELS DIES:

"Sota un cel enfosquit i la veu poderosa
del tro, la terra esbadellada,
ferida per l'arada,
mostra l'entranya fresca i vermellosa."

I encara, els següents de DECLARAT AMB EL VENT:

"Només sabem que això que més ens estimem
és també el lloc del mal que més ens fa sofrir."

¿No sentim en tots aquests exemples (haurien pogut ser uns altres) el sentiment pregon d'una mateixa veu que cerca i troba la forma més adient per expressar-se?

És en aquest llibre, potser, on es palesa més clarament la magnitud del poeta: per això Josep M. Llompart (un altre poeta singular), en el pròleg a la primera edició, podia dir: "El poeta no es diu, com abans, a si mateix, no expressa els seus paisatges interiors emmirallats en els de l'illa; no ens fa amb gelosia, confidències. El poeta diu ara els homes que són el seu món, els homes de cada dia -ell, un de tants-; els dolors, els goigs i les passions, la glòria i la servitud d'aquests homes. El poeta -podríem dir manllevant paraules d'Aleixandre- canta per tots."

Encara que la present edició d'EL COP A LA TERRA no sigui una novetat, sí que és bona excusa per a rellegir un títol de rellevança, per on tornar a endinsar-nos en un univers poètic ric i coherent com és ara l'OBRA POETICA de M. Villangómez Llobet.

SOCIETAT

L'ESCOLA-TALLER MOLÍ DE SANTA PONÇA: ESCOLA DE JARDINERIA I DE CONSTRUCCIÓ

M. LLUÏSA FUSTER MASCARÓ

Va arribar a les nostres mans l'article "La jardineria: Una activitat per reconvertir urgentment (i II)" del núm. 13 d'aquesta revista, signat per Pere Llofriu.

En primer lloc, volem manifestar el nostre suport cap a tota proposta que suposi tant la millora i conservació, com la nova creació de zones verdes urbanes.

En segon lloc, cal dir que la creació d'escoles de jardineria i per tant la formació de professionals especialistes en jardineria i en rehabilitació i conservació de parcs i jardins seria també, segons el nostre parer, una molt bona solució per fer front a l'actual demanda de jardiners qualificats. Si bé caldria que, a més, per part dels diferents organismes i entitats es fomentassin i es donassin vida a iniciatives de salvaguarda del paisatge urbà segons aquestes línies d'actuació.

Ara bé, el que realment pretenem amb aquest article és fer saber a tot el qui pugui interessar, que no és cert que a les Illes no es pugui estudiar jardineria, ja que precisament és l'ofici de jardiner un dels que es cursa a l'Escola-Taller "Molí de Santa Ponça" de Calvià.

El dia 2 de febrer de 1.987, ara fa un any, es va inaugurar aquesta escola amb un total de 24 alumnes d'edat entre 16 i 25 anys, com a centre de formació i d'ocupació de joves.

A l'Escola-Taller els alumnes reben una formació teòrica i pràctica que els capacita per dur a terme, mitjançant l'aprenentatge dels oficis de jardineria i de construcció, una activitat d'utilitat pública com ara és la restauració i conservació del patrimoni arquitectònic i mediambiental de la comarca. L'entitat organitzadora és l'Ajuntament de Calvià i està subvencionada pel Fons Social Europeu i per l'INEM.

L'Escola-Taller de Calvià té els objectius d'actuació concretament cap a la restauració i rehabilitació del Molí fariner de Santa Ponça i de la zona

Molí de Santa Ponça

verda annexa de 14 hectàrees.

Es tracta, per tant, d'un projecte que, a través de la recuperació directa del nostre patrimoni, genera ocupació i formació de joves, abans desocupats, i la recuperació d'oficis artesanals quasi en extinció.

El procés formatiu de les Escoles-Tallers parteix d'un plantejament didàctico-ocupacional basat en un aprenentatge eminentment pràctic, i fixat en un període formatiu de tres anys. En una primera etapa de 4 mesos (febrer/maig) es desenvolupa un curs d'iniciació que dotà els alumnes d'una informació bàsica sobre els dos oficis de l'escola. Es cursaren uns coneixements professionals teòrics i s'inicià la formació pràctica en tasques senzilles. Al llarg d'aquests 4 mesos els alumnes hi assistiren en règim de becaris amb beques sufragades a càrrec del FSE. A partir del mes de juny els alumnes foren contractats per l'Ajuntament de Calvià sota les modalitats de contractes de formació o de pràctiques i amb el salari sufragat per l'INEM en base a un conveni INEM/CCLL.

La jornada laboral és de 40 hores distribuïdes en 20 h. de treball a l'obra, remunerades, i 20 h. de formació teòrico-pràctica a l'aula. A aquesta 2ª etapa o fase de qualificació (juny/desembre) que serà prorrogada també al llarg del 1er semestre d'enguany els alumnes-treballadors completaran la

seva formació de base de manera rotativa en els dos oficis.

Una de les raons per les quals, en aquestes etapes, la formació en té un caràcter rotatiu és que la majoria dels alumnes són encara menors d'edat i no han decidit la seva vocació professional. La formació de caràcter global i ampli tant en un com en l'altre ofici, els permet descobrir el més adequat a les seves aptituds i interessos. Així, una vegada els alumnes-treballadors han tingut l'oportunitat de descobrir les seves habilitats, destreses i preferències professionals, optaran per un dels dos oficis: Per la jardineria o la construcció. Finalment, en una 3ª etapa tindrà lloc l'especialització en l'ofici escollit.

Al cap dels tres anys, aquests alumnes-treballadors podran ser treballadors assalariats d'empreses o bé constituir-se en grups autònoms, ja sigui en forma de cooperativa o de societats anònimes laborals que puguin oferir els seus serveis tant a les mateixes entitats locals o autonòmiques com a les iniciatives privades.

Si us interessa més informació sobre l'Escola-Taller Molí de Santa Ponça de Calvià, podeu dirigir-vos a la seva seu administrativa, situada al Servei Municipal de Cultura de l'Ajuntament de Calvià. C/ Major, 87 Tel. 67 03 26 i 67 00 16.

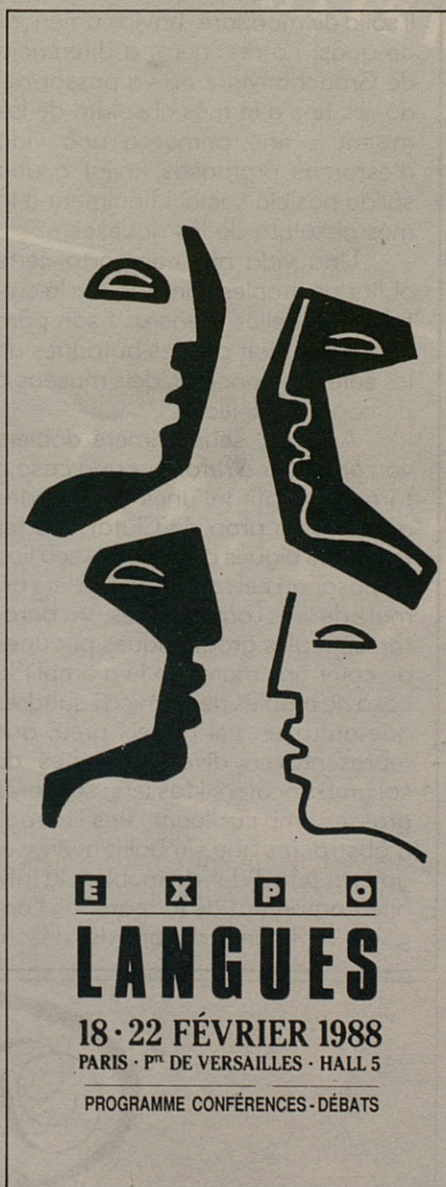
L'EXPOLANGUES DE PARÍS

ANTONI MIR

L'Expolangues és la mostra més important d'Europa dedicada als mètodes d'aprenentatge de les llengües vives. Enguany s'ha celebrat per sisena vegada, del 18 al 23 de febrer, amb el subtítol una mica pretencios de "Saló internacional de les llengües, de les cultures, de la informació i de l'edició". És una mostra especialitzada, com ho són també la de Frankfurt (Fira internacional del llibre) o la de Bolonya (Fira del llibre infantil), equiparables en importància a l'Expolangues en l'àmbit temàtic que els és específic.

A l'Expolangues, hi participen, per una part, les grans empreses de l'edició i de la informació dedicades, sobretot, a la comercialització de mètodes d'aprenentatge d'idiomes (mètodes escrits, audiovisuals, informàtics, etc.) i, per l'altra, organismes dependents dels estats (Universitats, Ministeris de Cultura o d'Afers Estrangers, Instituts, etc.), dedicats a la promoció i a la projecció internacional dels seus idiomes.

Dit això, sembla evident que és bo que la nostra llengua hi sigui present i que és un encert que la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern Balear destini a aquest objectiu una part del seu pressupost. Enguany, per primera vegada, la llengua catalana ocupava un estand únic i inequívoc en el qual participaven

la Generalitat Valenciana, el Govern Balear i la Generalitat de Catalunya, oferint a l'exterior una imatge d'unitat lingüística ben necessària per a la projecció del nostre idioma arreu del món. No podem oblidar que, per ser efectiva, hauria de dur-se a terme mitjançant la coordinació dels esforços de les tres Comunitats Autònomes i, en aquest aspecte, hem de tenir present que Catalunya ho pot fer sola i nosaltres no: en política lingüística i cultural, els illencs som els qui més tenim a guanyar d'uns vincles de col·laboració estables.

De tota manera, al nostre estand, hi faltaven com a mínim dues coses que sí que tenien totes les altres llengües representades a l'exposició: prospectes multilingües d'explicació del nostre fet lingüístic i informació sobre totes les possibilitats que té un estranger d'aprendre el català (A Mallorca, per esmentar-ne només una, tenim els cursos de català d'estiu a la Porciúncula). Es tracta de dues iniciatives que bé podrien ser publicades conjuntament per les tres Comunitats Autònomes i que ens porta altra vegada a plantejar com a necessitat imperiosa l'establiment d'uns mecanismes de coordinació entre les tres Conselleries de Cultura i Educació.

Tanmateix, l'aspecte més novedós i destacable va ser l'estand es-

JO ESCOLT

Ràdio Mediterrània

FM 104.4

88 90 92 94 96 98 100 102 104 106 108

la que parla com tu!

panyol, coordinat enguany pel Ministeri d'Afers Estrangers, sota el lema "Las lenguas de España", el qual oferia, potser per primera vegada, una imatge real del caràcter plurilingüe de l'Estat. Si tenim en compte que la invitació inicial d'aquell Ministeri a les Comunitats Autònomes amb llengua pròpia altra que el castellà era "El español, la alternativa", comprendem la complexitat de la negociació duita a terme entre membres del cos diplomàtic i una comissió formada pels màxims responsables de política lingüística de Galícia, del País Basc-Navarra, de Catalunya, del País Valencià i de les illes Balears.

Aquesta actitud més oberta i dialogant dels representants d'un Ministeri que amb tanta constància s'ha girat d'esquena a la realitat plurilingüística de l'Estat, s'ha de valorar com un fet positiu. Petit, gairebé microscòpic, però recordem el fracàs d'Europàlia (1985) i fins i tot el d'edicions anteriors d'expolàngues en què la seva actitud intransigent va obligar la llengua catalana a anar-hi per separat. Amb la Constitució en la mà, la protecció i el foment de totes les llengües espanyoles correspon també a l'Estat central, i qualsevol passa en aquesta direcció serà ben rebuda per tots nosaltres.

LA POSTMODERNITAT

HILARI DE CARA

El seu papà -ell quan era un nin li solia dir monpare- havia començat de quasi no-res, però, a diferència de Groucho Marx no va passar del no-res fins a la més absoluta de les misèries, sinó primer a una vida d'esforços profitosos, aviat a una sòlida posició social i finalment a la més absoluta de les riqueses.

Una vida així comporta certs oblits inevitables com són ara la cultura i les belles maneres i son pare va fatigar molt poc les butaques de les sales de concerts, dels museus o de cap club selecte.

Amb els seus primers doblers va començar a reformar una casa a foravila aprofitant unes quarterades que tenia a prop de Ciutat. Va fer treure les bigues de fusta i al seu lloc va posar un cel ras amb angelets armats de lres i arcs i fletxes. Va baratar les teules groguenques per unes de color gris marengo i va omplir la casa de mobles de fòrmica i quadres que entraven pel mateix preu, que representaven diverses postes de sol amb cocoters i fassers, senyores grasses amb cul lluent i fins i tot dos d'abstractes que simbolitzaven, segons el proveïdor de mobles, la infinita corporeïtat de la matèria i l'angoixa de l'home davant del desco-

negut.

El seu fill, que ja li deia papà, disfrutava com un beneit de la quantitat d'objectes que poblaven aquella casa. Els seus amics d'escola també quedaven al·lucïnats de les meravelles que s'hi amagaven.

A poc a poc, el fill es va fer gran i va adonar-se que son pare no era molt celebrat entre els pares del seus amics, i va experimentar una progressiva aversió envers el gust patern. La casa ja era un museu d'horror mobiliaris, pictòrics, arquitectònics i els amics del fill no podien evitar morir-se de rialles sobretot amb les quatre televisions que poblaven cada una de les vuit cambres de bany o el brollador amb música i colors canviants que s'aixecava enmig del menjador. Finalment, el fill, tolerat amb interès creixent i proporcional a la seva fortuna per part de la *jet set* local, va aprendre a ballar sevillanes i, tot de sobte, va descobrir que la casa de son pare era infinitament més postmoderna que la de na Tina Turner tal com la descriu Tom Wolfe i quasi tant com el taller d'en Bofill. Entre botella i botella d'aigua *San Narciso*, va començar a sentir una admirativa tendresa envers son pare.

"Tenim cuinera pagesa.
És dona d'edat
només li agrada sa netedat
i els seus cuinats fan enveja".

Carrer Parellades, 15 - baixos
Tel. 72 46 63 - Palma 07003

CUINA OBERTA DE LES 8 A LES 17 H.

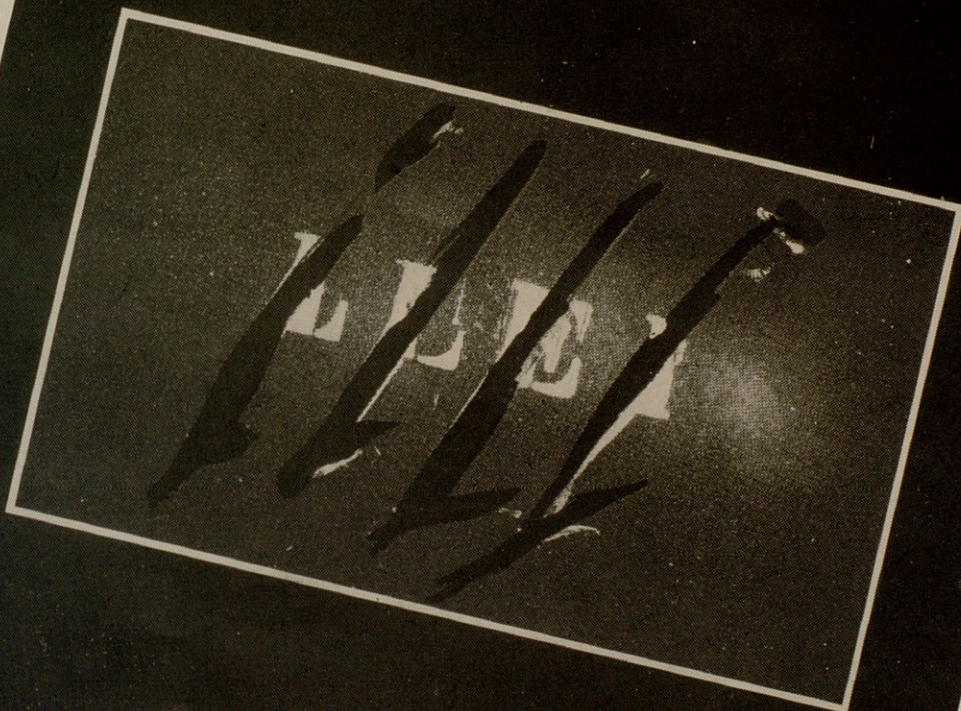
FAJAS REINA

José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 60 33
07002 Palma de Mallorca

dona
corseteria

J. Masdeu
Colón, 20 - Tel. (971) 71 65 58
07001 Palma de Mallorca

**ELS PRINCIPIS DE LA LLEI DE
NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA
A LES ILLES BALEARS**

BARTOMEU COLOM I PASTOR

*Preu de venda: 700.- pts.
Per als socis d'OCB: 525.- pts.*

